

30.06.2026

Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

Sisukord

1. Sissejuhatus	2
1.1. Sisukokkuvõte	2
1.2. Eelnõu ettevalmistajad.....	3
1.3. Märkused	4
2. Seaduse eesmärk.....	5
3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs	6
§ 1. Äriseadustiku muudatused.....	6
§ 2. Audiitortegevuse seaduse muudatused.....	29
§ 3. Erakonnaseaduse muudatused	29
§ 4. Hoiu-laenuühistu seaduse muutmine.....	30
§ 5. Hooneühistuseaduse muutmine	30
§ 6. Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse muudatus	30
§ 7. Mittetulundusühingute seaduse muudatused	31
§ 8. Notari tasu seaduse muutmine	34
§ 9. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muudatused	36
§ 10. Riigilõivuseaduse muudatused	36
§ 11. Sihtasutuste seaduse muudatused	38
§ 12. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse muudatused.....	44
§ 13. Tulundusühistuseaduse muudatused	45
§ 14. Väärtpaberite registri pidamise seaduse muudatused.....	51
§ 15. Äriregistri seaduse muudatused.....	52
§ 16, 17. Rakendussätted ja seaduse jõustumine	59
4. Eelnõu terminoloogia	59
5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele.....	60
6. Seaduse mõjud.....	60
6.1. Ülevaade muudatustest.....	60
6.2. Mõju juriidilistele isikutele.....	64
6.3. Mõju registripidajale ja e-äriregistri haldajale	68
6.4. Mõju kohtupidamisele	69
6.5. Mõju erakondadele ja nende liikmetele.....	70
6.6. Mõju notaritele	71

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad tulud ja kulud	72
8. Rakendusaktid	72
8.1. Muudetavad rakendusaktid.....	72
8.2. Kehtetuks muutuvad rakendusaktid.....	72
9. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon	73

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Seaduseelnõuga muudetakse juriidiliste isikute tegutsemise reegleid paindlikumaks, antakse võimalus määrata juriidilisel isikul põhikirjas koosolekul esindatuse nõue ning täiendatakse osanike/aktsionäride/liikmete õigusi, lihtsustatakse kehtivat osaühingu osanike nimekirja pidamise korda ja luuakse sihtasutuse eriliik „erasihtasutus“. Nii saavad juriidilised isikud senisest paindlikumalt oma siseasju korraldada ja osanikud/aktsionärid/liikmed saavad rohkem teavet juriidilise isiku tegevuse kohta, samuti saavad ühingud paindlikumalt muutuvatele majandusoludele reageerida. Muudatuste tulemusel muutub ühingute tegutsemine Eestis mugavamaks, samas ei vähene õiguskindlus. Lisaks sisaldab seaduseelnõu andmekaitse kaalutlustel tehtavaid muudatusi (välisriigi isikukoodid).

Seaduseelnõuga kavandatud peamised muudatused on järgmised:

- koosolekute pidamise ja otsuste vastuvõtmise muudatused, mh võimaldatakse äriühingutel panna ise paika põhikirjas koosolekul esindatuse nõue, et koosolek oleks otsustusvõimeline; täiendatakse koosolekute kokkukutsumise korda, peamiseks koosoleku teate saatmise kanaliks muudetakse elektronposti aadress, lihtsustatakse aktsiaseltsi nõukogu koosolekute pidamise ja koosoleku protokolli nõudeid;
- kui majandusaasta aruanne kinnitatakse koosolekut kokku kutsumata, on osanikul õigus nõuda audiitori aruande kohta kirjalikke selgitusi;
- võimaldatakse ühingul keerulise majandusliku olukorra ajal senisest lihtsamalt vähendada juhatuse liikme tasu;
- praktikas vaidlusi põhjustanud osaniku ja aktsionäri teabeõigust laiendatakse ka tütarühingule, samuti täpsustatakse mittetulundusühingu ja tulundusühistu liikme teabeõigust;
- aktsionärile antakse õigus nõuda erikontrolli aruande ja majandusaasta aruande ära kirja;
- täiendatakse aktsiaseltsi vahetusvõlakirjade väljalaskmise regulatsiooni, vahetusvõlakirjade väljalaskmise otsustamisel peab üldkoosolek samaaegselt otsustama aktsiakapitali tingimusliku suurendamise või andma nõukogule õiguse suurendada aktsiakapitali;
- nähakse ette sihtasutuse asutajaõigustest loobumise võimalikkus ja luuakse uus sihtasutuse – erasihtasutus – vorm;
- audiitoreid käsitlevate sätete sõnastus ühtlustatakse audiitortegevuse seaduses kasutatavate mõistetega;

- äriregistri pidajale antakse õigus kustutada ühing registrist ka juhul, kui ainsaks täitemenetluses olevaks nõudeks ühingu vastu on registripidaja enda poolt määratud trahv;
- reguleeritakse Eesti väärtpaberite registris ajutistel kontodel olevate aktsiate ja osade omajate üleskutsemenetlust ning selliste aktsiate ja osade tühistamise otsustamist üld- või osanike koosolekul;
- muudetakse osaühingu osanike ja hooneühistu liikmete nimekirja pidamise korda, kaotatakse põhimõtte, et osa või hooneühistu liikmesus läheb üle registrikandega, osanike ja liikmete nimekirja viiakse äriregistri avalikku toimikusse, milles olevatele andmetele tuginedes on võimalik osa, liikmesust või panti heauskselt omandada;
- täpsustatakse äriregistris kande eelduste kontrollimise ja määruste vormistamise automatiseerimise korda.

Eraihtasutuse loomise eesmärk on lisaks õigusraamistiku ajakohastamisele tugevdada Eesti positsiooni piirkondliku varahalduskeskkonnana ja hoida kapitali kodumaal. Eestis loodav madalate kulude ja selge õigusraamiga eraõiguslik sihtasutus looks võrdsemad võimalused perekondliku vara kaitseks, põlvkondade üleseks varaplaneerimiseks ja haavatavate pereliikmete ülalpidamise korraldamiseks.

Koosolekute kokkukutsumist puudutab mitu muudatust. Kui koosolek kutsutakse kokku kolmanda isiku nõudel (osanimik, nõukogu või audiitor), peab selle pidama nende nõutud päevakorraga (ei piisa üksnes koosoleku kokkukutsumisest) ja ühe kuu jooksul juhatusele sellekohase nõude esitamisest. Korduskoosolek tuleb kokku kutsuda kümne päeva jooksul ja korduskoosolek ei või toimuda varem kui kümnendal päeval pärast esimest koosolekut.

Otsuse tühisuse toob edaspidi kaasa, kui osanike otsus ei ole seaduses ettenähtud vormis. Kui kehtiva õiguse järgi ei saa tühisusele tugineda, kui otsuse alusel on tehtud kanne äriregistrisse ja kande tegemisest on möödunud kaks aastat, siis eelnõu kohaselt pikeneb tähtaeg kuni selles kohtumenetluses tehtava lahendi jõustumiseni, kui enne kahe aasta möödumist on esitatud kohtule otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide. Juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg (kolm kuud alates otsuse vastuvõtmisest) muudetakse kohtupraktika alusel senise nõude aegumistähtaja asemel õigust lõpetavaks tähtajaks.

Määratletakse äriregistri menetluste automatiseerimise tähendus ning täpsustatakse selle läbiviimise põhimõtteid.

Eelnõu sisaldab muudatusi, millega juriidiliste isikute halduskoormus suureneb, aga ka muudatusi, millega nõudeid leevendatakse ja halduskoormust vähendatakse. Täpsemalt on mõju halduskoormusele selgitatud seletuskirja mõjuanalüüsis.¹

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna tsiviilõiguse talituse nõunikud Siret Neeve (siret.neeve@justdigi.ee), Marget Pae (marget.pae@justdigi.ee), Maarit Puhm (maarit.puhm@justdigi.ee) ja Külliki Feldman (kylliki.feldman@justdigi.ee). Väärtpaberite registri pidamise muudatuste väljatöötamisel on

¹ 25.05.2025 jõustus hea õigusloome ja normitehnika eeskirja muudatus, mis näeb ette, et kui seaduseelnõuga kavandatakse nõuete tõttu kasvab ettevõtjate, inimeste või vabariiklaste halduskoormus, tuleb kavandada muudatused ka halduskoormuse vähendamiseks (HÕNTE § 1 lg 4¹). Nõue halduskoormuse tasakaalustamiseks on käesolevas eelnõus täidetud.

osalenud Rahandusministeeriumi finantsturgude poliitika osakonna nõunik Valner Lille (valner.lille@fin.ee). Eelnõu osa, mis puudutab erasihtasutust, on välja töötanud Tallinna notar Katrin Sepp ja advokaadibüroo TEGOS juhtivpartner Sander Kärson.

Eelnõu mõjude analüüsi on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna nõunik Pilleriin Lindsalu (pilleriin.lindsalu@justdigi.ee).

Eelnõu valmimisse on panustanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna tsiviilõiguse talituse juhataja Andres Suik (teenistusest lahkunud) ja õiguspoliitika valdkonna asekanstler Heddi Lutterus (heddi.lutterus@justdigi.ee).

Eelnõu normitehnilise kontrolli on teinud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse nõunikud Kärt Voor (teenistussuhe peatatud) ja Maarja-Liis Lall (maarja-liis.lall@justdigi.ee) ja eelnõu on keeleliselt toimetanud sama talituse toimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

Eelnõu mitu muudatust põhinevad 2019. aastal ühinguõiguse revisjoni töörühma esitatud ettepanekutel.

Ühinguõiguse revisjoni töörühma kuulusid Martin Käerdi (TÜ dotsent, AB Ellex), Sander Kärson (TÜ õppeülesande täitja, AB TGS Baltic), Villu Kõve (TÜ dotsent, Riigikohus), Arsi Pavelts (AB NOVE), Kalev Saare (TÜ dotsent, Riigikohus), Urmas Volens (töörühma juht, TÜ dotsent, Riigikohus), Andres Vutt (TÜ dotsent, AB Magnusson) ja Margit Vutt (TÜ lektor, Tartu Maakohus). Lisaks osalesid eelnõu koostamises töörühma abieksperdid Heili Püümann (TÜ doktorant, AB NOVE), Ketlin Peterson (AB Magnusson) ja Triin Tiru (AB NOVE) ning mõjude hindamise eksperdina Janno Järve (Eesti Rakendusuuringute Keskus CentAR). Töörühmale olid praktikantide ja vabatahtlikena abiks Laura Raadik, Katrin Martson, Laura Viira, Liis Kikas ja Maria Helena Paron.

Ühinguõiguse revisjonis osalesid ka Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunik Kärt Karus (teenistusest lahkunud), justiitshalduspoliitika osakonna kohturegistrite talituse nõunik Berit Tasa (teenistusest lahkunud), õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse juhataja ja ühinguõiguse revisjoni komisjoni juht Vaike Murumets (teenistusest lahkunud), õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse juhataja Indrek Niklus (teenistusest lahkunud), justiitshalduspoliitika osakonna kohturegistrite talituse juhataja Margit Veskimäe (teenistusest lahkunud), justiitshalduspoliitika valdkonna asekanstler Viljar Peep (teenistusest lahkunud) ja õiguspoliitika valdkonna asekanstler Kai Härmand (teenistusest lahkunud).

1.3. Märkused

Eelnõukohase seadusega muudetakse järgmiste seaduste redaktsioone:

- 1) äriseadustik (01.03.2024);
- 2) audiitortegevuse seadus (17.01.2025)
- 3) erakonnaseadus (01.02.2023);
- 4) hoiu-laenuühistu seadus (01.03.2026);
- 5) hooneühistuseadus (01.01.2024);
- 6) korteriomandi- ja korteriühistuseadus (15.01.2024);
- 7) mittetulundusühingute seadus (01.02.2023);

- 8) notari tasu seadus (07.02.2026)
- 9) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus (01.03.2026–30.06.2026);
- 10) riigilõivuseadus (01.03.2026–31.12.2026);
- 11) sihtasutuste seadus (01.02.2023);
- 12) tsiviilseadustiku üldosa seadus (01.01.2025);
- 13) tulundusühistuseadus (01.03.2026);
- 14) väärtpaberite registri pidamise seadus (09.01.2026);
- 15) äriregistri seadus (01.01.2025).

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga.

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus, sest muudetakse ka põhiseaduse § 104 lõike 2 punktis 14 nimetatud kohtumenetlust reguleerivaid sätteid.

Eelnõu muudatused on kooskõlas põhiseadusega ega too kaasa sellist põhiõiguste riivet, mis vajaks täiendavat põhiseaduspärasuse analüüsi.

Seletuskirjas on läbivalt viidatud ühinguõiguse revisjoni töörühma 15.09.2018 Justiitsministeeriumile esitatud [ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsioonile](#) (edaspidi analüüs-kontseptsioon), kus sisalduvad mitme muudatuse täpsemad põhjendused koos võrdleva õigusanalüüsiga.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu peamine eesmärk on tagada ühinguid puudutavate normide suurem paindlikkus ning vähendada seadusega kehtestatavaid nõudeid ja piiranguid.

Eesmärk on anda ühingutele, kus võimalik, senisest enam otsustamisvabadust ning vähendada neile seadusega kehtestatud piiranguid. Näiteks võimaldatakse edaspidi põhikirjas ette näha koosolekul esindatuse nõue, et koosolek oleks otsustuvõimeline. Senini oli võimalik ette näha üksnes seaduses sätestatust kõrgem koosolekul esindatuse nõue.

Ühingutel lubatakse keerulise majandusliku olukorra ajal senisest lihtsamalt vähendada juhatuse tasu. Kui varem oli selleks vaja esitada nõue ja sageli see kohtus maksma panna, saab edaspidi juhatuse tasu vähendada sellekohase avalduse tegemisega juhatusele.

Aktsiaseltsi nõukogu koosoleku protokolli kõigi liikmete allkirjastamise nõue kaotatakse ja leevendatakse nõukogu otsuse vastu võtmisel koosolekut kokku kutsumata hääletusprotokolli koostamise nõudeid.

Sihtasutuse nõukogu saab võtta vastu otsuseid (otsuste vastuvõtmise ja hääletusprotokolli) nõudeid järgimata, kui kõik nõukogu liikmed otsuse allkirjastavad. Nähakse ka ette õigus asutajaõigustest loobuda.

Eelnõu teine eesmärk on lahendada praktikas tekkinud probleeme.

Teiseks oluliseks eesmärgiks on seaduse rakendamisel tekkinud probleemidele ja vaidlusi põhjustanud olukordadele lahendustepanekute pakkumine.

Üheks praktiliseks probleemiks, mida eelnõu lahendab, on see, et sihtasutus kui juriidiline vorm ei vasta enam tänapäevastele vajadustele ja eestlased kasutavad palju varaplaneerimisel välismaiseid juriidilisi struktuure (nt sihtasutusi). Vara paigutamisega välismaistesse varakogumitesse ja sihtasutustesse kaasneb kapitali väljavool, mh nt tasud välismaistele usaldusisikutele, juhatuse liikmetele, juristidele, audiitoritele, raamatupidajatele ja muudele teenusepakkujatele. Lisaks võib välismaiste juriidiliste isikute kasutamisega kaasneda teatav ebakindlus nii asutajate endi kui ka nende võimalike võlausaldajate, pärijate ja pereliikmete jaoks. Eesti sihtasutusi ei kasutata täna muuhulgas seetõttu, et nendega seotud info on registritest kõikidele kättesaadav, samas kui välismaised sihtasutused jmt võimaldavad pere siseasjades rohkem privaatsust. Samuti on välismaiste instrumentide struktuur reeglina lihtsam ning ei ole vaja kaasata nii palju inimesi, kui seda nõuab kehtiv sihtasutuste seadus (SAS).

Eelnõuga lahendatakse palju vaidlusi põhjustanud osaniku ja aktsionäri teabeõiguse küsimusi ja laiendatakse osaniku ja aktsionäri teabeõigust seda ka tütarühingule. Täpsustatakse teabenõude täitmise tähtaega ja kohtusse teabenõude esitamise tähtaega.

Lisaks täpsustatakse eelnõuga mitut äriregistri pidamise sätet, näiteks tehakse andmekaitsega seotud muudatusi ja kaotatakse e-äriregistri kaudu ajutise maksekonto loomise võimalus.

Eelnõule ei eelnenud väljatöötamiskavatust, sest muudatustele, mis tuginevad ühinguõiguse revisjoni töörühma ettepanekutel, eelnes revisjoni käigus põhjalik arutelu huvirühmadega. Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsioonis on täidetud väljatöötamiskavatsuse sisunõuded. Ülejäänud muudatused lähtuvad peamiselt huvirühmade ettepanekutest ning nende osas väljatöötamiskavatsust ei koostatud (HÕNTE § 1 lg 2 p 5).

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

§ 1. Äriseadustiku muudatused

Paragrahvi 19 muutmine

Paragrahvi 19 lõike 2 muutmise eesmärk on ühtlustada prokuristi poolt prokuura lõpetamise kord TsÜS-is sisalduvate esindusõiguse lõpetamise üldiste sätetega ning ÄS-i juhatuse liikme ametiseisundi lõpetamise sätetega. Seetõttu nähakse sarnaselt juhatuse liikmele kohalduva reeglga ette, et prokurist võib prokuura lõpetada sõltumata põhjusest, teatades sellest enda määranud organile. Nii nagu juhatuse liikme puhul, lõpevad prokuristiga sõlmitud lepingust tulenevad õigused ja kohustused vastavalt lepingu

Paragrahvi 82 muutmine

Paragrahvi 82 lõike 2 muudatusega sätestatakse selgelt, et täisühingu osanike vahelistes suhetes kehtib seaduse dispositiivsuse põhimõte. See tähendab, et osanike vaheliste suhete korralduses lähtutakse ühingulepingust ning seaduses sätestatud kohaldatakse üksnes juhul, kui osanikud ei ole ühingulepinguga teisiti kokku leppinud. Seni on seaduses sama põhimõtet suures osas järgitud, kuna täisühingu paljude sätete juures on kirjas, et ühingulepinguga võib teisiti kokku leppida.

Täisühing on olemuselt lepinguline ühing ja sarnaneb õiguslikult kõige rohkem seltsinguga (VÕS 7. osa, § 580 jj). Seltsingule kohaldub VÕS-i § 5, mis sätestab seaduse dispositiivsuse põhimõtte. Ühingulepingu prioriteetsus kehtib kõigis küsimustes, mis on reguleeritud äriseadustiku 13. peatükis „Osanikevahelised suhted“ kahe erandiga: § 85, mis sätestab osanike võrdsuse põhimõtte

ja millest ei ole ühingulepinguga võimalik kõrvale kalduda, ning § 97¹ lõiked 1¹–3, milles on sätestatud majandusaasta aruande esitamise kohustus ning mõned sisunõuded aruande koostamiseks. Sisuliselt ei reguleeri nimetatud normid osanike vahelisi suhteid, vaid täisühingu ja kolmandate isikute vahelisi suhteid.

Paragrahvi 122 muutmine

Paragrahvi 122 lõikes 3 asendatakse dokumentide hoidja elu- või asukoha äriregistrisse kandmise nõue elektronposti aadressi märkimise nõudega. Enamik dokumente on tänapäeval digitaalsed ja need saab dokumentide hoidja saata vajaduse korral elektronpostiga. Seetõttu ei ole dokumentide hoidja füüsiline asukoht oluline ega ole tarvis hoida dokumente Eestis. Niisiis kaotatakse ka dokumentide Eestis hoidmise nõue.

Seadusesse lisatakse nõue, et dokumentide hoidja andmete äriregistrile esitamisel peab isik oma allkirjaga kinnitama nõusolekut olla dokumentide hoidja, kuna praktikas on olnud juhtumeid, kus isik on märgitud dokumentide hoidjaks ilma tema teadmata või nõusolekuta. Samas ei pea nõusoleku andmiseks vormistama eraldi dokumenti ja piisab, kui dokumentide hoidjaks määratav isik on lisanud kandeavaldusele oma allkirja.

Täpsemalt reguleeritakse ka dokumentide hoidja andmete registrisse kandmise kord. Seaduse praegusest sõnastusest võib jääda mulje, et dokumentide hoidja andmete muutmiseks piisab nt e- kirja teel registripidaja teavitamisest. Tegelikult on dokumentide hoidja andmed kantud äriregistris ühingu registrikaardile (ÄRS § 12 p 12) ja nende andmete muutmine toimub allkirjastatud avalduse alusel.

Paragrahvi 122 lõike 5 sõnastus ühtlustatakse osaühingute vastava regulatsiooniga. Võimalus anda dokumendid hoiule arhiivi on sätestatud paragrahvi 122 2. lõikes, seega ei ole vaja seda lõikes 5 korrata. Vastutus üleantud dokumentide säilimise eest on kõigil dokumentide hoidjatel, olgu selleks siis likvideerija, usaldusväärne kolmas isik või arhiiv ja arhiivi eraldi välja toomine ei ole vajalik. Pärast dokumentide üle andmist läheb vastutus nende säilimise eest üle täisühingult dokumentide hoidjale. Lisaks sätestatakse lõikes 5 dokumentide hoidjale kohustus säilitada talle hoiule antud dokumente seadusega ettenähtud tähtaja jooksul. Kindlat tähtaega ei määrata, sest olenevalt dokumentide sisust on neile seadustega kehtestatud erinevad säilitustähtajad.

Paragrahvi 138 muutmine

Muudatusega kaotatakse § 138 lõike 2 punktist 5 nõue märkida osaühingu asutamislepingusse osade eest tasumise koht. Kuivõrd osa eest võib tasuda rahalise sissemaksega äriühingu pangakontole, samuti sõlmida lepinguid digitaalselt esemeid füüsiliselt üle andmata, ei ole osa eest tasumise geograafilisel kohal sissemakse tegemise vaatest mingisugust tähendust ja puudub vajadus selle märkimiseks.

Paragrahvi 139 täiendamine lõikega 1¹

Paragrahvi 139 lisatakse lõige 1¹, sätestades nõude, et osaühingu eri liiki osade väljalaskmise korral kasutatakse osaühingu osade tähistamisel eesti-ladina tähestikku. Muudatus loob tehnilised eeldused eri liiki osade kajastamiseks äriregistris peetavas osanike nimekirjas ja samasugune nõue kehtib ka ühingu ärinime valimisel (ÄS § 12 lg 8). Lisanduv nõue ei piira ühingu vabadust tähistada eriliigilisi osasid vastaval ettevõtlusmaastikul väljakujunenud tavasid järgides (nt idu- ja tehnoloogiaettevõtete puhul Pre-Seed 1 Eelisosa, A2 Eelisosa vms), vaid välistab tähistustes selliste sümbolite kasutamise, mida ei ole tehniliselt võimalik äriregistris avalikustada (nt kreeka tähestik).

Paragrahvi 141 muutmine

Paragrahvi 141 praeguses sõnastuses on osaühingu asutajad kohustatud avama asutamisel oleva ühingu nimele pangaarve. Muudatusega see kohustus osaliselt kaotatakse ja sissemakse tegemise regulatsioon muudetakse paindlikumaks.

Paragrahvile lisatakse lõige 2, kus nähakse selgelt ette, et juhul kui osakapitali rahalise sissemakse tõendamiseks piisab juhatuse kinnitusest, ei kohaldu ÄS-i § 141 nõue avada asutamisel oleva osaühingul nimel maksekonto, kuhu tasutakse rahalised sissemaksed.

Ühtlasi kaasajastatakse sätte terminoloogiat ja sõna „pangaarve“ asendatakse sõnaga „maksekonto“. Tulenevalt äriseadustiku § 520 lõikest 4 kuuluvad lisaks krediitdiasutustele ka makseasutused makseteenuse pakkujate nimekirja, milles avatud kontot on võimalik kasutada rahalise sissemakse tegemiseks. Kehtivas seaduses kasutatud sõna „pangaarve“ viitab ainult krediitdiasutusele ning sisuliselt on äriseadustikus „pangaarve“ all mõeldud arvelduskontot. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2007/64/EU makseteenuste osutamise kohta ülevõtmisega asendati võlaõigusseaduses „arvelduskonto“ sõnaga „maksekonto“. Maksekonto on võlaõigusseaduse § 709 lg 4 kohaselt makseteenuse kliendi nimel maksetehingute täitmiseks peetav konto.

Paragrahvi 144 muutmine

Paragrahvi 144 lõike 1 punktis 3 täpsustatakse, et makseasutuse teatis rahalise sissemakse tegemise kohta tuleb esitada vaid juhul, kui sissemakse on suurem kui 50 000 eurot ja see on kantud krediitdiasutuses või makseasutuses avatud kontole. Kui sissemakse on väiksem kui 50 000 eurot või see tehakse kohtu deposiidikontole, ei ole teatist vaja esitada.

Paragrahvi 144 lõike 1 punkti 4 täiendatakse võimalusega esitada isikukoodi asemel registrikood. Audiitortegevuse seaduse § 7 lõike 1 järgi osutab vandeaudiitor kutseteenust audiitorettevõtja kaudu. Sama paragrahvi lõigete 2 ja 3 järgi võib audiitorettevõtja olla nii äriühing kui füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsev vandeaudiitor. Seega võib osaühingule audiitorteenust osutada kas äriühing või füüsilisest isikust ettevõtja. Mõlemal juhul on isikule määratud registrikood ja äriregistrile audiitori isikukoodi esitamise nõue ei ole asjakohane. Kuigi vastavalt audiitortegevuse seaduse § 2 lõikele 1 käsitletakse teistes seadustes kasutatud arvestusalaga seotud mõistet „audiitor“ audiitortegevuse seaduse tähenduses audiitorettevõtjana, asendatakse õiguselguse eesmärgil äriseadustiku § 144 lõike 1 punktis 4 mõiste „audiitor“ mõistega „audiitorettevõtja“. See muudatus aitab üheselt mõista, et äriregistrile esitatakse audiitorettevõtja, mitte füüsilisest isikust vandeaudiitori andmed.

Paragrahvi 149 muutmine

2023. a 1. septembrist jõustusid äriregistri ja äriseadustiku sätted, millega muudeti äriregistri osanike nimekirja konstitutiivseks ja vastavalt ÄS § 149 lõikele 4¹ loetakse osa võõrandamine toimunuks äriregistrisse osanike nimekirja kande tegemisest (sellele peab eelnema ka notariaalselt tõestatud osa käsutamise tehing). Registrikardile kantud osanike nimekirjale omistati avalik usaldatavus ning registrikandele tuginedes on osaühingu osa võimalik omandada heauskselt (kehtiva ÄS § 182 lg 1⁵). Muudatuste eesmärgiks oli kaotada seni õiguslikult ebamäärane olukord – äriregistris oli küll kandeväliste andmetena osanike nimekirja olemas, ent sellele ei saanud tugineda – ja tagada, et tsiviilkäibe osaliste jaoks oleks osaühingu osade omajate kindlakstegemisel suurem õiguskindlus. Vastava eelnõu seletuskirja alusel eeldas seadusandja, et osanike nimekirja

kanded tehakse kas juhatuse või osanike avalduse alusel (vt eelnõu seletuskirja lk 21²). Praktika selliseks ei kujunenud, registripidaja aktsepteerib registrikaardil oleva osanike nimekirja muutmiseks üksnes osauhinu juhatuse avaldust (ÄRS § 33). See omakorda on tekitanud keerukusi osa võõrandamisel ning loonud olukordi, kus osa üleminekut ei ole nt passiivse või olematu juhatuse tõttu võimalik ei osa võõrandajal ega osa omandajal lõpuni viia – jääb tegemata osa üleminekuks vajalik registrikanne. Käesoleva eelnõu eelmises versioonis püüti seda probleemi lahendada, nähes otsesõnu ette osaniku jt kandest puudutatud isikute äriregistrile avalduse esitamise õiguse.

Kehtiva ÄS § 149 lg 4 teise lause kohaselt peab osa käsutustehingu tõestanud notar saatma lepingu tõestamisest alates kahe päeva jooksul äriregistri pidajale valdkonna eest vastutava ministri kehtestatud vormis teate osa võõrandamise kohta. Eelnimetatud säte, mis kehtis sama kujul ka enne 1.09.2023, on tekitanud küsimuse, kas nimetatud teade võiks olla muu seaduses sätestatud alus kande tegemiseks ÄRS § 33 tähenduses. Ka kohtupraktikas on arvatud, et notari teatest piisab osanike nimekirjas kande tegemiseks. Selline tõlgendus ei ole kooskõlas seaduse ega selle mõttega. Nagu öeldud, kehtis osa võõrandamise käsutustehingu kohta notari teate esitamise kohustus ka siis, kui osanike nimekirja andmetel äriregistris puudus õiguslik tähendus. 1.09.2023 aastast on aga osanike nimekirjal äriregistris õiguslik tähendus – need on andmed, mis kantakse registrikaardile, osa üleminekuks on lisaks notariaalselt tõestatud käsutustehingule vaja ka registrikannet. Sellise kande tegemiseks ei piisa üksnes notari teatest, vaid tuleb esitada ka õigustatud isiku tahteavaldus omandi üleminekut väljendavaks õigusmuudatuseks.

Äriregistri kui kohtuliku registri pidamist reguleerib lisaks ÄRS-ile ka tsiviilkohtumenetluse seadustik (TsMS). TsMS § 593 lg 1 kohaselt teeb kohus registrisse kandeid üksnes avalduse või kohtulahendi alusel, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Seega peaks võimalus teha kohtulikku registrisse kandeid muul viisil kui kandeavalduse alusel seaduses selgelt sätestatud olema. Tuleb arvestada, et äriregistris oleva osanike nimekirja näol on tegemist kinnistusraamatule sarnase õigusliku lahendusega, analoogia on esile toonud ka Riigikohus: „*See tähendab, et varem ebaselge tähendusega kannetele anti õiguslik tähendus, mis sarnaneb kinnistusraamatusse tehtavatele kannetele. Kolleegiumi hinnangul oli seadusandja tahe muuta äriregistrisse äriühingu registrikaardile osanike nimekirja kantavate kannete õiguslik tähendus sarnaseks kinnistusraamatu kannetega.*“ (RKTKm 2-23-16934). Kahtlemata ei piisa sellise tähendusega nimekirjas kannete tegemiseks üksnes notari teatest. Seaduses ettenähtud notari teatel ei ole antud juhul mingit õiguslikku tähendust, selle alusel ei saa teha registrikannet, ning pigem tekitab teate saatmise kohustus õiguslikku segadust.

Kui käesoleva eelnõu esialgses versioonis pakuti välja kandeavalduse esitamise õiguse otsesõnu osanikule omistamise sätted, tõid huvigrupid laiemalt välja kogu osade käibe praeguse problemaatika.

Muuhulgas on huvigrupid väljendanud soovi (nt Advokatuuri äriõiguse komisjon, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda), et äriregistri registrikaardil nähtuvate osanike nimekirjas tehtavad muudatused leiaks aset notari teate alusel, pidades praegust süsteemi ka juhul, kui seadusesse lisataks otsesõnu ka osaniku õigus esitada osanike nimekirja muutmise kandeavaldust, liialt aeglaseks ja jäigaks. Samas ei ole hetkel võimalik huvigruppide pakutud lahendust olemasoleva osanike režiimi puhul rakendada. Lisaks eelpool märgitule, arvestades, et käesoleval ajal on osanike nimekirja režiim sarnane kinnisasja režiimile, ei saa kuidagi toetada lähenemist, et ühel

² Äriregistri seadus [493 SE](#) XIII Riigikogu koosseisu menetluses

juhul piisab notarist kui sõltumatust kolmandast isikust tehingu usaldusväärsuse kontrollimisel (osaühingu osad) ning teisel juhul sellest ei piisa ja vaja on läbi viia ka registripidaja poolne kontroll (kinnisasjad). Küll aga saab muuta osanike nimekirja pidamise režiimi paindlikumaks.

Võttes lähtepunktiks eelnõule esitatud tagasiside ja arutelud osanike nimekirja pidamise üle huvirühmadega, tulevad esile järgmised soovid. Esiteks soovitakse, et osa omand ei läheks üle registrikandega, vaid võõrandamise tehingus saaks määrata osa ülemineku aja. Teiseks soovitakse, et osanike nimekirja pidamine oleks kiire ja panindlik, peale notari tehingut peaksid uued osanike andmed saama kohe avalikuks, mitte nädala või paari päeva pärast, et ei oleks viiteaega. Kolmandaks on huvirühmad seisukohal, et täiendav registripidaja poolne kontroll osa võõrandamisel ei ole tehingu notariaalse tõestamise kõrval enam vajalik. Notarit usaldatakse piisavalt. Neljandaks soovitakse, et oleks võimalik osa heauskne omandamine, mis tähendab, et avalikel osanike andmetel peab olema õiguslik tähendus. Tuleb mõõnda, et need soovid on mõneti vastuolulised, ühest küljest soovitakse võimalikult kiiret, aga samas ka õiguskindlat osade käivet.

Üritades tulla vastu huvirühmade soovidele ja muuta osanike nimekirja pidamine paindlikumaks, tuleb sel juhul loobuda osanike nimekirja konstitutiivsusest. Kui kaotada osa ülemineku sõltuvus registrikandest, muutuks osade käive paindlikumaks, sest osa läheks üle jälle (nagu ka enne 1.09.2023 jõustunud muudatusi) registriväliselt käsutustehingu alusel. Osade nimekirja konstitutiivsuse kaotamisel on oma varjukülg, mis väljendub osade käibe õiguskindluse vähenemises, sest osa ülemineku õiguspärasust hakkaks edaspidi kontrollima üksnes notar ning kaob registripidaja poolne kontroll, mida praegu kehtiva režiimi puhul äriregistritl siiski oodati.

Selleks, et osanike nimekirja nõ käive oleks kiire ja osanike andmed saaksid kohe peale notari juures võõrandamise tehingu tegemist avalikuks, tuleb loobuda osanike andmete kajastamisest osaühingu registrikaardil. Kandeavalduse lahendamiseks on registripidajal üldjuhul aega 5 tööpäeva, mida peetakse liiga aeglaseks. Kui soovitakse, et osanike andmed muutuksid kohe peale võõrandamise tehingu tegemist avalikuks, ei ole registripidajal võimalik kande aluseks olevaid asjaolusid kontrollida ega aega seega kannet teha. Aruteludes jõudsid huvirühmad ka suures osas üksmeelele selles, et registripidaja poolne täiendav kontroll lisaks notarile ei ole enam vajalik. Juhul kui piisab notari kontrollist võõrandamistehingu tegemisel ning registripidaja kontrolli ei peeta vajalikuks ning soovitakse kiiret osanike nimekirjas toimunud muudatuste avalikustamist, ei ole enam võimalik kanda osanikke registrikaardile, vaid tuleb osanike andmed avalikustada äriregistri avalikus toimikus. Seda on võimalik teha kiirelt ja automaatselt üksnes notarilt tulnud teate alusel.

Samas soovitakse, et osanike andmetel oleks õiguslik tähendus, mis võimaldaks osa heauskset omandamist. See tuleneb eelkõige osade käibe õiguskindluse vajadusest ja lähtub sellest, et osa võõrandamistehing tehakse notari juures, mis peaks tagama tehingu usaldusväärsuse. Seega peaks äriregistri avalikus toimikus avalikustataval osanike nimekirjal olema õiguslik tähendus. ÄRS § 25 lg 2 kohaselt on valiku toimiku andmetel ja dokumentidel äriregistri seaduse järgi üldjuhul üksnes informatiivne tähendus, samas on jäetud võimalus näha seadusega ette teisiti, seega saab anda ka äriregistri avalikus toimikus olevatele andmetele õigusliku tähenduse.

Kuna registripidaja kannet ei tee ja osanike andmed avalikustatakse äriregistri avalikus toimikus notari teate alusel, ei saa registripidaja enam olla ka osanike nimekirja pidaja, mis tähendab, et tuleb tagasi pöörduda enne 01.09.2023 kehtinud osanike nimekirja pidamise juurde, kus nimekirja pidajaks on ühing ise ehk siis juhatuse. Ühinguõiguses tehtud revisjoni tulemusel leiti samuti, et

valdavalt on ka teistes riikides kasutusel lahendus, mille kohaselt osanike nimekirja peab üldjuhul ühing ise³. Samas tuleb arvestada, et kui juhatus peab osanike nimekirja, siis äriregistri avalikus toimikus üksnes avalikustatakse osanike nimekiri ja selle andmete üle registripidaja enam järelevalvet ei tee, kuna tegemist ei ole enam äriregistri kande andmetega. Arvestada tuleb siiski õiguskindluse vähenemisega võrreldes kehtiva süsteemi ja topeltkontrolliga, mille kohaselt lisaks notarile kontrollib osanike kohta tehtava kande lubatavust ka registripidaja. Ka ühinguõiguse revisjoni töörühm on asunud seisukohale, et juhul, kui osanike andmetele anda õiguslik tähendus, peaks osanike nimekirja pidama keegi ühingust sõltumatu isik, kas notar või registripidaja⁴. Eelpool välja toodud põhjustel (soov osanike andmed kiiresti avalikustada ja ebavajalik topeltkontroll) ei saa siiski osanike nimekirja pidajaks enam olla registripidaja ja osanike nimekirja pidamine tuleb anda tagasi ühingule.

Eelnõuga seotakse osa üleminek lahti registrikande tegemisest ning osa saab üle minna registrivälise käsutustehinguga. Et jätkuvalt siiski käibekindlust toetada, on lahenduseks nimekirja avaliku usaldusväarsuse põhimõtte säilitamine juhatuse peetava osanike nimekirja avalikustamise kaudu äriregistri avalikus toimikus. Sarnane lahendus on kasutusel aastast 2008 ka Saksamaal: osaühingu osa läheb üle registriväliselt, aga äriregistris olevale osanike nimekirjale on võimalik tugineda ning osa teatud tingimustel ka heauskselt omandada (GmbHG §-d 16 ja 40). Analoogne lahendus on välja pakutud ka käesolevas eelnõus.

Paragrahvi 149 lõige 4¹ tunnistatakse kehtetuks, seega kaotatakse äriseadustikust põhimõtte, mille kohaselt osa võõrandamine loetakse toimunuks äriregistrisse kantud osanike nimekirja kande tegemisest. Seega läheb edaspidi osaühingu osa üle vastavalt üldistele õiguste ülemineku sätetele, vt TsÜS § 6 lg 3. Sama paragrahvi lõikes 4 asendatakse sõna „kahe päeva jooksul“ sõnadega „viivitamatult“, vt ka ÄRS§ 40 lõigetega 5¹ ja 5² täiendamise selgitusi.

Paragrahvi 150 muutmine

Eelnõuga kaotatakse regulatsioon, et osanike nimekirja peetakse üldjuhul äriregistris ja registripidaja peab osanike nimekirja. Paragrahvi 150 lõiked 1 ja 3 viiakse kooskõlla muude muudatustega. Edaspidi peab juhatus osanike nimekirja nii sel juhul kui osaühing on ÄS § 149 lõike 6 alusel loobunud osa võõrandamise käsutustehingu notariaalse vormi nõudest, kui ka sel juhul, kui tegemist on nõ tavaosaühinguga, mille osa võõrandamise käsutustehingule kohaldub ÄS § 149 lg-st 4 tulenev notariaalse vormi nõue. Kuna mõlemal juhul peab osanike nimekirja juhatus, siis on mõlemal juhul vajalik osa võõrandamisest juhatuse teavitamine ja kohaldub sarnane regulatsioon ning pole tarvis teha erisust ÄS § 149 lg 6 alusel osa käsutustehingu vorminõudest loobunud ühingule.

Paragrahvi 151 muutmine

Paragrahv 151 viiakse kooskõlla muude muudatustega osanike nimekirja pidamisel. Selgelt sätestatakse, et osanike nimekirja andmed on edaspidi äriregistri avalikus toimikus, sh pandi andmed. Kuna osa pantimisega kehtib üldregulatsioonina sarnaselt osa võõrandamisele notariaalse vormi nõue, siis on põhjendatud, et pandid avalikustatakse osanike nimekirjas. Kui osaühing on loobunud osa ÄS § 149 lg 6 alusel osa võõrandamise ja sellega koos ka osa pantimise seaduses sätestatud notariaalse vormi nõudest, ei saa sellistel osa pantidel olla sama tähendust, mis on notari tõestatud pantidel ning ilma seaduses sätestatud vorminõuet järgimata pante ei avalikustata osanike nimekirjas äriregistri avalikus toimikus.

³ Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsioon, lk 489.

⁴ Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsioon, lk 514.

Paragrahvi 166 muutmine

Äriseadustiku § 166 lõiget 1 täiendatakse nii, et osaühingu osanikule antakse sõnaselgelt õigus nõuda samas mahus osaühinguga teavet ja dokumente ka osaühingu tütarettevõtjate kohta. Praktikas on esile kerkinud küsimus, kas osanikul on selline õigus või mitte ja see on põhjustanud kohtuvaidlusi. Muudatuse eesmärk on vältida olukorda, kus osanikul takistatakse saada piisavalt teavet sel teel, et osa tegevust viiakse üle tütarühingusse. Osaniku õigus saada teavet tütarühingute kohta on mh ette nähtud ka Euroopa Ühinguõiguse Mudelseaduses (European Model Company Law Act).

Lõikesse 2 lisatakse juhatusele võimalus ka keelduda tütarühingu kohta teabe andmisest ja dokumentide esitamisest, kui juhatusel ei ole võimalik neid tütarühingust kätte saada. Tütarühing on iseseisev ühing ja emaühingu juhatusel ei pruugi olla võimalik tütarühingust dokumente saada ega täpselt teada, milliseid dokumente on sealt võimalik saada. Siiski on juhatuse keeldumisele lisatud tingimus, et juhatus peab tõendama, et tütarettevõtja juhatusel nõutavat teavet ei ole või seda teavet ei ole emaühingu juhatusele antud.

Lõikesse 1 lisatakse ka tähtaeg juhatusele teabenõude täitmiseks ja osanikule nõutud teabe esitamiseks. See tähtaeg on neli nädalat. Siiani oli neli nädalat alates teabenõude esitamisest aega esitada avaldus kohtusse kui juhatus ei ole nõutud teavet esitanud. Nii lühike tähtaeg on põhjustanud praktikas probleeme, et oodatakse juhatuselt teabenõude täitmist, kuid kohtule avalduse esitamise tähtaeg on olnud lühike, siis samal ajal valmistatakse ka kohtule avalduse esitamiseks. Kui juhatus napilt enne kohtule avalduse esitamise tähtaega siiski teabenõudele vastab, on osanik teinud asjatuid kulutusi, et valmistada ette materjalid kohtule esitamiseks. Seetõttu on sättesse lisatud juhatusele tähtaeg neli nädalat teabenõudele vastamiseks ja lõikesse 3 lisatud kohtusse pöördumiseks tähtaeg omakorda 3 kuud. Lõikest 3 tulenev kohtusse pöördumise tähtaeg 3 kuud hakkab kulgema alates sellest, kui osanik on saanud juhatuselt keelduva vastuse teabenõudele või alates nelja nädala möödumisest teabenõude esitamisest. Selliselt on juhatusel aega 4 nädalat täita teabenõue või keelduda ning seejärel on osanikul piisavalt pikk aeg 3 kuud, et juhatuse keeldumisel või teabenõude tähtaegselt täitmata jätmisel kohtusse pöörduda.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 9.4.1. ja punkti 9.5.

Paragrahvi 168 muutmine

Kavandatava muudatuse eesmärk on täpsustada osaühingu osanike kui juhtorgani (kõrgema otsustustasandi liikmete) pädevust. Kui kehtiv kord näeb ette (ÄS § 168 lg 1 punkt 10), et osanike pädevusse kuulub nõukogu liikmega või juhul, kui ühingul ei ole nõukogu, siis juhatuse liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses osaühingu esindaja määramine, siis kavandatava muudatuse kohaselt kuulub ühemõtteliselt osaühingu osanike pädevusse ka esindaja määramine sellise õigusvaidluse pidamiseks, mille on algatanud ühingu vastu nõukogu liige või nõukogu puudumisel juhatuse liige.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.3.

Paragrahvi 170 muutmine

Paragrahvi 170 lõike 2 muudatusega laiendatakse osaühingu otsustusvabadust. Kehtiva ÄS § 170 lg 2 kohaselt on osaühingu osanike koosolek otsustusvõimeline juhul, kui sellel on esindatud üle poole osadega esindatud häälest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema esindatuse nõuet. Uue sõnastuse kohaselt säilib küll seaduses koosolekul esindatuse nõue, milleks on üldjuhul üle poole

osadega esindatud häälest, kuid edaspidi võib põhikirjaga ette näha teisiti, mis tähendab, et senise võimaluse asemel näha ette seaduses sätestatust suurem esindatuse nõue, võib see olla põhikirjas ette nähtud ka väiksem. Osanikud on vabad otsustama, kui suure või väikese esindatuse korral on osanike koosolek otsustusvõimeline.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.1.8.1.

Paragrahvi 171 muutmine

Äriseadustiku kehtiv § 171 lõige 3 näeb ette, et kui juhatus ei kutsu osanike koosolekut kokku ühe kuu jooksul nõukogu, audiitori või osanike nõude saamisest, on nõukogul, audiitoril või osanikel õigus koosolek ise kokku kutsuda.

Kavandatava muudatusega täpsustakse õigusselguse huvides nimetatud sätte sõnastust, lisades sõnad „nõutava päevakorraga“, st tingimuse ja täpsustuse, et juhatus peab kolmanda isiku (nõukogu, audiitori või osanike) nõude esitamisel osanike koosoleku kutsuma kokku ka sellise päevakorraga, nagu seda kolmandad õigustatud isikud nõuavad. Lisaks täpsustatakse ajavahemikku, mille jooksul peab kõnealune üldkoosolek toimuma. Kavandatava muudatuse kohaselt peab koosolek toimuma ühe kuu jooksul arvates ajahetkest, mil juhatus koosoleku kokkukutsumise nõude sai.

Selle muudatusega nähakse ette, et osanike koosoleku kokkukutsumise õigus läheb kolmandale isikule ühe kuu jooksul üle mitte ainult juhul, kui juhatus üldse ei kutsu kokku osanike koosolekut ühe kuu jooksul kõnealuse nõude saamisest arvates, vaid ka siis, kui tähtaegselt kokku kutsutavat koosolekut ei peeta nõutava päevakorraga. Kõnealuse muudatusega tagatakse, et tingimust ei oleks võimalik kuritarvitada selliselt, et osaühingu juhatus kutsub koosoleku kokkukutsumise nõude saamisel küll seaduses ettenähtud tähtaja jooksul koosoleku kokku, kuid hoopis teise päevakorraga, kui õigustatud isik on nõude esitamisel taotlenud. Sellises olukorras jääksid koosoleku kokkukutsumist taotlenud isiku õigustatud huvid kaitseta.

Paragrahvi 171 kehtiv lõige 6 reguleerib osanike korduskoosoleku korraldamist ja pidamist olukorras, kus esmane osanike koosolek ei ole kvoorumi täitmata jätmise tõttu legitiimne. Esimese muudatusega viiakse sätte sõnastus kooskõlla muude eelnõu muudatustega, kui juhatus ei ole ainuke koosoleku kokkukutsuja ja see tõttu asendatakse „juhatus“ sõnaga „kokkukutsuja“. Teise muudatusena sätestatakse, et juhul kui koosolek ei ole otsustusvõimeline kvoorumi puudumise tõttu, kutsutakse korduskoosolek kokku kümne päeva jooksul. Kolmanda muudatusena nähakse ette, et korduskoosolek ei või toimuda varem kui kümnendal päeval pärast esimest koosolekut.

Paragrahvi 171¹ muutmine

ÄS-i § 171¹ reguleerimisalaks on osanike koosoleku päevakorra määramine. Paragrahvi 171¹ lõige 2 näeb ette, et osanikud, kelle osadega on esindatud vähemalt 1/10 osakapitalist, võivad nõuda lisaküsimuste võtmist päevakorda. Päevakorda ei muudeta enne koosolekut, kui selline nõue esitatakse hiljem kui kolm päeva enne osanike koosolekut. Kavandatava muudatusega lisatakse lõige 2¹, mis näeb ette, et olukorras, kui osanike koosolek kutsutakse kokku nõukogu, audiitori või osanike nõudel, võivad nõukogu, audiitor või osanikud samal ajal koosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega nõuda küsimuste võtmist koosoleku päevakorda. Muudatusega tagatakse, et õigustatud isikutel oleks võimalik jõuda soovitud küsimuste arutamiseni koosolekul.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.1.2.

Paragrahvi 172 muutmine

Paragrahvi 172 lõikes 1 asendatakse juhatus koosoleku kokkukutsujaga, et tagada normi õigusselgus ja üheselt mõistetavus. Muudatus kohaldub ka juhtudel, kui osanike koosoleku kokkukutsumise õigus on läinud üle seaduses sätestatud alusel ja korras õigustatud isikule. Olukorras, kus kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise õigus võib seaduse kohaselt minna juhatuselt üle isikule või organile, kes on esitanud nõude koosoleku kokkukutsumiseks (§ 171 lg 3; § 292 lg 2; TüS § 40 lg 4; MTÜS § 30 lg 4), siis ei ole õige siduda teate edastamise kohustust üksnes juhatusega. Õigem on viidata koosoleku kokkukutsujale või kasutada sõnastuses lahendust, nagu on sätestatud MTÜS-i §-s 20 lõikes 5 (umbisikuline kõneviis). Sarnaselt on näiteks Saksamaa GmbHG § 50 lõikes 3 sätestatud umbisikuliselt, et kui nõudele ei vastata või kui puudub isik, kellele nõuet suunata, võivad osanikud ise koosoleku kokku kutsuda. Tegemist on eelkõige sätte täpsustamisega õigusselguse tagamise eesmärgil.

Muudetakse ka koosoleku kokkukutsumise teate edastamisega seotud küsimusi. Esiteks kaotatakse nõue, et koosoleku kokkukutsumise teate võib saata osanike nimekirja kantud aadressile. Teiseks saab peamiseks koosoleku teate saatmise vahendiks elektronposti aadress, mille osanik on teatanud ühingule, kuna valdavalt kasutatakse tänapäeval elektroonilisi vahendeid. Selline lahendus on kõige mugavam osanikele ja kõige vähem koormav ühingule. Siiski jääb võimalus neile osanikele, kes mingil põhjusel soovivad koosoleku kokkukutsumise teadet postiaadressile, selline võimalus alles. Sellisest soovist ja oma postiaadressist peab osanik ühingu teavitama ning koosoleku kokkukutsumise teade saadetakse postiaadressile.

Paragrahvi 173 muutmine

Paragrahvi 173 lõike 2 muudatusega sätestatakse, et juhul kui osanike otsus tehakse koosolekut kokku kutsumata, tuleb osanikele seisukoha kujundamiseks anda mõistlik tähtaeg. Kehtiv lõige 2 sätestab, et juhatus saadab sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud otsuse eelnõu kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kõigile osanikele, määrates tähtaja, mille jooksul osanik peab esitama selle kohta oma seisukoha kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Kui osanik ei teata nimetatud tähtaja jooksul, kas ta on otsuse poolt või vastu, loetakse, et ta hääletab otsuse vastu.

Muudatusega täpsustatakse, et osanikele määratav tähtaeg peab olema mõistlik. Selle eesmärk on vältida kuritarvitusi ja tagada liikmetele võimalus informeeritult hääletada. Kui osanikud annavad oma hääled ilma koosolekut kokku kutsumata, siis hääle andmiseks määratud tähtaeg ei tohi olla ebamõistlik. Kehtivat nõuet kuritarvitades oleks võimalik seada hääletamiseks nii lühike tähtaeg (paar tundi), mis ei võimalda osanikel otsuste kohta oma seisukohta kujundada, mõistlikku hoolsuskohustust rakendades pädevalt hääletada jms. Seega näeb muudatus ette, et ühingu tuleb anda oma liikmetele mõistlik tähtaeg eelnõu kohta seisukoha kujundamiseks. Konkreetset päevades arvutatava tähtaja kehtestamine seaduse tasandil ei ole põhjendatud, kuna koosolekut kokku kutsumata liikmetele antav mõistlik tähtaeg võib sõltuda paljudest asjaoludest (kui kriitiline on teatud küsimus) ning kindel miinimumtähtaeg võib osutuda liialt jäigaks ja ühingu reageerimisvõimet takistavaks.

ÄS-i § 173 lõikest 6 jäetakse välja häälte arv. Säte reguleerib ühe osanikuga osaühingu kirjaliku otsuse vastuvõtmist ja sellise otsuse nõudeid. Lisaks reguleerib kirjaliku otsuse nõudeid analoogselt mitme osaniku või aktsionäri puhul ka ÄS-i § 173 lõige 7. Muu hulgas näeb seadus ette, et viidatud kirjalikus otsuses tuleb kajastada häälte arv. Kuna kirjalik otsus eeldab allkirjastamist ainosaniku või aktsionäri poolt või mitme osaniku või aktsionäri korral nende kõigi poolt, ei ole vaja eraldi häälte arvu välja tuua. Häälte arvu väljajätmine kirjaliku otsuse nõuetest lihtsustab otsuse vormistamise reegleid.

Paragrahvi 177¹ muutmine

Paragrahvis 177¹ on kavandatud kaks muudatust. Esiteks lisatakse lõikesse 1 alternatiiv, et osanike otsus on tühine ka juhul, kui osanike koosoleku protokoll ei ole seaduses ettenähtud juhul notariaalselt tõestatud. Võttes arvesse koosoleku protokollilt notariaalse tõestamise nõude seost eelkõige vähemuse efektiivse kaitse abinõudega, näeb kavandatav muudatus nii OÜ kui ka TulÜ puhul ette kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku tühisuse alusena olukorra, kus kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku protokoll ei ole seaduses sätestatud juhtudel notariaalselt tõestatud.

Lisaks täpsustatakse lõiget 1 õigusselguse huvides, et osanike otsus on tühine ka juhul, kui koosoleku kokkukutsumisel või otsuse tegemisel koosolekut kokku kutsumata rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. Teisisõnu nähakse kavandatava muudatuse kohaselt õigusselguse eesmärgil ette, et see säte kohaldub ka juhul, kui otsus tehakse koosolekut kokku kutsumata. TsÜS-i § 38 lõike 2 esimese lause sõnastust täpsustatakse ning nähakse ette, et juriidilise isiku organi otsus on tühine, kui koosoleku kokkukutsumisel või kui koosolekut kokku kutsumata otsuse tegemisel rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda.

Paragrahvi 177¹ kavandatud kolmanda muudatusena täiendatakse lõiget 3 põhimõttega, mille kohaselt juhul, kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist on esitatud kohtule otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb nimetatud tähtaeg kuni kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. Muudatuse eesmärk on täpsustada otsuse tühisusele tuginemist piiravat kahe aasta pikkust tähtaega (kui otsuse alusel on tehtud kanne registrisse). Tühisusele tuginemiseks on nõutav, et kohus oleks tühisuse otsusega tuvastanud (st otsus on jõustunud). Seega peab nimetatud kahe aasta jooksul avalikku registrisse kande tegemisest arvates olema esitatud juriidilise isiku vastu tühisuse tuvastamise hagi või esitatud käimasolevas menetluses vastuväide.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.2.5.

Paragrahvi 178 muutmine

Paragrahvi 178 kehtiv lõige 1 näeb ette, et nõude aegumistähtaeg on kolm kuud osanike otsuse vastuvõtmisest arvates. Kavandatava muudatuse eesmärk on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana, kuna ei ole põhjendatud otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaega käsitleda aegumistähtajana. Teisisõnu ei nähta kõnealusele tähtajale enam ette aegumistähtaja peatamist ega katkemist. Täiendavalt täpsustatakse sätet ja lisatakse tekstiosa „kui seadusest ei tulene lühemat tähtaega“.

Vt analüüs-kontseptsiooni punkte 9.4.1 ja 9.5.

Paragrahvi 179 muutmine

Paragrahvi 179 täiendatakse lõikega 3¹ kehtivat majandusaasta aruande kinnitamise regulatsiooni ja nähakse ette, et osanik võib osatühingult nõuda, et vandeaudiitori aruande andnud audiitor annaks aruande kohta kirjalikke selgitusi, kui majandusaasta aruande kinnitamise otsus tehakse § 173 lõikes 2 sätestatud korras. Kirjalik nõue koos küsimustega peab olema esitatud juhatusele hiljemalt kolm päeva pärast otsuse eelnõu edastamist. OÜ osanikule peab sõltumata otsuse tegemise viisist olema tagatud õigus majandusaasta aruande üle hääletamisel saada soovi korral selgitusi aruande koostanud audiitorilt ja saada küsimustele ka kirjalikud vastused. Näitena võiks kavandatava muudatuse tulemusel tekkiv loogika töötada selliselt, et kolme päeva jooksul alates otsuse eelnõu saamisest on osanikul õigus nõuda, et vandeaudiitori aruande andnud audiitor annaks vandeaudiitori aruande kohta kirjalikke selgitusi, vandeaudiitor vastab esitatud nõudele omakorda kolme päeva jooksul, mis võimaldab osanikul põhjendatud otsus teha veel ühe päeva jooksul.

Seega ei ole hääle andmiseks antav tähtaeg lühem kui seitse päeva. Eeltoodut võib pidada minimaalselt mõistlikuks tähtajaks hääle andmiseks, kui otsustatakse majandusaasta aruande kinnitamine koosolekut kokku kutsumata. Eesmärk on tagada, et osanikel oleks võimalik teha kaalutletud otsustus majandusaasta aruande kinnitamise kohta ka koosolekut kokku kutsumata, likvideerida põhjendamatud erisused koosolekul tehtava ja kirjalikult tehtava otsuse vahel ning tagada, et osaniku õigus saada selgitusi vandeaudiitorilt oleks täidetud sarnaselt § 179 lõikele 3 (§ 166 lg 1).

Vt analüüs-kontseptsiooni punkte 7.2.2.5 ja 2.4.3.2.

Paragrahvi 179 lõike 4 muudatusega kaotatakse kohustus esitada koos majandusaasta aruandega osanike nimekiri, kui osanike andmed on aasta jooksul muutunud. Äriseadustiku § 182¹ lõike 3 kohaselt on osaühingu juhatus kohustatud viivitamata teatama äriregistrile osanike andmetes toimunud muudatustest juhul, kui osanike nimekirja peab osaühingu juhatus. Kui osanike nimekirja pidamine on antud Eesti väärtpaberite registrile, esitab Eesti väärtpaberite register justiitsministri 11.12.2008. aasta määruse nr 51 „Eesti väärtpaberite registris registreeritud aktsionäride ja osaühingute osanike andmete esitamise kord“ § 3 lõike 2 alusel osanike andmed äriregistrile igal tööpäeval. Seega hoitakse äriregistri väliseid osanike andmed äriregistris jooksvalt ajakohastena ja puudub vajadus esitada osanike nimekirja ka koos majandusaasta aruandega.

Paragrahvi 180¹ muutmine

Kehtiva ÄS-i § 180¹ lõike 3 järgi, st kui osaühingu majanduslik olukord halveneb oluliselt ja juhatuse liikmele määratud või temaga kokkulepitud tasude edasimaksmine või muude hüvede jätkuv võimaldamine oleks osaühingu suhtes äärmiselt ebaõiglane, võib osaühing nõuda tasude ja muude hüvede vähendamist. Seega on osaühingule antud nõudeõigus, mille realiseerimiseks tuleb ühingul pöörduda juhatuse liikme vastu kohtusse. Reegel on kohmakas ja ebaefektiivne, mistõttu on mõistlik sätestada see kujundusõigusena, mida teostatakse sarnaselt muude kujundusõigustega kohtuväliselt avalduse tegemise teel.

Edaspidi on osaühingul võimalus avaldusega juhatuse liikme tasusid ja hüvesid vähendada kooskõlas ÄS-i § 180¹ lõikega 2. See tähendab, et ka juhatuse liikme tasude vähendamise korral peab juhatuse liikme tasu olema mõistlikus vastavuses juhatuse liikme ülesannete ja osaühingu majandusliku olukorraga. Kui juhatuse liige ei nõustu tema tasu ja hüvede vähendamisega, on tal võimalus ÄS-i § 180¹ lõike 4 kohaselt temaga sõlmitud leping ühekuulise etteteatamisega erakorraliselt üles öelda, samuti vaidlustada oma tasude ja hüvede vähendamine kohtus.

Lõike 4 muudatusega eemaldatakse lõikest viide nõude esitamisele. See on ebavajalik, kuna edaspidi on juhatuse liikme tasude või muude hüvede vähendamine kujundus, mitte nõudeõigus.

Paragrahvi 182 muutmine

Eelnõuga antakse osanike nimekirja pidamine nõ registripidajalt tagasi ühingule endale, st juhatusele. Suures osas on see tagasipöördumine enne 01.09.2023 kehtinud korra juurde.

Lõikes 1 pannakse paika osanike nimekirja pidajana juhatus. Kuna enam ei ole osanike andmed registrikaardil ega ole loetletud seega ÄRS §-s 14, tuleb osanike nimekirja andmed loetleda lõikes 1. Tegemist on suures osas sama loeteluga, mis oli äriregistri seaduse mainitud paragrahvis. Juhatus peab kandma enda peetavasse osanike nimekirja osaniku nime, aadressi, elektronposti aadressi, isiku- või registrikoodi, eri liiki osade tähistused ja nimiväärtused. Samuti tuleb osanike nimekirjas avalikustada keelumärked ja vastuväited ning pandid. Keelumärkeid ja vastuväiteid võib olla mitu. Juhatuse peetav osanike nimekiri avalikustatakse äriregistri avalikus toimikus, et tagada õiguskäibe

kindlus, et osadega tehingute tegemisel oleks võimalik osanike andmetele tugineda. Samas välistatakse osanike elektronposti ja postiaadresside avalikustamine, sest nimetatute avalikustamine ei ole käibekaitse huvide tagamiseks vajalik.

Lõiget 1² muudetakse selliselt, et oleks üheselt selge, et juhatus peab lõikes 1 nimetatud osanike andmete muudatusest teada saamist ja selle aluseks olevate asjaolude kontrollimist esitama äriregistrile avalikus toimikus avalikustamiseks uue lõikes 1 nimetatud osanike nimekirja. Juhatus ei pea seda tegema juhul, kui osanike nimekirja andmed on äriregistrisse jõudnud notari teate alusel. Arvestada tuleb, et avalikus toimikus olevate avalikustatud osanike nimekirja andmete üle ei tee registripidaja enam järelevalvet ega kontrolli neid avalikustades, kuna tegemist on registrikaardi väliste andmetega. Seega on ühingul ja juhatusel eelkõige kohustus tagada osanike nimekirja andmete õigsus äriregistri avalikus toimikus. Et vähendada ühingu halduskoormust, edastatakse notari tehingu andmed e-äriregistrisse peale tehingu tegemist automaatselt.

Lõiget 1³ muudetakse tulenevalt sellest, et enam ei kanta keelumärget osanike nimekirja, kuna tegemist ei ole äriregistris peetava nimekirjaga, vaid nüüd saab kohtutäituri avalduse alusel avalikustada keelumärke äriregistri avalikus toimikus. Keelumärke avalikustamise avalduse saab teha kohtutäitur ning kuna see üksnes avalikustatakse äriregistri avalikus toimikus, siis tuleb arvestada, et selle keelumärke lubatavust ei kontrolli enam registripidaja, kuna selle kohta ei tehta kannet. Siiski on oluline keelumärke avalikustamine osanike (mille puhul osaühing ei ole loobunud notariaalse vormi nõudest) nimekirjas, kuna avalikus toimikus olevatel osanike andmetel on õiguslik tähendus.

Lõiget 1⁴ muudetakse sarnaselt lõikele 1³. Kuigi tegemist ei ole enam registris peetava osanike nimekirjaga ja registrisse küll keelumärget ega vastuväidet enam kanda ei saa, on nende avalikustamine osanike nimekirjas siiski vajalik, et tagada osade käibekindlus, kuna osanike (mille puhul osaühing ei ole loobunud notariaalse vormi nõudest) andmetel on äriregistri avalikus toimikus õiguslik tähendus. Vastuväite osaniku andmete õigsuse suhtes saab sisestada osanike nimekirja avalikku toimikusse üksnes hagi tagamise määru alusel ja seda teeb registripidaja omal algatusel. Sarnaselt muude andmete sisestamisega osanike nimekirja ei kontrolli registripidaja neid omalt poolt, vaid andmed avalikustatakse automaatselt.

Lõike 1⁵ muudatused tulenevad sellest, et osanike andmed ei ole enam kantud äriregistrisse, vaid on äriregistri avalikus toimikus üksnes avalikustatud. Muus osas jääb osanike nimekirjale tuginedes osa heauskset omandamist võimaldav säte samaks.

Paragrahvi 182 täiendatakse lõigetega 1⁶ ja 1⁷, mille puhul ei ole siiski tegemist uue regulatsiooniga, vaid seniste ÄS § 182² lõigetega 4 ja 5, mis viiakse paragrahvi 182, kuna enam ei ole vajadust eraldi osanike nimekirja pidamise regulatsiooni järele neile osaühingutele, mis on ÄS § 149 lg 6 alusel loobunud osa võõrandamise notariaalse vormi nõudest, kuna mõlemal juhul peab osanike nimekirja juhatus. Paragrahvi 182 lõiked 1⁶ ja 1⁷ sätestavad erisuse üldisest osanike nimekirja regulatsioonist osaühingutele, mis on loobunud osa võõrandamise käsutustehingu notariaalse vormi nõudest. Kui osa võõrandamise tehingule ei kohaldata notariaalse vormi nõuet, ei saa sellest tulenevalt neile võimaldada osa heauskse omandamise regulatsiooni (lg 1⁶). Samuti ei ole võimalik nende suhtes avalikustada keelumärke ja vastuväiteid (lg 1⁶), sest tegemist ei ole avaliku usaldatavusega nimekirjaga. Sama loogika kehtib ka notariaalse vormi nõudest loobunud osaühingu osa pantimisel – neid küll kajastatakse osanike nimekirjas, aga neile ei saa kolmandad isikud tugineda ega heauskselt omandada. Lõige 1⁷ alusel on uuesti võimalik 12 kuu möödumisel põhikirjamuudatusest, millega minnakse tagasi osa võõrandamise käsutustehingu notariaalse vormi juurde, kohaldada ka osa ja selle pandi heauskse omandamise regulatsiooni, lisaks ka kanda avalikku toimikusse vastuväiteid ja keelumärke.

Paragrahvi 182¹ kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 182² tunnistatakse tervikuna kehtetuks, kuna osanike nimekirja pidamine ei ole enam jaotatud registripidaja ja juhatuse vahel. Kui senini pidas juhatus üksnes sel juhul osanike nimekirja, kui osaühing oli loobunud ÄS § 149 lg 6 alusel osa võõrandamise käsutustehingu notariaalse vormi nõudest, siis nüüd peab osaühing ise mõlemal juhul osanike nimekirja. See tähendab, et erisätteid juhatuse peetavale nimekirjale sõltuvalt osa võõrandamise vorminõudest on senisest oluliselt vähem ja suures osas kohaldub mõlemale osaühingule sama reeglistik. Mõned erisused, eelkõige ÄS § 182 lg 1⁵ mittekohaldumine n-ö vormivabadele osaühingutele, saab sätestada kõik osanike nimekirja pidamise normis. Eraldi sättesse on mõistlik jätta osanike nimekirja pidamise regulatsioon, kui osanike nimekirja pidajaks on Eesti väärtpaberite register, kuna 01.09.2023 kehtima hakanud regulatsiooniga koondati kõik väärtpaberite registris osanike nimekirja pidamist reguleerivad sätted ühte paragrahvi ja mõistlik on need ühtselt ühte paragrahvi koondatuna säilitada.

Paragrahvi 192¹ muutmine

Paragrahvi 192¹ lõike 1 punkti 4 muutmisega kaotatakse nõue märkida osakapitali suurendamise otsuses osa eest tasumise koht (vt selgitus ÄS § 138 lg 2 p 5 muutmise kohta).

Paragrahvi 196 muutmine

Analoogselt osakapitali sissemaksetega osaühingu asutamisel peavad juhatuse liikmed kinnitama ka osakapitali suurendamisel sissemaksete tegemist, kui sissemakse ei ole suurem kui 50 000 euro.

01.02.2023 jõustunud äriseadustiku muudatustega lihtsustati osakapitali sisse maksmise tõendamise korda. Kuni 50 000 euro suuruse sissemakse puhul ei ole osaühingu juhatus kohustatud esitama krediitdiasutuse või makseasutuse teatist osakapitali sissemakse kohta. Kui ÄS-i § 144 lisati seoses selle lihtsustusega lõige 2¹, mis sätestab osaühingu juhatusele kohustuse kuni 50 000 euro suuruse rahalise sissemakse tegemisel kinnitada osaühingu äriregistrisse kandmise avalduses sissemakse tegemist, siis ekslikult jäi see nõue lisamata osakapitali suurendamise regulatsiooni juurde.

Paragrahvi 197 täiendamine lõikega 1²

Vt selgitusi ÄS-i § 356 lõikega 2² täiendamise kohta.

Paragrahvi 219 muutmine

Vt selgitusi ÄS-i § 122 muutmise kohta.

Lisaks lihtsustatakse dokumentide hoidja vahetamise korda. Kui seni on osaühingu dokumentide hoidja muutmine toimunud kohtumäärusega, siis edaspidi piisab dokumentide üleandja avaldusest ja uueks dokumentide hoidjaks määratava isiku allkirjast, millega ta kinnitab oma nõusolekut olla dokumentide hoidja.

Paragrahvi 226¹ muutmine

Paragrahvi 226¹ kehtivas tekstis on „nimelised“ aktsiad, mis asendatakse lihtsalt aktsiatega. Tegemist on formaalse muudatusega, mis on tingitud asjaolust, et kehtivas õiguses on kõik aktsiad nimelised aktsiad, sest esitajaaktsiaid ei ole võimalik välja anda. Kuna kõik aktsiad on nimelised, tuleks nendele viidata kui aktsiatele ning asjakohased terminid äriseadustikus parandatakse.

Paragrahvi 228 muutmine

Vt paragrahvi 226¹ muutmise selgitusi.

Paragrahvi 229 muutmine

Vt paragrahvi 226¹ muutmise selgitusi.

Paragrahvi 233 muutmine

Vt paragrahvi 226¹ muutmise selgitusi.

Paragrahvi 235 muutmine

Vt paragrahvi 226¹ muutmise selgitusi.

Paragrahvi 237 muutmine

Paragrahvi 237 lõike 1 kehtiva sõnastuse kohaselt saab eelisdividendi suurust määrata üksnes teatava protsendina dividendiõigust andva eelisaktsia nimiväärtusest, kui põhikirjaga ei ole määratud teisiti.

Eelisdividendi kõrval peaks seadus võimaldama määrata eelisaktsiast tuleneva dividendiõiguse ka suurendatud dividendiosana, mis annab võrreldes lihtaktsiaga õiguse proportsionaalselt suuremale osale kasumist ja aktsiaseltsi lõpetamisel alles jäävast jaotatavast varast.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 6.4.1.2.2.

Paragrahvi 241 muutmine

Paragrahvi 241 lõike 1 kavandatud muudatuse kohaselt ei peaks vahetusvõlakirjade väljalaskmisel tingimata otsustama aktsiakapitali tingimuslikku suurendamist. Lõikesse 1 lisatava lause kohaselt tuleks vahetusvõlakirjade väljalaskmisega üheaegselt võtta vastu aktsionäride otsus aktsiaseltsi aktsiakapitali tingimuslikuks suurendamiseks või nõukogule õiguse andmiseks suurendada aktsiakapitali vahetusvõlakirjadest tulenevate kohustuste täitmist võimaldavas ulatuses. Seega ei ole edaspidi kohustust vahetusvõlakirjade väljalaskmiseks teha samaaegselt aktsiakapitali tingimuslikku suurendamist, vaid vahetusvõlakirjade väljalaskmisel on võimalik valida, kas tingimuslikult suurendada aktsiakapitali või anda nõukogule õigus suurendada aktsiakapitali vahetusvõlakirjadest tulenevate kohustuste täitmiseks vajalikus ulatuses.

Paragrahvi 241 lõike 5 kavandatud muudatuse kohaselt saab vahetusvõlakirjade uueks mahupiiranguks 1/2 aktsiakapitalist senise 1/3 asemel. See annab võimaluse senisest suuremas mahus välja anda vahetusvõlakirju, mis lisab aktsiaseltsi tegevusele paindlikkust.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 6.4.1.2.6.

Paragrahvi 243 muutmine

Muudatusega kaotatakse nõue märkida aktsiaseltsi asutamislepingus aktsia eest tasumise koht. Kuivõrd aktsia eest võib tasuda rahalise sissemaksega äriühingu pangakontole, samuti sõlmida lepinguid digitaalselt ilma esemeid füüsiliselt üle andmata, ei ole aktsia eest tasumise geograafilisel kohal sissemakse tegemise vaatest mingisugust tähendust ja puudub vajadus selle märkimiseks.

Paragrahvi 247 muutmine

Paragrahvis 247 kaasajastatakse sätte terminoloogiat ja sõna „pangaarve“ asendatakse sõnaga „maksekonto“. Tulenevalt äriseadustiku § 520 lõikest 4 kuuluvad lisaks krediidasutustele ka makseasutused makseteenuse pakkujate nimekirja, milles avatud kontot on võimalik kasutada

rahalise sissemakse tegemiseks. Kehtivas seaduses kasutatud sõna „pangaarve“ viitab ainult krediitdiasutusele ning sisuliselt on äriseadustikus „pangaarve“ all mõeldud arvelduskontot. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2007/64/EU makseteenuste osutamise kohta ülevõtmisega asendati võlaõigusseaduses „arvelduskonto“ sõnaga „maksekonto“. Maksekonto on võlaõigusseaduse § 709 lg 4 kohaselt makseteenuse kliendi nimel maksetehingute täitmiseks peetav konto.

Paragrahvi 250 muutmine

Paragrahvi 250 lõike 1 punkti 5 muudetakse, sest audiitortegevuse seaduse § 7 lõike 1 kohaselt osutab vandeaudiitor kutseteenust audiitorettevõtja kaudu. Sama paragrahvi lõigete 2 ja 3 kohaselt võib audiitorettevõtjaks olla nii äriühing kui ka füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsev vandeaudiitor. Seega võib osaühingule audiitorteenust osutada kas äriühing või füüsilisest isikust ettevõtja, mistõttu ei ole äriregistrile audiitori isikukoodi esitamise nõue asjakohane ja registripidajale esitatakse audiitorettevõtja registrikood.

Kuigi vastavalt audiitortegevuse seaduse § 2 lõikele 1 käsitletakse teistes seadustes kasutatud arvestusalaga seotud mõistet „audiitor“ audiitortegevuse seaduse tähenduses audiitorettevõtjana, asendatakse õigusselguse eesmärgil äriseadustiku § 250 lõike 1 punktis 5 mõiste „audiitor“ mõistega „audiitorettevõtja“. See muudatus aitab üheselt mõista, et äriregistrile esitatakse audiitorettevõtja, mitte füüsilisest isikust vandeaudiitori andmed.

Paragrahvi 287 muutmine

Samamoodi nagu laiendatakse osaühingu osaniku teabeõigust osaühingu tütarühingu suhtes, täiendatakse ka aktsiaseltsi aktsionäri teabeõiguse sätteid. Nimelt täiendatakse § 287 lõiget 1 selliselt, et antakse aktsiaseltsi aktsionärile sõnaselgelt õigus nõuda samas mahus teavet ka aktsiaseltsi tütarettvõtja kohta. Ka selle muudatuse põhjuseks on asjaolu, et praktikas on see küsimus põhjustanud vaidlusi ning põhjendatud on muuta mõlema kapitaliühingu tüübi kohta käivaid reegleid ühtemoodi. Ka siin on muudatuse eesmärk vältida seda, et aktsionäril ei takistataks saada vajalikku teavet sel teel, et osa tegevust viiakse üle tütarühingusse.

Muudatusega antakse aktsionärile õigus küsida teavet ka aktsiaseltsi tütarühingu kohta. Lisatakse ka lisatakse juhatusele võimalus keelduda tütarühingu kohta teabe andmisest, kui juhatusel ei ole võimalik seda tütarühingust kätte saada. Tütarühing on iseseisev ühing ja emaühingu juhatusel ei pruugi olla võimalik tütarühingust soovitud teavet saada. Siiski on juhatuse keeldumisele lisatud tingimus, et juhatus peab tõendama, et tütarettvõtja juhatusel nõutavat teavet ei ole või seda teavet ei ole emaühingu juhatusele antud.

Sarnaselt osaühingule antakse senise nelja nädala jooksul võimalus kohtusse avaldus esitada kolme kuu jooksul.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 9.4.1.

Paragrahvi 289¹ muutmine

Muudatusega viiakse § 289¹ lõike 1 sõnastus vastavusse äriregistri seadusega. Äriregistri seaduse jõustumisel 01.02.2023 ühtlustati äriregistri ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri andmete liigitus ning äritoimik nimetati ümber avalikuks toimikuks.

Paragrahvi 292 muutmine

Paragrahvi 292 lõikes 2 täpsustatakse sõnastust õigusselguse huvides ning eesmärgil vältida kuritarvitusi. Muudatusega nähakse ette, et aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise õigus läheb

kolmandale isikule üle mitte ainult juhul, kui juhatus üldse ei kutsu kokku üldkoosolekut kahe nädala jooksul õigustatud isiku esitatud nõude saamisest arvates ning koosolek ei toimu ühe kuu jooksul esitatud nõude saamisest arvates, vaid ka juhul, kui tähtaegselt kokkukutsutav koosolek ei ole nõutava päevakorraga. Kõnealuse muudatuse eesmärk on tagada, et reegleid ei oleks võimalik kuritarvitada selliselt, et ühingu juhatus, saades nõuetekohase kokkukutsumise nõude, kutsub küll seaduses ettenähtud tähtaegade jooksul üldkoosoleku kokku, kuid hoopis teise päevakorraga, kui õigustatud isik on nõude esitamisel taotlenud. Sellises olukorras jääks koosoleku kokkukutsumist taotlenud isiku õigustatud huvid kaitseta. Lisaks täiendatakse sätet tähtajaga (üks kuu), mille jooksul peab nõutud koosolek ka reaalselt toimuma.

Paragrahvi 293 muutmine

Paragrahvi 293 lõikes 2¹ tehakse redaktsiooniline muudatus ning lisatakse lõikes sätestatud organite, kellel on õigus nõuda samaaegselt üldkoosoleku taotluse esitamisega küsimuste võtmist päevakorda, loetellu ka nõukogu.

Paragrahvi 294 muutmine

Paragrahvi 294 kehtiva sõnastuse kohaselt saadab üldkoosoleku kokkukutsumise teate välja juhatus. Kavandatud muudatuse kohaselt asendatakse juhatus kokkukutsujaga, mis on täpsem. Olukorras, kus kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise õigus võib seaduse kohaselt minna juhatuselt üle isikule või organile, kes on esitanud nõude koosoleku kokkukutsumiseks (§ 171 lg 3; § 292 lg 2; TüS § 40 lg 4; MTÜS § 30 lg 4), siis ei ole õige siduda teate edastamise kohustust üksnes juhatusel. Õigem on viidata koosoleku kokkukutsujale või kasutada umbisikulist kõneviisi, nagu on MTÜS-i § 20 lõikes 5.

Senise aktsiaraamatusse kantud aadressil koosoleku kutse saatmise kohustus asendatakse kutse saatmise kohustusega elektronposti aadressil, kuna tänapäeval kasutatakse eelkõige elektroonilisi vahendeid. Seoses sellega tunnistatakse kehtetuks ka lõige 1¹, mille kohaselt on senini vaja olnud teate kättesaamise kinnitust. Kättesaamise kinnitus ei ole vajalik enam, kui teade saadetakse elektronposti aadressil ega ole tänapäeval elektrooniliste vahendite korral ka kuigi aktuaalne. Lõike 3¹ esimese lause muudatuse kohaselt on võimalik aktsionäril, kes seda soovib, saada siiski üldkoosoleku teade ka postiaadressile. Sellest soovist ja oma aadressist peab aktsionär aktsiaseltsi teavitama.

Lõike 1 muudatus arvestab huvigruppide tagasisidet selle kohta, et aktsionäridele suunatud teate avaldamine üleriigilise levikuga päevalehes ei täida enam oma eesmärki ja on kujunenud aktsiaseltsidele ebamõistlikult kulukaks. Olukorras, kus tegelikult puudub üleriigilise levikuga päevaleht, mida kõik loeksid, on oluline, et aktsiaseltsid saaksid oma üldkoosoleku toimumise teated aktsionäridele mõistlikult ja tänapäevaselt kätte toimetada. Seepärast asendatakse teate üleriigilises ajalehes avaldamise kohustus teate avaldamise kohustusega väljaandes Ametlikud Teadaanded. Teate laialdasemaks levitamiseks saavad aktsiaseltsid avaldada aktsionäridele suunatud teateid oma kodulehel ning börsil noteeritud aktsiaseltsidele/fondidele jääb kehtima kohustus avaldada teade börsisüsteemi kaudu. Teate avaldamine väljaandes Ametlikud Teadaanded tagab teate usaldusväärsuse, teate avaldamise kuluks on riigilõiv (praegu 7 eurot, RLS § 85). Lisaks on aktsionäridel võimalus tellida väljaande Ametlikud Teadaanded veebilehelt teavitus aktsiaseltsi poolt avaldatud teadete kohta oma e-posti aadressile. Nii suureneb ka tõenäosus, et avaldatud teade jõuab adreessaatideni.

Paragrahvi 297 muutmine

Paragrahvi 297 lõike 1 muudatusega antakse aktsaiseltsidele koosoleku pidamisel senisest suurem paindlikkus. Kehtiva sõnastuse kohaselt on aktsionäri koosolek otsustusvõimeline üksnes juhul, kui koosolekul on esindatud üle poole aktsiatega esindatud häälest, millest põhikirjaga on võimalik ette näha suuremat esindatust. Uue sõnastuse kohaselt on võimalik põhikirjas ette näha esindatuse nõue aktsionäridele sobival viisil, nii seaduses sätestatust kõrgema kui madalama esindatuse nõudena.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.1.8.1.11.

Paragrahvi 298 muutmine

Paragrahvi 298 lõike 1 punkti 9 muudatusega täpsustatakse aktsionäride üldkoosoleku kui juhtorgani (kõrgema otsustustasandi liikmete) pädevust. Kui kehtiv punkt 9 näeb ette, et üldkoosoleku pädevusse kuulub nõukogu liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses osaühingu esindaja määramine, siis kavandatava muudatuse kohaselt kuulub ühemõtteliselt aktsionäride pädevusse ka esindaja määramine sellise õigusvaidluse pidamiseks, mille on algatanud ühingu vastu nõukogu liige.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.3.

Paragrahvi 299¹ muutmine

Vt selgitust ÄS-i § 294 lõike 1 muutmise kohta.

Paragrahvi 301¹ muutmine

Paragrahvi 301¹ lõiget 4 täiendatakse põhimõttega, et kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist on esitatud kohtule otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb vastav vaidlustamise tähtaeg kuni kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. Muudatusega täpsustatakse otsuse tühisusele tuginemist piiravat kahe aasta pikkust tähtaega (olukorras, kui otsuse alusel on tehtud kanne registrisse). Tühisusele tuginemiseks on nõutav, et kohus on tühisuse otsusega tuvastanud (st vastav otsus on jõustunud). Nimetatud kahe aasta jooksul avalikku registrisse kande tegemisest arvates peab olema esitatud juriidilise isiku vastu tühisuse tuvastamise hagi või esitatud käimasolevas menetluses vastuväide, millega tuginetakse otsuse tühisusele. Sellisel juhul pikeneb nimetatud kahe aasta pikkune tähtaeg kuni otsuse tühisuse osas kohtulahendi jõustumiseni. Teisisõnu, juhul, kui õigustatud isik on seaduses ettenähtud tähtaja jooksul kohtu poolt pöördunud, on esitatud tühisuse tuvastamise nõue tähtaegne (vt põhjendusi § 177¹ lg 3 muutmine).

Paragrahvi 302 muutmine

Paragrahvi 302 esimese muudatusega täpsustatakse lõiget 1. Kehtiv lõige 1 näeb ette, et otsuse kehtetuks tunnistamise nõude aegumistähtaeg on kolm kuud aktsionäride otsuse vastuvõtmisest alates. Muudatuse kohaselt võib otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitada kolme kuu jooksul üldkoosoleku otsuse vastuvõtmisest arvates, kui seadusest ei tulene lühemat tähtaega. Muudatuse eesmärk on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana (vt põhjendusi § 178 lg 1 muudatuse kohta).

Paragrahvi 305 muutmine

ÄS-i § 305 lõige 1 reguleerib kirjaliku otsuse vastuvõtmist ja sellise otsuse kohustuslikke nõudeid. Lisaks reguleerib kirjaliku otsuse nõudeid analoogselt mitme osaniku või aktsionäri puhul ka lõige 2. Muu hulgas näeb seadus ette, et kirjalikus otsuses tuleb kajastada häälte arv. Kuna kirjalik otsus

eeldab allkirjastamist ainuaktsionäri poolt või mitme aktsionäri korral nende kõigi poolt, ei ole vaja eraldi häälte arvu välja tuua otsuses.

Paragrahvi 314 muutmine

Vt selgitusi ÄS § 180¹ muutmise juures.

Paragrahvi 317 muutmine

Paragrahvi 317 kavandatud muudatuse eesmärk on täpsustada huvide konfliktiga seotut. Kehtiva korra kohaselt otsustab nõukogu juhatuse liikmetega tehingute tegemise ja määrab tehingute tingimused, samuti otsustab õigusvaidluse pidamise juhatuse liikmetega. Tehingu tegemiseks ja õigusvaidluse pidamiseks määrab nõukogu aktsiaseltsi esindaja. Muudatusega täpsustatakse, et nõukogu määrab aktsiaseltsi esindaja olenemata sellest, kas õigusvaidluse algataja on aktsiaselts või juhatuse liige.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.3.

Paragrahvi 320 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada dokumendid, mis tuleb esitada äriregistrile nõukogu esimehe valimisest teatamiseks. Nähakse ette, et registripidajale tuleb esitada kas nõukogu otsus või nõukogu koosoleku protokoll või hääletusprotokoll.

Paragrahvi 321 muutmine

Paragrahvi 321 lõike 1 esimese muudatuse eesmärk? (kolm kuud vs pool aastat)

Paragrahvi 321 lõike 1 teise muudatuse eesmärk on õigusselguse tagamise eesmärgil täiendada kehtivat korda põhimõttega, et koosoleku teade edastatakse nõukogu liikme ühinguale avaldatud kontaktandmetele, kui põhikirjast ei tulene teisiti. Kõnealune muudatus on põhjendatud muu hulgas põhjusel, et nõukogu liikmel on n-õ aktiivne kohustus (hoolsus- ja lojaalsuskohustus) osaleda ühingu töös, seega ka n-õ aktiivselt käitumise kohustus, mille osaks on kohustus tagada, et ühingu käsutuses olevad andmed oleksid õiged. Olukorras, kus ühing edastab teavituse nõuetekohaselt nõukogu liikme avaldatud kontaktaadressile, kannab nõukogu liige riski, et ta kõnealust teadet kätte ei saanud.

Lõiget 3 täpsustatakse tähtajaga, mille jooksul nõukogu koosolek peab toimuma, kui selle toimumist on taotlenud kolmas isik. Täpsemalt, kehtiva korra kohaselt kutsutakse nõukogu koosolek kokku, kui seda nõuab nõukogu liige, juhatuse, audiitor või aktsionärid, kelle aktsiad esindavad vähemalt 1/10 aktsiakapitalist. Kui koosolekut ei kutsuta kokku kahe nädala jooksul taotluse saamisest arvates, on nõukogu liikmel, juhatusel, audiitoritel või aktsionäridel õigus koosolek ise kokku kutsuda. Kavandatud muudatusega lisatakse täiendus, mille kohaselt läheb koosoleku kokkukutsumise õigus n-õ kolmandale isikule (nõukogu liige, audiitor või aktsionärid, kelle aktsiad esindavad vähemalt 1/10 aktsiakapitalist) üle ka juhul, kui taotletud koosolek ei toimu kolme nädala jooksul taotluse saamisest arvates.

Paragrahvi täiendatakse lõikega 3², mille kohaselt juhul, kui nõukogu koosolek kutsutakse kokku nõukogu liikme, juhatuse, audiitori või aktsionäride nõudel, võivad nõukogu liige, juhatuse, audiitor või aktsionärid, kelle nõudel koosolek kokku kutsutakse, nõuda samaaegselt koosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega küsimuste võtmist koosoleku päevakorda. Teisisõnu on muudatuse eesmärk sätestada õigustatud isikutele õigus nõuda mitte ainult koosoleku korraldamist, vaid ka konkreetsete küsimuste koosolekul arutamist. Sellega välditaks kuritarvitusi viisil, et

õigustatud isiku nõudel kutsutakse nõutud nõukogu koosolek küll kokku, kuid ei arutata küsimusi, mida taotluse esitanud isikud on adresseerinud.

Paragrahvi 321 lõike 4 muudatuse eesmärk on kaotada ebavajalik nõue, et nõukogu koosoleku peavad allkirjastama kõik koosolekul osalenud nõukogu liikmed. Praktikas esineb probleeme, et mõni nõukogu liige ei ole nõus protokolliga allkirjastama või venib allkirjastamine ebamõistlikult pikaks, kuna mõni nõukogu liige elab välismaal ning tal puudub võimalus anda kvalifitseeritud digiallkirja. Keeldumise korral ei vasta protokoll seaduses sätestatud nõuetele ja selle alusel ei tehta äriregistrisse kannet, mistõttu tuleks pöörduda kohtusse nõukogu liikme tahteavalduse asendamise nõudega, et protokoll nõuetekohaselt allkirjastatuks lugeda.

Paragrahvi 322 muutmine

Kehtiva § 322 lg 4 teise lause kohaselt on nõukogu otsuse kehtetuks tunnistamise nõude aegumistähtaeg kolm kuud nõukogu otsuse vastuvõtmisest arvates. Kavandatava muudatuse kohaselt sõnastatakse säte ümber järgmiselt: „nõude võib esitada kolme kuu jooksul nõukogu otsuse vastuvõtmisest arvates.“ Muudatusega sätestatakse õigusselguse tagamiseks juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana. Pärast muudatust ei kohaldu kõnealusele tähtajale enam aegumise katkemise ja peatamise alused.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.2.5.

Paragrahvi 323 muutmine

Lõikes 1 sätestatakse eeldus, et kõik nõukogu liikmed on nõus otsuse vastuvõtmisega koosolekut kokku kutsumata. Muudatus on tingitud asjaolust, et sageli ei ole otsuste vastuvõtmiseks koosolekut kokku kutsumata nõukogu liikmete eraldi nõusolekut vormistatud. Kuna sageli on see tahteavaldus väljendatud üksnes vaikivalt, siis sätestatakse õigusselguse tagamiseks, et eeldatakse kõigi nõukogu liikmete nõusolekut võtta otsused vastu koosolekut kokku kutsumata. See eeldus kehtib senini, kuni ükski nõukogu liige ei ole kuni hääle andmise tähtajani teatanud nõukogu esimehele oma mittenõustumisest nimetatud viisil otsuse vastuvõtmise korraga.

Lõikes 2 sätestatakse esmalt üldine põhimõte, mille eesmärk on tagada, et nõukogu liikmetele hääletamiseks määratav aeg ei oleks ebamõistlik – teisisõnu määrab nõukogu mõistliku tähtaja, mille jooksul nõukogu liige peab oma seisukoha kujundama.

Lõikes 4 tehtava muudatuse ja lõike 5 kehtetuks tunnistamise eesmärk on leevendada formaalseid nõudeid AS-i nõukogu otsuste vastu võtmisel, kui koosolekut kokku ei kutsuta. Lõikest 4 jäetakse välja nõuded hääletusprotokollile sisu kohta ning lõike 5 kehtetuks tunnistamisega loobutakse nõudest lisada hääletustulemuste protokollile liikmete seisukohad. Muudatuse eesmärk on leevendada nõudeid aktsiaseltsi nõukogu otsuse vastuvõtmisel koosolekut kokku kutsumata, kuna senised nõuded koostada hääletusprotokoll ja lisada sinna liikmete seisukohad, on aktsiaseltsi nõukogu puhul liiga ranged ja asjatult koormavad.

Paragrahvi 328 muutmine

Audiitortegevuse seaduse § 7 lõike 1 järgi osutab vandeaudiitor kutseteenust audiitorettevõtja kaudu. Kuigi vastavalt audiitortegevuse seaduse § 2 lõikele 1 käsitletakse teistes seadustes kasutatud arvestusalaga seotud mõistet „audiitor“ audiitortegevuse seaduse tähenduses audiitorettevõtjana, asendatakse õigusselguse eesmärgil äriseadustiku § 328 lõikes 3 mõiste „audiitor“ mõistega „audiitorettevõtja“. See muudatus aitab üheselt mõista, et äriregistriks esitatakse audiitorettevõtja, mitte füüsilisest isikust vandeaudiitori andmed. Niisiis muudetakse äriseadustiku § 328 lõiget 3 selliselt, et edaspidi ei esitata registripidajale mitte füüsilisest isikust

vandeaudiitorite andmeid vaid juriidilisest isikust audiitorettevõtja või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseva vandeaudiitori andmeid. Seega ei kogu äriregister enam vandeaudiitorite andmeid ja puudub vajadus vandeaudiitorite nimekirjade esitamiseks. Äriregistrile esitatakse audiitorettevõtja nimi ja registrikood koos audiitorettevõtja nõusolekuga auditeerida seda ühingut.

Äriregistri seaduse § 45 lõike 2 kohaselt on juriidiline isik kohustatud registripidajale esitamisele kuuluvate andmete ja dokumentide muutmise viivitamata registripidajale teatama, samuti esitama muudetud dokumendid. Seetõttu puudub vajadus reguleerida äriseadustiku § 328 lõikes 3 äriregistri teavitamist andmete muutmise ja lõike 3 praeguse sõnastuse teine lause on sätestatud välja jäetud.

Paragrahvi 330 muutmine

Paragrahvi 330 lõikes 3 viiakse esimese lause sõnastus vastavusse audiitortegevuse seaduse ja advokatuuriseadusega. Vastavalt audiitortegevuse seaduse § 7 lõikele 1 osutab vandeaudiitor kutseteenust audiitorettevõtja kaudu. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt on audiitorettevõtja kas vandeaudiitorite ühing või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsev vandeaudiitor. Advokatuuriseaduse § 49 lõikele 1 osutab advokaat õigusteenust advokaadibüroo kaudu. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt on advokaadibüroo pidaja kas advokaadiühing või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsev vandeadvokaat. Seepärast asendatakse esimeses lauses tekstiosa „audiitorid, vandeadvokaadid või advokaadiühingud“ tekstiosaga „audiitorettevõtjad või advokaadibürood“. Selline sõnastus vastab audiitortegevuse seaduse ja advokatuuriseaduse sõnastustele ja hõlmab nii ühingu kaudu kui füüsilisest isikust ettevõtjana teenuse osutamist.

Paragrahvi 330 lõike 5 täiendamisega antakse aktsionärile õigus nõuda, et talle antakse erikontrolli aruande ära kiri. See on vajalik aktsionärile oma õiguste teostamiseks.

Paragrahvi 332 muutmine

Paragrahvi 332 lõike 4 täiendamisega antakse aktsionärile õigus nõuda, et talle antakse majandusaasta aruande ära kiri. See on vajalik aktsionärile oma õiguste teostamiseks.

Paragrahvi 342 muutmine

Muudatusega kaotatakse nõue märkida aktsiakapitali suurendamise otsuses aktsia eest tasumise koht (vt selgitus ÄS § 243 lg 2 p 5 muutmise kohta).

Paragrahvi 356 täiendamine lõikega 2²

Muudatuse eesmärk on võimaldada aktsiaseltsi üldkoosolekul otsustada aktsiate tühistamine ilma puudutatud aktsionäride nõusolekuta olukorras, kus need aktsionärid ei ole väärtpaberite registris oma aktsiaid ajutiselt kontolt enda isiklikule väärtpaberikontole üle kandnud.

Vt ka selgitust väärtpaberite registri pidamise seaduse muutmise kohta.

Paragrahvi 378 muutmine

Muudatusega jäetakse ÄS-i § 378 lõikest 3 välja aegunud nõue esitajaaktsiate kohta. Alates 2001. aastast ei ole Eestis esitajaaktsiaid ning aktsiaseltsid, kes olid varem välja lasknud esitajaaktsiaid, olid kohustatud 2001. aasta jooksul vahetama esitajaaktsiad aktsiateks (EVKS § 88 lg 5). Selle kohustuse täitmata jätmise korral loeti aktsiaseltsi sundlõpetatuks (EVKS § 88 lg 7).

Paragrahvi 378 lõike 3 sõnastusest jäetakse välja ka viide nimelistele aktsiatele. Vt § 226¹ muutmise kohta.

Paragrahvi 382 muutmine

Vt selgitusi § 122 muutmise kohta.

Lisaks lihtsustatakse dokumentide hoidja vahetamise korda. Kui seni on aktsiaseltsi dokumentide hoidja muutmine toimunud kohtumäärusega, siis edaspidi piisab dokumentide üleandja avaldusest ja uueks dokumentide hoidjaks määratava isiku allkirjast, millega ta kinnitab oma nõusolekut olla dokumentide hoidja.

Paragrahvi 433⁹ muutmine

Paragrahvi 433⁹ lõike 5 kehtestamisel 2007. aastal põhjendati selle vajadust järgmiselt: „Direktiivis mingeid nõudeid ühendatava ühingu dokumentide liikumise kohta ei sisaldu, kuid mõistlik oleks, analoogselt Saksamaa vastavas seadusemuudatuses sisalduvaga, siiski kohustada registripidajat edastama juhul, kui Eesti äriregistrisse kantud äriühing on ühendatav ühing, selle ühingu kohta esitatud dokumendid elektroonilises vormis ühendava ühingu liikmesriigi kohtule, notarile või muule pädevale asutusele“. Käesolevaks ajaks on selgunud, et teiste liikmesriikide pädevatel asutustel ei ole huvi ühingu eestikeelsete dokumentide vastu, samuti ei tule sellist nõuet piiriülese ümberkujundamise, ühinemise ja jagunemise EL direktiivist 2019/2121 (edaspidi piiriülese reorganiseerimise direktiiv⁵), mistõttu tunnistatakse dokumentide edastamise nõue lõikes 5 kehtetuks.

Parandatakse lõike 6 sõnastusse sattunud viga ning sõna „ümberkujundamisotsuse“ asendatakse sõnaga „ühinemisotsuse“.

Lõikes 8 tehakse muudatus, kus senine ühe aasta pikkune tähtaeg asendatakse kahe aasta pikkuse tähtajaga. Kui siiani pidi piiriülese ühinemise käigus osa- või aktsiakapitali suurendamisel ühendava ühingu juhatus esitama avalduse osa- või aktsiakapitali suurendamise äriregistrisse kandmiseks ühe aasta jooksul osa- või aktsiakapitali suurendamise otsuse vastuvõtmisest arvates, siis edaspidi saab seda teha kahe aasta jooksul. Nimetatud nõue ei tulene piiriülese reorganiseerimise direktiivist ja on pandud seadusesse pigem siseriikliku ühinemise eeskujul. Muudatuse vajaduse tingivad praktikas tekkinud probleemid, et piiriülese ühinemise käigus ei jõuta nimetatud tähtajast kinni pidada, kuna kõikvõimalikud protsessid võtavad piiriüleselt kauem aega, seega tuleb tähtaega pikendada kahele aastale.

Paragrahvi 436 muutmine

Kehtiva seaduse § 436 lõikes 4 on viga – reguleeritakse jagunemisarunde koostamist, mistõttu lõikes olev sõna „ühinemiseks“ asendatakse sõnaga „jagunemiseks“.

Paragrahvi 477¹ muutmine

Piiriülese reorganiseerimise direktiivi kohaselt on võimalik piiriüleselt jaguneda kas jaotudes või eraldudes üksnes uue äriühingu asutamise teel (pp 8, art 160b lg 3). Kehtivat õigust täiendatakse, et see põhimõte ka äriseadustikus konkreetselt kajastuks, praegu see seaduse tekstist sõnaselgelt välja ei tule.

Paragrahvi 477⁹ muutmine

Paragrahvi 477⁹ regulatsiooni kehtestamisel lähtuti piiriülese ühinemise analoogsest korrast ning 2007. aastal põhjendati selle vajadust seletuskirjas järgmiselt: „Direktiivis mingeid nõudeid

⁵ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2019/2121, 27. november 2019, millega muudetakse direktiivi (EL) 2017/1132 seoses äriühingute piiriülese ümberkujundamise, ühinemise ja jagunemisega.

ühendatava ühingu dokumentide liikumise kohta ei sisaldu, kuid mõistlik oleks, analoogselt Saksamaa vastavas seadusemuudatuses sisalduvaga, siiski kohustada registripidajat edastama juhul, kui Eesti äriregistrisse kantud äriühing on ühendatav ühing, selle ühingu kohta esitatud dokumendid elektroonilises vormis ühendava ühingu liikmesriigi kohtule, notarile või muule pädevale asutusele.“ Käesolevaks ajaks on selgunud, et teiste liikmesriikide pädevatel asutustel ei ole huvi ühingu eestikeelsete dokumentide vastu, samuti ei tule sellist nõuet piiriülese reorganiseerimise direktiivist, mistõttu tunnistatakse dokumentide edastamise nõue lõikes 7 kehtetuks.

Lõikes 11 tehakse muudatus, kus senine ühe aasta pikkune tähtaeg asendatakse kahe aasta pikkuse tähtajaga. Kui siiani pidi piiriülese jagunemise käigus osa- või aktsiakapitali suurendamisel jaguneva ühingu juhatus esitama avalduse osa- või aktsiakapitali suurendamise äriregistrisse kandmiseks ühe aasta jooksul osa- või aktsiakapitali suurendamise otsuse vastuvõtmisest arvates, siis edaspidi saab seda teha kahe aasta jooksul. Nimetatud nõue ei tulene piiriülese reorganiseerimise direktiivist ja on pandud seadusesse pigem siseriikliku jagunemise eeskujul. Muudatuse vajaduse tingivad praktikas tekkinud probleemid, et piiriülese jagunemise käigus ei jõuta nimetatud tähtajast kinni pidada, kuna kõikvõimalikud protsessid võtavad piiriüleselt kauem aega, seega tuleb tähtaega pikendada kahele aastale.

Paragrahvi 485 muutmine

Lõike 1 punkt 6 ja lõige 2 tunnistatakse kehtetuks, kuna ümberkujundamise bilansi esitamise nõue äriregistrile ei tulene direktiivist ega oma ümberkujundamise protsessis mingit tähtsust, suurendades asjaltult ümberkujundamise halduskoormust.

Ümberkujundamise puhul äriühingu õiguslik vorm muutub, kuid vara, kohustused ja majanduslik seisund ei muutu. Seetõttu ei täida ümberkujundamise bilanss sisuliselt sama funktsiooni nagu ühinemise või jagunemise puhul. Tegemist on formaalse nõudega, mis ei muuda ümberkujundamise majanduslikku sisu, kuid tekitab ettevõtjatele ja nõustajatele lisakoormust. Samuti ei mängi bilanss rolli ÄS § 488 alusel makstava hüvitise kontekstis. Hüvitis on seotud ümberkujundamise otsuse tegemisega, mitte ümberkujundamise bilansi kuupäevaga. Seetõttu ei ole § 485 lg-s 2 sätestatud bilansi koostamise nõue otseselt seotud ka hüvitise arvutamisega ja bilansil puudub ümberkujundamise kontekstis igasugune õiguslik tähendus ja eesmärk.

Lõike 1 punktist 7 jäetakse välja allkirjanäidised, kuna tänapäeval esitatakse dokumendid kas digiallkirjastatult või notari vahendusel, mistõttu allkirjanäidiste küsimise nõue ei ole enam ajakohane.

Paragrahvi 491⁹ muutmine

Paragrahvi 491⁹ regulatsiooni kehtestamisel lähtuti piiriülese ühinemise analoogsest korrast ning 2007. aastal põhjendati selle vajadust seletuskirjas järgmiselt: „Direktiivis mingeid nõudeid ühendatava ühingu dokumentide liikumise kohta ei sisaldu, kuid mõistlik oleks, analoogselt Saksamaa vastavas seadusemuudatuses sisalduvaga, siiski kohustada registripidajat edastama juhul, kui Eesti äriregistrisse kantud äriühing on ühendatav ühing, selle ühingu kohta esitatud dokumendid elektroonilises vormis ühendava ühingu liikmesriigi kohtule, notarile või muule pädevale asutusele.“ Käesolevaks ajaks on selgunud, et teiste liikmesriikide pädevatel asutustel ei ole huvi ühingu eestikeelsete dokumentide vastu, samuti ei tule sellist nõuet piiriülese reorganiseerimise direktiivist, mistõttu tunnistatakse dokumentide edastamise nõue lõikes 7 kehtetuks.

Lõikes 10 tehakse muudatus, kus senine ühe aasta pikkune tähtaeg asendatakse kahe aasta pikkuse tähtajaga. Kui siiani pidi piiriülese ümberkujundamise käigus osa- või aktsiakapitali suurendamisel ümberkujundatud ühingu juhatus esitama avalduse osa- või aktsiakapitali suurendamise äriregistrisse kandmiseks ühe aasta jooksul osa- või aktsiakapitali suurendamise otsuse vastuvõtmisest arvates, siis edaspidi saab seda teha kahe aasta jooksul. Nimetatud nõue ei tulene piiriülese reorganiseerimise direktiivist ja on pandud seadusesse pigem siseriikliku ümberkujundamise eeskujul. Muudatuse vajaduse tingivad praktikas tekkinud probleemid, et piiriülese ümberkujundamise käigus ei jõuta nimetatud tähtajast kinni pidada, kuna kõikvõimalikud protsessid võtavad piiriüleselt kauem aega, seega tuleb tähtaega pikendada kahele aastale.

Paragrahvi 509 lõike 3 ja lõike 9² kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 509 lõige 3 sätestab, et riigiettevõtete, riiklike ettevõtete ja riiklike väikeettevõtete, samuti muude riigile kuuluvate ettevõtete ning rahva- ja rendiettevõtete ja riiklike fondide ümberkujundamine, ühinemine ja jagunemine toimub Vabariigi Valitsuse korralduse alusel ja Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras. Sama paragrahvi lõikes 9² on volitusnorm Vabariigi Valitsusele kehtestada paragrahvi 509 lõike 3 alusel toimuval riigiettevõtte jagunemisel riigiettevõtte valduses oleva vara äriühingu omandisse ülemineku kord. Nende volitusnormide alusel on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 06.11.1996. a määrus nr 274 „Riigile kuuluvate ettevõtete, riiklike fondide ja rendiettevõtete ümberkujundamise, ühinemise ja jagunemise korra kinnitamine“ ja Vabariigi Valitsuse 04.02.1998. a määrus nr 25 „Riigiettevõtte jagunemisel tema valduses oleva vara äriühingu omandisse ülemineku korra kinnitamine“. Praegu rakendatakse neis olukordades äriseadustikku ja riigivaraseadust. Seetõttu tunnistatakse paragrahvi 509 lõiked 3 ja 9² kehtetuks, mille tulemusena muutuvad kehtetuks ka nende volitusnormide alusel vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrused (haldusmenetluse seaduse § 93 lg 1).

Paragrahvi 520 muutmine

Paragrahvi 520 muudatused on seotud e-äriregistri kaudu maksekonto avamise võimaluse kaotamisega ja piiratud kasutusega maksekonto kasutamise korra muutmisega (vt RahaPTS § 27 lg 2 muutmine).

Paragrahvi 520 lõiget 4 täiendatakse kolmanda lausega. Muudatusega sätestatakse, et juhul, kui osaühingusse rahalise sissemakse tegemise tõendamiseks piisab äriseadustiku § 144 2¹. lõikes sätestatud juhatuse kinnitusest sissemakse tasumise kohta, ei pea asutatava osaühingu nimel maksekontot avama. Muudatus on seotud äriseadustiku § 141 muudatusega.

Lõikes 4¹ sätestatakse, et kiirmenetluses osaühingu asutamisel on kohustus kasutada registripidaja deposiidikontot, kui sissemakse on suurem kui 50 000 eurot. Väiksema summa puhul piisab kinnitusest, et sissemakse on tehtud. Kaob võimalus kasutada e-äriregistri kaudu avatud maksekontot. Sama lõike kolmas lause sõnastatakse ümber, sest kiirmenetluses saab edaspidi teha rahalisi sissemakseid üksnes registripidaja deposiidikontole. Õigusselguse eesmärgil lisatakse lõikesse viies lause, mille kohaselt kuni 50 000 euro suuruse rahalise sissemakse tegemiseks ei kasutata registripidaja deposiidikontot, vaid sel juhul kinnitab osaühingu juhatus registripidajale esitatavas avalduses, et sissemaksed on tehtud.

Seadustiku täiendamine §-ga 525¹⁰

1.09.2023 jõustusid äriseadustiku muudatused, mille kohaselt kantakse osanike andmed osaühingu registrikaardile (äriseadustiku § 182 lg 1). Muuhulgas kantakse ÄRS-i § 14 lõike 1 punkti 2 kohaselt registrikaardile ka osade nimetused ja nimiväärtused. Paraku ei ole tänaseni need andmed ühingute registrikaartidel kajastunud, sest registripidajal ei ole teavet selle kohta, mis liiki osad

millisele osanikule kuuluvad. Eri liiki osade olemasolu korral on e-äriregistris praegu viide ühingu põhikirjale järgmises sõnastuses: „Osanikel on eriõigusi, millega saab tutvuda põhikirjas.“.

Selle kitsaskoha lahendamiseks lisatakse äriseadustikku rakendussäte, mis kohustab eri liiki osasid välja lasknud osaühinguid, mille osanike nimekirja peetakse äriregistris, esitama äriregistrile andmed selle kohta, mis liiki osad kuuluvad erinevatele osanikele. Andmete registripidajale esitamiseks antakse aega kuni 2028. aasta 1. novembrini.

Kuni osaühing esitab registripidajale osanike nimekirja koos neile kuuluvate osade tähistustega, kasutatakse äriregistris viidet osaühingu põhikirjale. Äriregistrile täpsustatud osanike nimekirja esitamise nõue puudutab ca 3600 osaühingut.

§ 2. Audiitortevuse seaduse muudatused

Paragrahvi 92 lõike 2¹ täiendamine

Tagamaks, et erasihtasutus ei tegele põhitegevusena majandustegevusega kehtestatakse kõigile erasihtasutustele majandusaasta audiitorkontrolli kohustus. Selleks täiendatakse sihtasutuste seadust sättega, mis näeb ette, et erasihtasutuse majandusaasta aruandele tuleb lisada audiitori arvamus selle kohta, kas erasihtasutuse tegevus on kooskõlas seadusega, s.t erasihtasutus ei tegele majandustegevusega, mis ei seostu otseselt vara hoidmise, haldamise ja kogumisega soodustatud isikute huvides. Kehtiva õiguse kohaselt peab iga sihtasutus koostama ja esitama majandusaasta lõpus aastaaruande (SAS § 34), kuid audiitoripoolne raamatupidamise aastaaruannete ülevaatus või audit on kohustuslik ainult audiitortevuse seaduse (AudS) § 91 lõikes 4 ja § 92 lõikes 21 nimetatud tingimustel. Kui ülevaatus käigus selgub, et sihtasutus, mille dokumendid ei ole põhikirja kohaselt avalikud, tegeleb põhitegevusena majandustegevusega, peaks olema võimalik otsustada sihtasutuse sundlõpetamine vastavalt SAS § 46 lg 1 punktile 1.

§ 3. Erakonnaseaduse muudatused

Paragrahvi 8¹ muutmine

Paragrahvi 8¹ lõike 3 täienduse kohaselt märgib registriosakond erakonna liikmete nimekirjas liikmelisuse lõppemise ka asjaolu tõttu, et isik ei ole rahvastikuregistri andmetel täielikult teovõimeline. Erakondadel puudub ligipääs rahvastikuregistri andmetele, et isiku teovõime piiramist iseseisvalt kontrollida, mistõttu kontrollib registriosakond teovõime piiramist koos muude erakonnaseaduse § 5 lõikes 1 sätestatud tingimustega.

Lõikes 4 laiendatakse registriosakonna kohustust teavitada isikut tema erakonna liikmelisuse lõppemisest. Edaspidi on registripidajal kohustus teavitada asjaomast isikut ka juhul, kui tema erakonnast välja arvamine toimus isiku avalduse alusel või täieliku teovõime puudumise tõttu.

Lõiget 5 muudetakse ja tuuakse välja erakonna liikmete nimekirjas avalikustatavate andmete loetelu. Lisaks täpsustatakse, et muudatused avalikustatakse e-äriregistris. Kuivõrd mittetulundusühingute ja sihtasutuste register on nüüd äriregistri osa (MTÜS § 75 lg 1), siis sellel registril ei ole enam eraldi veebipäringusüsteemi ja teabe avalikustamiseks kasutatakse e-äriregistrit.

Paragrahvi 8¹ täiendatakse lõikega 5¹, milles sätestatakse erakonda kuuluvate isikute isikuandmete avalikustamise eesmärk. Erakonna liikmete nimekirja avalikustamise esimene eesmärk on tagada

avaliku võimu läbipaistvus. Kuigi erakond ise otseselt avalikku võimu ei teosta, siis tuleneb erakonna eriline staatus demokraatia põhimõttest. Põhiseaduskohane demokraatia on ühtlasi ka erakonnademokraatia, mistõttu erakonnad omavad põhiseaduslikku staatust, millega on määratletud erakondade roll poliitilises süsteemis ja nende ülesanded ühiskonnas. Teine erakonna liikmete nimede avalikustamise eesmärk on huvide konflikti keelu tagamine – avalikustamine aitab välja tuua raha ja võimu või erakonda kuulumise ja konkreetse avaliku võimu otsuse omavahelisi seoseid.

Paragrahvi 8¹ täiendatakse lõikega 7, kus kehtestatakse erakonna liikmete nimekirja säilitamise tähtaeg. Kuna tegemist on ajaloolist huvi pakkuvate andmetega, mis toetavad teadmisi ja arusaamist Eesti poliitika kujunemisest ja arengust, säilitatakse neid tähtajatult.

§ 4. Hoiu-laenuühistu seaduse muutmine

Paragrahvi 47 muutmine

Paragrahvi 47 4. lõikes parandatakse viiteviga ja asendatakse viide äriregistri seaduse §-le 56 viitega äriregistri seaduse §-le 58, mis reguleerib juriidilise isiku sundlõpetamist registripidaja algatusel.

§ 5. Hooneühistuseaduse muutmine

Hooneühistuseaduses muudetakse hooneühistu liikmete nimekirja pidamise korda. Alates 1.09.2023 on hooneühistu liikmesuse üleandmiseks vaja notariaalselt tõestatud käsutustehingut ja kannet äriregistris liikmesuse ülemineku kohta (sama ka pantimise kohta). Sellise kande tegemiseks ei piisa üksnes notari teatest, vaid tuleb esitada ka õigustatud isiku tahteavaldus registrikandeks ehk omandi üleminekut või panti väljendavaks õigusmuudatuseks. Kuna hooneühistute nimekirja pidamise režiim on kehtivas õiguses sisuliselt võrdsustatud osaühingu osanike nimekirja pidamise režiimiga, tuleb osaühingu osanike nimekirja regulatsiooni muutmisel näha ette samalaadsed muudatused ette ka hooneühistu liikmete nimekirja kohta. Niisiis viiakse ka hooneühistu liikmete nimekirja registrikaardilt avalikku toimikusse, kaotatakse liikmesuse ülemineku sõltuvus registrikandest ning samas säilitatakse nimekirja avalik usaldusväärsus sarnaselt osanike nimekirja usaldusväärusega avalikus toimikus. Nii muudetakse § 5 lõike 3 esimest lauset ja sätestatakse, et hooneühistu liikmeks saamine avalikustatakse äriregistri avalikus toimikus. Täpsustatakse ka § 6 lõiget 1 selliselt, et edaspidi avalikustatakse hooneühistu liikmete nimekirja äriregistri avalikus toimikus. Säilitatakse põhimõte, et hooneühistu liikmete nimekirja peetakse sarnaselt osaühingu osanike nimekirjaga (lause 2). Hooneühistu liikmete nimekirja avalik usaldatavus luuakse viitega ÄS § 182 lõikele 1⁵ (HÜS § 6 lõike 4 muutmine). Et ka hooneühistu liikmete nimekirja andmete muudatused peaksid ideaalis toimuma viivitamatult nagu ka osaühingu osanike nimekirja puhul, asendatakse § 8 lõikes 4 ettenähtud notari teate kahe tööpäeva tähtaeg sõnaga „viivitamatult“, sama ka pantimise kohta (§ 9 lg 3). HÜS § 8 lõiked 5 ja 6 tunnistatakse kehtetuks, sest samasisuline regulatsioon ja selle muudatused on juba HÜS § 6 ja 8, 9 muudatustega eelnõusse sisse viidud. Vt ka selgitusi ÄS § 149 ja § 151, § 182 muutmise kohta.

§ 6. Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse muudatus

Paragrahvi 22 muutmine

Muudatusega täpsustatakse esindaja esindusõigust tõendavale dokumendile esitatavaid nõudeid ja lisatakse nõue lisada esindusõigust tõendavad dokumendid või nende ära kirjad üldkoosoleku protokollile. Muudatus võimaldab registripidajal vajaduse korral kontrollida üldkoosolekul tehtud otsuste õiguspärasust. Vt ka selgitust MTÜS § 21 lg 5 muutmise kohta.

§ 7. Mittetulundusühingute seaduse muudatused

Paragrahvi 19 muutmine

Kavandatava muudatuse eesmärk on täpsustada mittetulundusühingu liikmete kui MTÜ kõrgeima otsustustasandi liikmete pädevust. Kui kehtiv kord näeb ette, et MTÜ üldkoosoleku pädevusse kuulub juhatuse või muu põhikirjaga ettenähtud organi (§ 31) liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses mittetulundusühingu esindaja määramine, siis kavandatava muudatuse kohaselt kuulub üldkoosoleku pädevusse ka esindaja määramine sellise õigusvaidluse pidamiseks, mille on algatanud MTÜ vastu juhatuse või muu põhikirjaga määratud organi liige.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.3.

Paragrahvi 20 muutmine

Paragrahvi 20 muudatuse eesmärk on muuta õigusselgemaks koosoleku kokkukutsumise õiguse kolmandale õigustatud isikule üleminek olukorras, kus ühingu juhatus ei kutsu üldkoosolekut seaduses ettenähtud kujul ja viisil kokku. Muudatusega täpsustakse õigusselguse huvides nimetatud sätte sõnastust, lisades sõnad „nõutava päevakorraga“, st juhatus peab kolmanda isiku nõude esitamisel koosoleku kutsuma kokku ka sellise päevakorraga, nagu seda kolmandad (õigustatud) isikud nõuavad. Muudatuse eesmärk on vältida võimalikke kuritarvitusi, tagades, et korraldataval koosolekul tuleksid ka tegelikkuses arutamisele need küsimused, mida kolmandad õigustatud isikud soovivad. Kehtivast sõnastusest ei tulene, et juhatus oleks nimetatud juhul seotud koosoleku kokkukutsumise nõude esitanud organi või isiku soovitud päevakorraga. Seega ei ole tagatud, et koosoleku kokkukutsumise nõude esitanud organi või isiku soovitud küsimus kajastuksid koosoleku kokkukutsumise teates.

Lisaks täpsustatakse ajavahemikku, mille jooksul peab kõnealune üldkoosolek toimuma (et tagada, et kõnealust koosolekut ei kutsutaks kokku näiteks ühe aasta päevast). Muudatuse kohaselt tuleb koosolek kokku kutsuda kahe nädala jooksul arvates päevast, mil juhatus sai nõude, ning koosolek peab toimuma ühe kuu jooksul arvates ajahetkest, mil juhatus koosoleku kokkukutsumise nõude sai.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.1.2.

Paragrahvi 20¹ muutmine

Paragrahvi 20¹ lisatakse lõige 2¹, mille eesmärk on eelkõige seadustes sisalduva põhjendamatute erisuse kaotamine. Nii TulÜ kui ka MTÜ käsitlust täiendatakse ÄS-i § 293 lõikes 2¹ sätestatule sarnase põhimõttega, mille kohaselt on kokkukutsumise nõude esitanud isikutel õigus nõuda samal ajal ka teatud küsimuste võtmist koosoleku päevakorda.

Paragrahvi 21 muutmine

Kehtiva paragrahvi 21 lõike 5 kolmas lause näeb ette nõude, et üldkoosolekul osaleva liikme esindajale peab olema antud kirjalik volikiri. Sama lõike viimase lause kohaselt lisatakse esindajate

volikirjad või nende ära kirjad üldkoosoleku protokollile. Muudatuse kohaselt loobutakse volikirjast ning asendatakse see kirjalikku taasesitamist võimaldava dokumendiga. Kuna volikiri on volituse kohta antud kirjalik dokument, mida saab n-ö originaalis tagastada (TsÜS § 125 lg 5), siis volikirjast tuleks loobuda ja ühtlustada esindusõigust tõendava dokumendi sõnastus äriseadustikuga.

Paragrahvi 21 lõike 6 teist lauset täiendatakse. Üldkoosolekul koostatava protokollis sisu täiendatakse mittetulundusühingu liikmete arvuga ja üldkoosolekul osalenud liikmete arvuga. Selle eesmärk on tagada registripidajale võimalus kontrollida, kas konkreetne üldkoosolek oli otsustusvõimeline.

Paragrahvi 21 lõike 8 muudatuse eesmärk on ühtlustada erinevate ühinguliikide vahel koosoleku protokollis notariaalse tõestamise nõudeõigust omavate liikmete määra. Kehtiva § 21 lõike 8 kohaselt peab sellekohase taotluse esitama kas vähemalt 1/5 mittetulundusühingu liikmetest või vähemalt kuus mittetulundusühingu liiget, kui mittetulundusühingul on alla 30 liikme. See on liiga suur liikmete arv, kes peavad protokollis notariaalset tõestamist nõudma, liiga suur liikmete arvu nõue võib protokollis notariaalse tõestamise nõudmist takistada ega ole seetõttu põhjendatud. Muudatuse kohaselt piisab, kui nõude esitab 1/10 mittetulundusühingu liikmetest.

Paragrahvi 24 muutmine

Paragrahvis 24 lõiget 1 täpsustatakse. Kehtiva lõike 1 teine lause näeb ette, et otsuse kehtetuks tunnistamise nõude aegumistähtaeg on kolm kuud alates otsuse vastuvõtmisest. Muudatuse kohaselt võib otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitada kolme kuu jooksul alates liikmete otsuse vastuvõtmisest, kui seadusest ei tulene lühemat tähtaega. Muudatuse eesmärk on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana, aegumist ei kohaldata.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.5.

Paragrahvi 24¹ muutmine

Paragrahvi 24¹ on kavandatud muudatusi kokku kahte lõikesse. Esiteks täpsustatakse lõike 1 sõnastust. Kehtiva sõnastuse kohaselt on üldkoosoleku otsus tühine muu hulgas juhul, kui „otsuse vastuvõtmisel rikuti üldkoosoleku kokkukutsumise korda“. Uue sõnastuse järgi on otsus tühine, kui „koosoleku kokkukutsumisel või otsuse eelnõu saatmisel koosolekut kokku kutsumata rikuti oluliselt selleks ette nähtud korda.“ Kuna MTÜ-dele anti juba varem võimalus võtta otsuseid vastu üldkoosolekut kokku kutsumata, peab otsuse tühisuse aluste korras seda ka arvestama. Samuti lähtutakse ühinguõiguses tunnustatud üldkoosoleku kokkukutsumise ja otsuse eelnõu saatmise korra olulise rikkumise kriteeriumist.

Teise muudatusena täiendatakse § 24¹ lõiget 3. Kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist on esitatud kohtule otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb nimetatud tähtaeg kuni kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. St täpsustatakse otsuse tühisusele tuginemist piiravat kahe aasta pikkust tähtaega (kui otsuse alusel on tehtud kanne registrisse). Tühisusele tuginemiseks on vaja, et kohus on tühisuse otsusega tuvastanud (st otsus on jõustunud).

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.5.

Paragrahvi 28 muutmine

Paragrahvi 28 lõike 1¹ muudatusega kõrvaldatakse erinevatele ühinguliikidele sätestatud põhjendamatud erinevused ning ühtlustatakse nõuded. Sätte eeskujuks on ÄS-i § 184 lõige 2, mille järgi valitakse juhatuse liige tähtajatult, kui põhikirjas ei ole tähtaega ette nähtud. Muudatus võimaldab MTÜ juhatuse liikmeid valida ka tähtajatult, kui see on ette nähtud põhikirjas. Eriti väikeste MTÜ-de puhul ei ole põhjust nõuda tähtajaliselt juhatuse ümbervalimist, vaid pigem usaldada MTÜ sisedemokraatiat. Sellega väheneb mittetulundusühingu koormus juhatuse valimisel iga kord tähtaja saabumisel ning saab valida juhatuse liikme tähtajatult.

Paragrahvi 28 lõikes 3² asendatakse viide mittetulundusühingute seaduse §-le 82 viitega äriregistri seaduse §-le 53. MTÜS-i § 82 on tunnistatud kehtetuks äriregistri seaduse jõustumisel ja seda asendab äriregistri seaduse § 53.

Mittetulundusühingu liikme teabeõigust reguleerib praegu § 28 lõige 5, mis sätestab, et juhatus peab andma liikmetele vajalikku teavet juhtimise kohta ja esitama nende nõudel vastava aruande, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud teisiti. Kõnealune säte ei ole õigusselge, sest pole võimalik aru saada, mida kujutab endast „vastav aruanne“. Ka mittetulundusühingu liikme teabeõiguse reeglid erinevad põhjendamatult teiste eraõiguslike juriidiliste isikute liikide sarnastest sätetest, sealhulgas üheks mittetulundusühingu liigiks oleva korteriühistu teabeõiguse sätetest.

Lõike 5 esimeses lauses nähakse ette, et juhatus peab teatama liikmetele mittetulundusühingut puudutavatest olulistest asjaoludest ja andma nende nõudmisel teavet mittetulundusühingu tehingute kohta. Lause sõnastamisel on eeskujuks võetud käsundisaaja teatamiskohustust reguleeriv VÕS-i § 624 lõige 1, mille kohaselt peab käsundisaaja teatama käsundiandjale kõigist käsundi täitmisega seotud olulistest asjaoludest ja andma käsundiandja nõudmisel talle teavet käsundi täitmise kohta. Lõike 5 teine lause näeb sarnaselt korteriühistu liikme ja osaühingu osanikuga ka mittetulundusühingu liikmele õiguse tutvuda ühingu dokumentidega. Samal ajal nähakse sama lõike kolmanda lausega ette ka juhatuse õigus teabe andmisest ja dokumentide näitamisest keelduda täpselt samamoodi, nagu see on kõigi teiste ühingute puhul (ÄS § 166 lg 2 ja § 287 lg 2, TÜS § 28 lg 2 ning KrtS § 45 lg 2). Niisiis on juhatusel õigus keelduda teabe andmisest ja dokumentide esitamisest, kui on alust eeldada, et see võib tekitada olulist kahju mittetulundusühingu huvidele. Keeldumisõigus on juhatusel üksnes siis, kui on oht, et ühingu huvidele tekitatakse olulist kahju. Arvestades mittetulundusühingu olemust (isikute vabatahtlik ühendus) ja eesmärgi (mittetulunduslik tegevus), peaks keeldumisõigus olema pigem erandlik.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 9.4.1.

Paragrahvi 28¹ muutmine

Vt ÄS-i § 180¹ lõike 3 muutmise selgitusi.

Paragrahvi 38 muutmine

Muudatuse eesmärk on ühtlustada §-s 38, § 58 lõike 2 ja § 67 lõikes 2 sätestatud kvalifitseeritud häälteenamuse sõnastust otsuste vastuvõtmisel teiste ühingu liikide samasugustes sätetes. Seetõttu nähakse muudatusega ette, et nimetatud otsused on vastu võetud, kui selle poolt on hääletanud vähemalt 2/3 hääletamisel osalenud liikmetest või sama seaduse §-s 22¹ nimetatud juhul vähemalt 2/3 liikmete häältest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet.

Paragrahvi 40 muutmine

Paragrahvi 40 lõike 1 punkt 2 viiakse kooskõlla § 1 lõikega 1, mille järgi ei või MTÜ eesmärgiks või põhitegevuseks olla majandustegevuse kaudu tulu saamine, majandustegevuse arendamine on aga lubatud, kui sel ei ole ärilist eesmärki, milleks on tulu teenimine. Majandustegevuse käigus

võib mittetulundusühingule tulu tekkida, kuid tulu teenimine ei või olla mittetulundusühingu eesmärk.

Paragrahvi 43 muutmine

Alates 01.02.2023 kaotati äriühingute puhul nõue, kus vähemalt üks likvideerija peab olema isik, kelle elukoht on Eestis, kuid mittetulundusühingute puhul kehtib endiselt nõue, et vähemalt poolte likvideerijate elukoht peab olema Eesti. Selline erisus ei ole põhjendatud ning muudatusega nimetatud nõue kaotatakse.

Paragrahvi 48 muutmine

Muudatusega kõrvaldatakse vastuolu mittetulundusühingute seaduse § 47 lõikega 2, mille kohaselt peavad võlausaldajad teatama likvideerijatele oma nõuetest mittetulundusühingu vastu nelja kuu jooksul likvideerimisteate avaldamisest arvates. Neljakuuline nõuetest teatamise tähtaeg on sätestatud ka osäühingute ja aktsiaseltside likvideerimise korral (ÄS § 212 lg 3, § 213, § 375 lg 3, § 376).

Paragrahvi 52 muutmine

MTÜS-i § 49¹ seab mittetulundusühingu likvideerijatele kohustuse lisaks võlausaldajate nõuete rahuldamisele ning raha deponeerimisele koostada likvideerimise lõpparuanne. See nõue toodi seadusesse uue äriregistri seaduse jõustumisega 01.02.2023, mis tõi endaga kaasa muutusi ka teistes ühinguõigust reguleerivates seadustes. Probleem seisneb selles, et kuigi lõpparuande peab koostama, siis seda ei pea esitama äriregistrile koos kustutamisavaldusega ega ka sellest eraldi (nt täisühingul, osäühingul ning aktsiaseltsil on samuti lõpparuande koostamise kohustus ning nemad peavad lõpparuande esitama koos kustutamisavaldusega). Muudatusega ühtlustatakse mittetulundusühingute likvideerimisele kehtivad nõuded äriühingutele kehtestatud nõuetega ning lisatakse kohustus esitada koos mittetulundusühingu registrist kustutamise avaldusega ka likvideerimise lõpparuanne.

Paragrahvi 54 muutmine

Vt selgitusi ÄS-i § 122 muutmise kohta.

Lisaks lihtsustatakse dokumentide hoidja vahetamise korda. Kui seni on mittetulundusühingu dokumentide hoidja muutmine toimunud kohtumäärusega, siis edaspidi piisab dokumentide üleandja avaldusest ja uueks dokumentide hoidjaks määratava isiku allkirjast, millega ta kinnitab oma nõusolekut olla dokumentide hoidja.

§ 8. Notari tasu seaduse muutmine

Paragrahvi 31 täiendamine punktiga 45

Eraihtasutuse dokumendid ei ole avalikud ja nendega saab tutvuda ainult õigustatud huvi olemasolul ja notari vahendusel. Dokumentidega tutvumise kontroll ja korraldamine kujutab endast sisuliselt uut notariaaltoimingut. Eraihtasutuse dokumentide hulgas võivad olla tundlikud perekondlikud ja varalised andmed, mistõttu notari tegevus hõlmab:

- taotleja õigustatud huvi kontrolli;
- sihtasutuse juhatuse ärakuulamist;

- dokumentidega tutvumise turvalist korraldamist.

Selleks kehtestatakse 200-eurone notari tasu, mis aitab vältida põhjendamatuid või uudishimust motiveeritud pöördumisi, mis muidu koormaksid notaribüroosid ja seaksid erasihtasutuste dokumentides sisalduva isikuandmete kaitse ohtu.

Tasu on proportsionaalne arvestades:

- notarilt nõutava töömahtu;
- võimalikku vastutust;
- menetluse ajakulu ja vajadust teha sisuline hinnang õigustatud huvi olemasolule.

Võrdluseks võib tuua Riigikohtu seisukoha tsiviilasjas nr 2-20-17399 (29.05.2025, 2-20-17399/67, p 26.3), milles kohus leidis, et õigusabi tunnitasu 200 eurot (käibemaksuta) jääb „keskmise sarnase õigusteenuse eest makstava tasu piiresse“.

Arvestades, et erasihtasutuse dokumentidega tutvumise õigustatud huvi kontrollimine, võimaliku juhatuse ärakuulamise korraldamine ning dokumentidega turvalise tutvumise tagamine on sisukas ja aeganõudev menetlus, kulub notaril sellise toimingu läbiviimiseks kindlasti rohkem kui üks tund. Seetõttu on 200-eurone tasu proportsionaalne ja kooskõlas õigusteenuste turul kujunenud mõistlike kulunormidega.

Seaduse täiendamine paragrahviga 18¹

Paragrahvi 18¹ eesmärk on kehtestada erasihtasutuse asutamise, ühinemise ja jagunemise tehingu tõestamisele kindel minimaalne tasumäär, mis kajastab nende tehingute suuremat keerukust ning notarile pandavat täiendavat vastutust.

Sihtasutuste seadust muudetakse nii, et erahuvides asutatud sihtasutusel ei pea enam olema nõukogu ning asutaja võib oma õigustest loobuda. Sellest tulenevalt suureneb notari selgitamiskohustus oluliselt, sest notar peab tehingu tõestamisel muu hulgas aitama välja selgitada, kuidas sihtasutuse juhtimine toimub nõukoguta, millised alternatiivsed kontrolli- ja tasakaalumehhanismid tuleb põhikirjas ette näha (sh kes ja kuidas juhatuse liikmeid nimetab), tagama, et asutaja mõistab oma asutajaõigustest loobumise õiguslikke tagajärgi, ning hindama, kas sihtasutuse toimimine jääb tagatuks ka olukorras, kus asutaja sureb või kaotab teovõime.

Nimetatud ülesanded on oluliselt tömahukamad ja vastutusrikkamad kui tavapäraste äriühingute puhul, sest erasihtasutus on oma olemuselt pikaajaline – sageli ka põlvkondi ületava kestusega – juriidiline isik, mis tihti asutatakse suurte varakogumite haldamiseks. Notar peab tagama, et sihtasutuse struktuur võimaldaks selle eesmärki täita ka aastakümneid pärast asutaja lahkumist, mis eeldab põhjalikku analüüsi ja nõustamist ning ületab tavapärase tõestamistoimingu mahu.

Seetõttu on põhjendatud, et notari tasu arvestatakse üleantava vara väärtuse järgi, kuid notari tasu ei või olla väiksem kui 2000 eurot, tagamaks notarile pandud selgitamis-, kontrolli- ja vastutuskoores katmise.

Samuti on ühinemised ja jagunemised on reeglina ajamahukad. Sageli vältab selliste lepingute koostamine mitmeid kuid. Jagunemise ja ühinemise puhul on tegemist vara üleandmise ühe vormiga, mistõttu on asjakohane lähtuda sarnasest põhimõttest nagu kinnisvara võõrandamise puhul.

§ 9. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muudatused

Paragrahvi 27 lõike 2 muutmine

Muudatusega tunnistatakse kehtetuks ettevõtjale e-äriregistri kaudu avatava maksekonto reeglid. Paragrahvi 27 lõike 2 esimesest lausest jäetakse välja tekstiosa, mis viitab e-äriregistri kaudu ühingu asutamisel loodavale kontole, sest sellist võimalust e-äriregistris enam ei ole. Edaspidi piisab e-äriregistris osaühingut asutades kuni 50 000 euro suuruse osakapitali sissemakse korral juhatuse kinnitusest sissemakse tegemise kohta. Üle 50 000 euro suuruse osakapitali rahalise sissemakse peab tegema deposiidina registripidaja kontole.

Sama lõike teise lausesse lisatakse võimalus, et juhul, kui asutatud äriühing otsustab avada ühingu nimele maksekonto mõnda teise krediidi- või makseasutusse, peab ta tegema krediidiasutusele avalduse ajutisel kontrol oleva sissemakse kandmiseks ühingu maksekontole teises krediidi- või makseasutuses. Praktikas on tekkinud olukordi, kus krediidiasutusest või äriühingust tuleneval põhjusel ei avata ühingu kontot samas krediidiasutuses, kus avati ajutine, piiratud kasutusega konto, mistõttu on vaja ka selline olukord reguleerida.

Paragrahvi 60 täiendamine

RahaPTS-i § 60 täiendatakse lõikega 5⁴, mille kohaselt on Rahapesu Andmebürool (RAB) edaspidi õigus anda nõusolek (või sellest keelduda) äriregistrile äriseadustiku §-des 433¹⁰, 477¹⁰ ja 491¹⁰ nimetatud piiriülese ühinemise, jagunemise ja ümberkujundamise tõendi tarbeks. EL-i direktiivi 2017/1132 kohaselt tuleb äriregistril küsida enne piiriülese reorganiseerimise tõendi väljastamist (mis võimaldab selle lõpuleviimist välisriigis) teistelt asjakohastelt asutustelt, kas neile teadaolevalt võidaks piiriülest organiseerimist kavandada pettuseks või eesmärgiga hoida kõrvale seaduse nõuetest või kavandatakse reorganiseerimist kuritegelikul eesmärgil või sellega võib kaasneda oht Eesti julgeolekule. Rahapesu Andmebüroo on seni koostööst äriregistriga keeldunud, viidates, et seaduses puudub info jagamiseks õiguslik alus. Et piiriülese reorganiseerimise võimalusi ei kasutataks ka näiteks rahapesu- ja terrorismi rahastamise eesmärkidel, tuleb tagada, et Rahapesu Andmebürool oleks õigus piiriülese ühinemise/jagunemise/ümberkujundamise tõendi tarbeks äriregistrile infot anda. Seetõttu seadust täiendataksegi, et äriregister saaks Rahapesu Andmebüroolt nõusoleku piiriülese reorganiseerimise tõendi väljastamiseks. Nõusoleku andmise eesmärgid jäävad sama paragrahvi lõikes 4 sätestatu piiresse: „ulatuses, mis ei riku seaduse, välislepingu või rahvusvahelise koostöö raames kehtestatud piiranguid, kui see on vajalik rahapesu või terrorismi rahastamise või sellega seonduvate kuritegude tõkestamiseks ning pädeva järelevalveasutuse seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks või RahaPTS eesmärkide saavutamiseks“. Nii piisab registripidajale piiriülese reorganiseerimise tõendi väljastamiseks RAB-i nõusoleku saamisest või sellest keeldumisest osas, mis puudutab RAB-i pädevust. Mingeid täiendavaid konkreetsemaid andmeid või analüüse äriregistri pidaja ei vaja, piisab RAB-i pädevast nõusolekust/keeldumisest.

§ 10. Riigilõivuseaduse muudatused

Paragrahvi 9 muutmine

Paragrahvi 9 lõikes 5 täpsustatakse, et riigilõivu maksedokumentidele juriidilise isiku registrikoodi lisamisel on tegemist puudutatud juriidilise isiku registrikoodiga, kes ei pea tingimata olema kohustatud selle toimingut eest riigilõivu tasuma. Praktikas on tekkinud probleem, kus osaühingu

osanike või hooneühistu liikmete nimekirjas muudatuse tegemise eest peab riigilõivu tasuma juriidilise isiku juhatuse liige kui juriidilist isikut esindama õigustatud isik. Samas võimaldab riigilõivuseaduse § 5 tasuda riigilõivu ka isikul, kelle huvides toiming tehakse. Muudatusega sätestatakse selgemalt, et juriidilise isiku andmete muutmisel võib riigilõivu tasuda ka isik, kelle huvides toiming tehakse, näiteks osaühingu eelmine või uus osanik. Eelnõus pakutud sõnastus on sarnane sama paragrahvi lõike 6 sõnastusele, mille kohaselt märgitakse kinnistusraamatu toimingut eest riigilõivu tasumisel maksedokumendile puudutatud kinnistu registriosa number.

Paragrahvi 23 muutmine

Riigilõivuseaduse § 23 lõiget 1 täiendatakse punktiga 3¹, millega lisatakse riigilõivuvabastus juriidilise isiku nime, õigusliku vormi ja registrikoodi parandamise eest teise juriidilise isiku kohta tehtud kandes.

Lõike 1 punkti 12 muudatusega sätestatakse, et juhul, kui taotletakse e-posti aadressi muutmise kande tegemist kindlal kuupäeval, siis ei ole see kanne riigilõivu vaba ja kohaldub vastavat liiki äriühingute kannete kindlal kuupäeval muutmise eest tasutav riigilõivu summa (nt OÜ e-posti aadressi kindlal kuupäeval muutmisele kohaldub riigilõivuseaduse § 63 lõige 4 ja tasutakse riigilõiv 50 eurot).

Lõiget 1 täiendatakse punktidega 13 ja 14, millega lisatakse riigilõivuseadusesse seni äriregistri seaduse § 54 lõigetes 5 ja 6 kajastunud riigilõivuvabastused.

Paragrahvi 24 muutmine

Mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri toimingute riigilõivuvabastused ühtlustatakse äriregistri toimingute riigilõivuvabastustega ning § 24 lõiget 1 täiendatakse punktiga 8, millega lisatakse riigilõivuvabastus e-posti aadressi registrisse kandmise ja muutmise eest. Ajakohase e-posti aadressi registris avaldamine on oluline juriidilise isikuga kontakteerumiseks, mistõttu on põhjendatud selle ajakohasena hoidmise soodustamine.

Lõike 2 punkt 1 tunnistatakse kehtetuks, sest äriregistri seaduse jõustumisel 1. veebruaril 2023 muudeti riigilõivuseadust ja ametiühingute kanded ei ole enam riigilõivuvabad (RLS § 66).

Paragrahvi 45 täiendamine

Paragrahvi 45 täiendatakse lõikega 1¹ ja kaotatakse kohustus tasuda riigilõivu väljaandes Ametlikud Teadaanded juriidilise isiku likvideerimismenetluse teate avaldamise eest. Selle summa võrra suurendatakse juriidilise isiku lõpetamise äriregistrisse kandmise eest võetavat riigilõivu (vt RLS § 64¹ ja § 68² lisamine). Muudatus võimaldab lihtsustada ühingute likvideerimise protsessi ja esitada likvideerimismenetluse teade väljaandesse Ametlikud Teadaanded läbi e-äriregistri.

Paragrahvide 64¹ ja 68² lisamine

Paragrahvidega 64¹ ja 68² lisatakse riigilõivuseadusesse eraldi riigilõiv juriidilise isiku või filiaali lõpetamise äriregistrisse kandmise eest. Seni on juriidilise isiku lõpetamise protsessis tulnud tasuda kaks riigilõivu – ühingu lõpetamisega seotud muudatuste äriregistrisse kandmise eest (olenevalt juriidilise isiku liigist kas 10 või 25 eurot) ja likvideerimismenetluse teate väljaandes Ametlikud Teadaanded avaldamise eest (7 eurot). Muudatusega kehtestatakse ühingu lõpetamise kande eest kõrgem riigilõiv, mis katab ka väljaandes Ametlikud Teadaanded teate avaldamise kulud ja võimaldab avaldada teate ilma täiendavat riigilõivu tasumata.

§ 11. Sihtasutuste seaduse muudatused

Paragrahvi 1 täiendamine lõikega 1¹

Lõikega 1¹ luuakse eriliigiline sihtasutus – erasihtasutus, mis vastab järgmistele tingimustele:

1. sihtasutus tegutseb erahuvides ning vastavalt põhikirjas sätestatud eesmärgile;
2. sihtasutus on loodud asutajatelt või teistelt isikutelt saadud vara haldamise eesmärgil;
3. sihtasutus ei saa tulu aktiivsest majandustegevusest.

Erasihtasutuse puhul ei ole lubatud majandustegevus, mis ei ole otseselt seotud vara hoidmise, haldamise, kasvatamise või kogumisega soodustatud isikute huvides.

Teiste sihtasutuste puhul ei ole majandustegevus põhitegevusena otseselt keelatud, kuid sihtasutused peavad § 1 lõike 1 kohaselt olema loodud “vara valitsemiseks ja kasutamiseks”. Kuna see definitsioon on väga lai, võivad sihtasutused praktikas osaleda ka ärilises tegevuses.

Seega ei tohiks erasihtasutus tegeleda aktiivse majandustegevusega – st kaupade või teenuste tootmise, müügi või vahendamisega. Samas on lubatud passiivne majandustegevus, mis seisneb vara hoidmise ja haldamise kaudu tulu teenimises, nagu investeerimine väärtpaberitesse, osaluste hoidmine, laenude andmine või kinnisvaratehingud ning saada ka vastavat tulu: dividendid, üüritulu, intressid jne.

Eraldi definitsiooni kehtestamine on oluline ka seetõttu, et RahaPTS viitab sihtasutuste seaduses sätestatud erasihtasutuse mõistele, mida praegu seaduses ei ole. RahaPTS § 76 lg 3 p 4 sätestab: „käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kohustust ei kohaldata: sihtasutuste seaduses sätestatud sihtasutusele, kelle majandustegevuse eesmärk on põhikirjas määratud soodustatud isikute või isikute ringi huvides vara hoidmine, haldamine või kogumine ja kellel puudub muu majandustegevus“. Seega on seadusandja juba sisuliselt loonud võimaluse näha erasihtasutuste jaoks RahaPTS-s leevendatud nõudeid ning käesoleva eelnõuga luuakse juba kehtivas seaduses nimetatud erandile vastav sihtasutuse eriliik. Kehtivas sihtasutuste seaduses erasihtasutuse mõistet ei ole, ei ole võimalik RahaPTS-s toodud erandit rakendada.

Erasihtasutuse loomise eesmärk on lisaks õigusraamistiku ajakohastamisele tugevdada Eesti positsiooni piirkondliku varahalduskeskkonnana ja hoida kapitali kodumaal. Täna kasutavad eestlased varaplaneerimisel välismaiseid struktuure (nt sihtasutusi). Eesti kodanikele kuuluva vara paigutamisega välismaistesse sihtasutustesse kaasneb kapitali väljavool, mh nt tasud välismaistele usaldusisikutele, juhatuse liikmetele, juristidele, audiitoritele, raamatupidajatele ja muudele teenusepakkujatele; samuti võib välismaiste “kaugete” struktuuridega kaasneda teatav ebakindlus nii asutajate endi kui ka nende võimalike võlausaldajate/pärijate/pereliikmete jaoks.

Eestis loodav madalate kulude ja selge õigusraamiga eraõiguslik sihtasutus looks võrdsemad võimalused perekondliku vara kaitseks, põlvkondade üleseks varaplaneerimiseks ja haavatavate pereliikmete ülalpidamise korraldamiseks. Seda vajavad mitte ainult väga jõukad pered, vaid ka tavalised pereettevõtjad ja näiteks inimesed, kes soovivad säilitada näiteks pere talu või maakodu mitmetele järeltulivatele põlvedele.

Eesti sihtasutusi ei kasutata täna muuhulgas seetõttu, et nendega seotud info on registritest kõikidele kättesaadav, samas kui välismaised sihtasutused võimaldavad pere siseasjades rohkem privaatsust. Samuti on välismaiste instrumentide struktuur reeglina lihtsam ning ei ole vaja kaasata nii palju inimesi, kui seda nõuab kehtiv sihtasutuste seadus (SAS).

Tegemist on üksnes ühinguõigusliku uuendusega ning mingeid täiendavaid leevendusi erasihtasutuste osas ette ei nähta. Nii ei ole õigustatud erasihtasutuse kasutamine seaduses sätestatud kohustustest kõrvalehoidmiseks, olgu see elatise maksmine, pärimismenetluses sundosa saamise õigus või pankrotimenetluses vara tagasivõitmise regulatsiooni vältimiseks. Allkirjeldatud muudatused puudutavad üksnes kahte aspekti: erasihtasutuse lihtsustatud juhtimiskord ja äriregistris olevate andmete/dokumentide avalikkuse piiramine.

Teadaolevalt kasutab analoogseid välisriikide struktuure (Liechtenstein, Jersey, Guernsey, Malta, Küpros, Madeira) praegu mõnisada Eesti resident. Poolas jõustus perekonnasihtasutuste regulatsioon 2023. aastal ning kolme aasta jooksul registreeriti üle 3600 perekonnasihtasutuse⁶. Austrias on üle 3000 erasihtasutuse⁷ ligikaudu 9 miljoni elaniku kohta ning Tšehhis üle 5700 fondi⁸ 10,7 miljoni elaniku kohta. See tähendab, et vastavaid struktuure kasutab ligikaudu 0,03–0,05% elanikkonnast. Sama suhtarvu Eesti rahvaarvule kohaldades võiks eeldada ligikaudu 400–700 erasihtasutuse loomist. Sihtasutuste üksnes ühinguõigusliku regulatsiooni muutmise korral võib prognoosida mõnevõrra väiksemat arvu, ca 100–200 erasihtasutuse teket.

E-äriregistri andmetel⁹ on Eestis 2026. a juuni seisuga 782 sihtasutust, millest märkimisväärne osa tegutseb eelkõige avalikes huvides (nt kultuuri, hariduse, spordi või heategevuse toetuseks). Mittetulundusühinguid on võrdluseks ligikaudu 23 000. Erasihtasutuse alaliigi lisamine ei mõjutaks oluliselt avalikes huvides tegutsevate sihtasutuste tegevust, kuid laiendaks sihtasutuste arvu prognoositavalt mitmesaja uue, eraotstarbeliselt loodud sihtasutuse võrra järgmise viie kuni kümne aasta jooksul.

Rahvusvaheliselt arvestatakse, et umbes 8 % maailma majapidamiste finantsvarast ja 10% GDP-st hoitakse teatud jurisdiktsioonides.¹⁰ Kui oletada, et eestlased hoiavad välismaa haldusühingutes või muudes struktuurides vara suurusjärgus 10% Eesti SKP-st, räägiksime ligikaudu 4–5 miljardi euro suurusest varast.

Kui varahaldus toimub Eestis, tekib tulu juristidele, audiitoritele, raamatupidajatele ja varahaldajatele. Kui haldustasud on 0,3–0,5% varade mahust aastas¹¹, siis see võib tähendada 16 miljonit eurot teenustulu aastas.

Need vahendid suunatakse uue regulatsiooni tulemusel seniste välismaiste teenusepakkujate asemel suures osas Eesti teenusturule, mistõttu on muudatuse koondmõju kodumaisele finants- ja õigusteenuste sektorile positiivne. Tasakaalustavaid meetmeid kuritarvituste vältimiseks (kohustuslik audit, RahaPTS kohaldumine, notaripoolne hoolsus, õigustatud huvi alusel juurdepääs registriandmetele) on käsitletud iga kavandatava muudatuse juures.

⁶ Łączkowski, Marcin. Polish Family Foundation. STEP Journal, Issue 3, 2026. Kättesaadav: <https://journal.step.org/step-journal-issue-3-2026/polish-family-foundation>

⁷ IFC Review. The Austrian Private Foundation: An Update. IFC Review, mai 2025. Kättesaadav: <https://www.ifcreview.com/articles/2025/may/the-austrian-private-foundation-an-update/>

⁸ HAVEL & PARTNERS. Czech: The Foundations. Kättesaadav: <https://www.havelpartners.com/czech-the-foundations/>

⁹ Registri seis | e-Äriregister

¹⁰ Zucman, Gabriel. 2013. "The Missing Wealth of Nations: Are Europe and the US net Debtors or net Creditors?" Quarterly Journal of Economics, 128(3), 1321–1364.

¹¹ <https://cdn.agreusgroup.com/downloads/Agreus-2023-Global-Family-Office-Compensation-Benchmark-Report.pdf> <https://www.forgecommunity.com/-/media/project/forge/2020-forge-cost-of-running-a-family-office-report.pdf> <https://www.institutionalinvestor.com/article/2d78xc1lva2k35xgfs3k0/corner-office/family-offices-face-a-cost-satisfaction-trade-off>

Üks osa sihtrühmast, keda seadus mõjutaks, on senised välisriikide erasihtasutuste kasutajad, kelle jaoks kodumaine vorm loob paindlikumad võimalused oma vara Eesti sihtasutuse kaudu hallata.

Eelnõu puudutab ka soodustatud isikuid, eelkõige haavatavaid pereliikmeid, kellele kavandatud instrument tagab pikaajalise materiaalse kindlustatuse ja vajadusel hooldamise ka näiteks pärast asutaja surma. Kui pered saavad eraõigusliku sihtasutuse kaudu korraldada oma haavatavate liikmete ülalpidamist, võib see vähendada vajadust riiklike hoolde- ja sotsiaaltoetuste järele, eriti pikaajalise hoolekande kontekstis.

Soodustatud isikud saaksid hinnanguliselt märkimisväärset kasu, kuna erasihtasutus võimaldab vältida vara killustumist või väärkasutust ning tagab vara sihipärase kasutamise vastavalt asutaja tahtele. Samuti kaitseb seadus paremini pereettevõtete järjepidevust, kuna ettevõtja osaluse saab koondada ühte valitsevasse struktuuri, mis aitab säilitada töökohti ja Eesti kapitalil põhinevat ettevõtlust.

Paragrahvi 3 täiendamine lõikega 3¹

Paragrahvi 3 täiendatakse erasihtasutuse nime puudutava eriregulatsiooniga, kuna eriliigilise erasihtasutuse puhul on oluline, et juba nime kaudu oleks võimalik kolmandatel isikutel (nt tehingupartneritel) aru saada, et tegemist on sihtasutusega, mille dokumentidele ei kohaldu tavapärane avalikustamise kord. Nimes sisalduv täiend «erasihtasutus» annab informatsiooni, et sihtasutuse andmetele ja dokumentidele kehtivad tavapärasest erinevad juurdepääsupiirangud ning et nende saamiseks tuleb neid sihtasutuselt küsida.

Paragrahvi 5 muutmine

Paragrahvi 5 täiendatakse lõikega 5¹ praktilisest vajadusest võimaldada sihtasutuse (SA) asutajatel väljuda sihtasutuse asutajate ringist ehk loobuda asutaja õigustest. Üldiselt on kehtiva õiguse alusel sihtasutuse asutajate õigused sihtasutuse tegevuse mõjutamiseks piiratud. Sihtasutuste seaduse mõtte kohaselt tuleks juba praegu sihtasutuse põhikirja koostada nii, et sihtasutuse tegevus oleks asutajast sõltumatu, st olukorras, kus asutajat enam ei ole, saaks sihtasutus edasi tegutseda (vt SAS § 8). Selle tõttu on asutajal ka sihtasutuse olemusega kokku käivalt keeruline ise pärast asutamist nt sihtasutuse põhikirja muuta (üksnes muutunud asjaolude arvesse võtmiseks, järgides sealjuures jätkuvalt algset sihtasutuse eesmärki, SAS § 41 lg 3). Asutajal on aga lisaks SA asutamise ja lõpetamisega (vt SAS § 5, § 43) seotud õigustele mõningaid SA tegevusega seotud õigusi: audiitori asendamise algatamine (SAS § 36¹) ning ühinemis- ja jagunemisotsuse vaidlustamine (SAS § 63¹, § 72¹). Huvigruppide esindajad on viidanud vajadusele võimaldada sihtasutuse asutajatel sihtasutusest n-ö väljuda. Nt riigi ja kohaliku omavalitsuse üksused, kes on teatud sihtasutuste asutamisel avalikust huvist lähtuvalt oma panuse asutajana andnud, on praktikas leidnud, et teatud aja järel langeb vajadus panustada/osaleda ära (sihtasutus toimib, pole enam vaja asutajana selle tegevust mõjutada). Põhimõtteliselt ei takista kehtiv õigus kuidagi sihtasutuse tegevust ilma asutajateta, sest oma tegevuses tuleb sihtasutusel lähtuda põhikirjast ja seal sätestatud eesmärkidest. Seetõttu pakutakse eelnõus välja võimalus, et sihtasutuse asutaja õigustest on võimalik ka loobuda. Selleks tuleb teha vastav avaldus sihtasutusele. Avaldus tuleb notariaalselt tõestada, sest asutajaõigustest loobumise korral tuleb tagada, et sihtasutus on tegutsemisvõimeline ka pärast konkreetse asutaja õiguste lõppemist ning notaril tuleb sellise muutuse mõju selgitada. Näiteks tuleb hoolitseda, et põhikirjas oleks ka pärast konkreetse asutaja õiguste lõppemist teostatav nõukogu valimise kord (SAS § 27 lg 1). Vt ka § 41 täiendamise selgitusi.

Paragrahvi 16 muutmine

Paragrahvi 16 lõike 1 täpsustus selgitab, et juhatus ja nõukogu on sihtasutuse juhtorganid.

Paragrahvi 16 lõige 2 on põhimõtteline muudatus, mille järgi võiks erasihtasutus olla ka nõukoguta, st üksnes juhatuse juhtimisel. Nõukogu ülesandeid täidaks vajalikus ulatuses asutajad, kui seda pädevust ei ole üle kantud juhatusele. Selliselt vähendatakse sihtasutuse halduskoormust ja lihtsustatakse juhtimist. Kaheastmeline juhtimiskeem võib erasihtasutusele olla liiga kulukas ja jäik.

Paragrahvi 19 muutmine

Paragrahvi 19 täiendamine lõikega 4 võimaldab erasihtasutuse juhatuse liikmeid valida ka tähtajatult, kui see on ette nähtud põhikirjas ja tegu on erasihtasutusega. Samasugune vabadus on ka osühingul ja käesolevas eelnõus pakutud ka MTÜ-dele. Nii saab juhtimise korraldust põhikirjaga sobivamaks muuta erasihtasutuse vajaduste ja eripära järgi.

Paragrahvi 22 muutmine

Kehtiva regulatsiooni järgi, kui sihtasutuse majanduslik olukord halveneb oluliselt ja juhatuse liikmele määratud tasu on sihtasutuse suhtes äärmiselt ebaõiglane, võib sihtasutus nõuda tasude ja muude hüvede vähendamist. Sihtasutusel on nõudeõigus, mille realiseerimiseks tuleb ühingul pöörduda juhatuse liikme vastu kohtusse. Regulatsioon on kohmakas ja ebaefektiivne, mistõttu sätestatakse see kujundusõigusena, mille teostamine sarnaselt muude kujundusõigustega toimub kohtuväliselt avalduse tegemise teel. Edaspidi saab sihtasutuse juhatuse liikme tasu vähendada avalduse tegemisega juhatuse liikmele.

Vt täiendavaid selgitusi äriseadustiku § 180¹ muudatuste juures.

Paragrahvi 26 muutmine

Paragrahvi 26 lõikes 4 asendatakse viide MTÜS-i § 78¹ lõikele 6 viitega äriregistri seaduse § 10 lõikele 5, kuna MTÜS-i § 78¹ lõige 6 on tunnistatud kehtetuks ja seda asendab äriregistri seaduse § 10 lõige 5.

Paragrahvi 29 muutmine

Paragrahvis 29 on kavandatud muudatusi neljas lõikes. Lõike 1 täienduse kohaselt tuleb koosoleku toimumisest ja selle päevakorrast ette teatada vähemalt üks päev, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud pikemat tähtaega. Koosoleku teade edastatakse nõukogu liikme avaldatud elektronposti aadressile, kui põhikirjast ei tulene teisiti. Täienduste tegemisel on lähtutud nõuetest AS-i nõukogu koosolekust etteteatamise tähtaja ja viisi kohta.

Paragrahvi 29 lõiget 2 täiendatakse teise lausega, mille kohaselt ei või nõukogu liiget koosolekul ega otsuse tegemisel esindada teine nõukogu liige ega kolmas isik. Kuigi SA nõukogu koosolekul osalemise puhul ei ole sätestatud sõnaselget nõuet otsuste tegemisel isiklikult osaleda, tuleneb sellekohane piirang nii nõukogu liikme staatusest (sh isiku suhtes tulenevast usaldusest ja tema isiklikust vastutusest oma kohustuste nõuetekohase täitmise eest) kui ka seaduse mõttest. Õigusselguse huvides tuleb SA nõukogu reegleid täiendada isikliku osalemise põhimõttega (vt ka AS § 321 lg 2 3. lause). Eelnev on vajalik ka nõuete ühtlustamiseks.

Paragrahvi 29 lõikes 3 täpsustatakse, et nõukogu koosoleku kokkukutsumise õigus läheb n-ö kolmandale isikule üle ka juhul, kui nõutav koosolek ei toimu kolme nädala jooksul alates taotluse saamise päevast. Muudatuse eesmärk on vältida kokkukutsuja võimalikke kuritarvitusi.

Paragrahvi 29 täiendatakse lõikega 3¹ sätestades, et kui nõukogu koosolek kutsutakse kokku nõukogu liikme, juhatuse või audiitori nõudel, võivad nad samal ajal koosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega nõuda küsimuste võtmist koosoleku päevakorda. Kavandatava lõikega sätestatakse õigustatud isikutele õigus nõuda mitte ainult koosoleku korraldamist, vaid ka

konkreetsete küsimuste koosolekul arutamist. Muudatuse eesmärk on vältida kuritarvitusi viisil, et õigustatud isiku nõudel kutsutakse nõukogu koosolek küll kokku, kuid ei arutata küsimusi, mida taotluse esitanud isikud on soovinud.

Paragrahvi 29¹ täiendatakse lõikega 5, millega võimaldatakse sihtasutuse nõukogul võtta otsus vastu koosolekut kokku kutsumata ja hääletusprotokolli vormistamata, kui kõik nõukogu liikmed otsusega nõustuvad ja selle allkirjastavad. Muudatusega ühtlustatakse sihtasutuse nõukogu otsuste vastuvõtmise reeglid teistele ühinguliikidele kehtestatud normidega.

Paragrahvi 31 muutmine

Vt ÄS-i § 180¹ muutmise selgitusi.

Paragrahvi 34 täiendatakse lõikega 5

Paragrahvi 34 täiendatakse lõikega 5 tagamaks, et erasihtasutus ei tegele põhitegevusena majandustegevusega. Selleks kehtestatakse kõigile erasihtasutustele majandusaasta aruande audiitorkontroll. Selleks täiendatakse sihtasutuste seadust sättega, mis näeb ette, et erasihtasutuse majandusaasta aruandele tuleb lisada audiitori arvamus selle kohta, kas erasihtasutuse tegevus on kooskõlas seadusega, s.t erasihtasutus ei tegele majandustegevusega, mis ei seostu otseselt vara hoidmise, haldamise ja kogumisega soodustatud isikute huvides. Kehtiva õiguse kohaselt peab iga sihtasutus koostama ja esitama majandusaasta lõpus aastaaruande (SAS § 34), kuid audiitoripoolne raamatupidamise aastaaruannete ülevaatus või audit on kohustuslik ainult audiitortegevuse seaduse (AudS) § 91 lõikes 4 ja § 92 lõikes 21 nimetatud tingimustel. Kui audiitorkontrolli käigus selgub, et sihtasutus, mille dokumendid ei ole põhikirja kohaselt avalikud, st tegemist on erasihtasutusega, aga see tegeleb põhitegevusena majandustegevusega, peaks olema võimalik otsustada sihtasutuse sundlõpetamine vastavalt SAS § 46 lg 1 punktile 1. Audiitorkontrolli kohustuslikkus erasihtasutuste jaoks sätestatakse audiitortegevuse seaduse § 92 lg-s 2¹.

Paragrahvi 36 muutmine

Audiitortegevuse seaduse § 7 lõike 1 järgi osutab vandeaudiitor kutseteenust audiitorettevõtja kaudu. Kuigi vastavalt audiitortegevuse seaduse § 2 lõikele 1 käsitletakse teistes seadustes kasutatud arvestusalaga seotud mõistet „audiitor“ audiitortegevuse seaduse tähenduses audiitorettevõtjana, asendatakse õigusselguse eesmärgil sihtasutuste seaduse § 36 lõikes 4 mõiste „audiitor“ mõistega „audiitorettevõtja“. See muudatus aitab üheselt mõista, et äriregistrile esitatakse audiitorettevõtja, mitte füüsilisest isikust vandeaudiitori andmed. Seega ei kogu äriregister enam vandeaudiitorite andmeid ja puudub vajadus vandeaudiitorite nimekirjade esitamiseks. Registrile esitatakse edaspidi audiitorettevõtja nimi ja registrikood. Lisaks ühtlustatakse erinevatele ühingu liikidele kehtestatud reeglid ja edaspidi peavad ka sihtasutused lisama äriregistrile esitatavatele audiitorettevõtja andmetele audiitorettevõtja nõusoleku auditeerida seda ühingut (samasisuline säte kehtib juba osaühingutele, aktsiaseltsidele ja tulundusühistutele, ÄS § 328 lg 3, TÜS § 66 lg 3).

Äriregistri seaduse § 45 lõike 2 kohaselt on juriidiline isik kohustatud registripidajale esitamisele kuuluvate andmete ja dokumentide muutumisest viivitamata registripidajale teatama, samuti esitama muudetud dokumendid. Seetõttu puudub vajadus reguleerida sihtasutuste seaduse § 36 lõikes 4 äriregistri teavitamist andmete muutumisest ja lõike 4 praeguse sõnastuse teine lause on sättest välja jäetud.

Paragrahvi 39 muutmine

Kehtiv sihtasutuste seaduse § 39 on nii sisult kui ka terminoloogiliselt ebaselge ja tekitanud praktikas probleeme, seega sõnastatakse paragrahv 39 tervikuna ümber, nii sihtasutuse eriliigi erasihtasutuse seadusesse lisamise tõttu, kui praktikas esile kerkinud probleemide tõttu.

Esiteks on raske mõista sätte tänast praktilist tähendust olukorras, kus enamik sihtasutuste dokumente on juba praegu äriregistri kaudu kõigile avalikult kättesaadavad. Võib eeldada, et säte võimaldab tutvuda raamatupidamise ja juhtimisdokumentidega enne nende registrile esitamist ning laiendab soodustatud isiku teabeõigust dokumentidele, mis registris ei avaldu.

Teiseks tekitab segadust sätte terminikasutus. Kehtiv redaktsioon kasutab paralleelselt mõisteid „soodustatud isik“, „õigustatud huvi omav isik“ ja „huvitatud isik“, mille õiguslik sisu kattub osaliselt, kuid mille vahel puudub selge eristus. SAS § 9 järgi on soodustatud isik kas otsene väljamakse saaja või isik, kellel võib olla õigus saada väljamakseid sihtasutuse eesmärgist tulenevalt. Samas viitab SAS § 39 lg 1 ka „õigustatud huvi omavale isikule“ ja lõige 2 räägib „huvitatud isikutest“, kellel on informatsiooni saamise õigus juhul, kui soodustatud isikute ringi pole määratletud. Kohtupraktika kohaselt ei peaks ka „huvitatud isik“ tähendama lihtsalt uudishimulikku kolmandat isikut, vaid isikut, kelle subjektiivsed õigused võivad olla mõjutatud, mis peaks ühtlasi olema ka „õigustatud huvi omava isiku“ tähendus. Seetõttu on ebaselge, kellel on õigus sihtasutuselt teavet nõuda, millist teavet ja millisel eesmärgil.

Lõike 1 muudatusega antakse sihtasutuse eesmärgi täitmise kohta teabe saamise õigus üksnes soodustatud isikule (seda nii kitsamas kui laiemas tähenduses SAS §-st 9 tulenevalt).

Lõike 2 muudatusega laiendatakse dokumentidega tutvumise õigust muudele isikutele, kellel on õigustatud huvi oma õiguste või kohustuste kaitseks (nt võlausaldajad, lepingupartnerid), kuid see õigus ei laiene raamatupidamisdokumentidele (sarnaselt äriühingutele). See ei ole seotud sihtasutuse eesmärgi kontrollimisega, vaid isiku enda subjektiivsete õiguste kaitsega.

Lõikes 3 sätestatakse võimalus pöörduda kohtusse juhul, kui sihtasutus keeldub teabe andmisest.

Lõikes 4 antakse asutajale võimalus laiendada teabeõigust põhikirjaga ka teistele isikutele. See võib olla vajalik nt selliste sihtasutuste puhul, kus ei ole soodustatud isikuid ei kitsamas ega laiemas tähenduses (nt lemmiklooma eest hoolitsemiseks asutatud sihtasutused).

Paragrahvi 41 muutmine

Paragrahvi 41 lõike 2 punkti 1 muudetakse, kuna eelnõus nähakse ette võimalus loobuda asutajaõigustest. Seetõttu peab täiendama sihtasutuse põhikirja muutmist reguleerivaid sätteid ning sätestama, et sihtasutuse nõukogu võib edaspidi muuta põhikirja lisaks kõigi asutajate surmale või lõppemisele ka juhul, kui kõik asutajad loobuvad asutajaõigustest. Nii on tagatud sihtasutuse tõrgeteta edasi tegutsemine ka juhul, kui ükski asutaja enam sihtasutusega seotud ei ole. Ent ka sellisel juhul on võimalik põhikirja muuta ainult sama paragrahvi lõikes 3 ettenähtud põhimõttest lähtuvalt: üksnes muutunud asjaolude arvesse võtmiseks, järgides sihtasutuse eesmärki.

Lisaks täiendatakse paragrahvi ka lõikega 3¹, mille kohaselt juhul, kui asutaja loobub asutaja õigusest ja põhikirjas on tingimused, mis ei võimalda sihtasutusel tegutseda ilma asutajata, peavad põhikirja muutmiseks õigustatud isikud asutaja õigusest loobumist arvestades põhikirja viivitamata muutma, et sihtasutus oleks võimeline tegutsema. Mõeldav on nii ühe asutaja loobumine oma asutajaõigustest, aga ka kõigi asutajate loobumine. Äriregistrile asutajate andmete muudatustest teada anda ei ole vaja, sest selle kohta registrikaardile infot ei kanta.

Paragrahvi 49 muutmine

Alates 01.02.2023 kaotati äriühingute puhul nõue, et vähemalt üks likvideerija peab olema isik, kelle elukoht on Eestis (ÄS § 206 lg 2, § 369 lg 2), kuid sihtasutuste puhul kehtib endiselt nõue, et vähemalt poolte likvideerijate elukoht peab olema Eesti. Selline erisus ei ole põhjendatud ning muudatusega nimetatud nõue kaotatakse. Ettepaneku vastavasisuliselt muudatuseks on teinud ka Eesti Advokatuur.

Paragrahvi 57 muutmine

Sihtasutuste seaduse § 55¹ seab sihtasutuse likvideerijatele kohustuse koostada lisaks võlausaldajate nõuete rahuldamisele ning raha deponeerimisele likvideerimise lõpparuanne. See nõue lisati seadusesse uue äriregistri seaduse jõustumisega 01.02.2023, mis tõi endaga kaasa muutusi ka teistes ühinguõigusega seotud seadustes. Probleem seisneb selles, et kuigi lõpparuande peab koostama, siis seda ei pea esitama äriregistrile (nii täisühing, osaühing kui ka aktsiaselts peavad lõpparuande esitama koos kustutamiseavaldusega). Muudatusega ühtlustatakse sihtasutuste likvideerimisele kehtivad nõuded äriühingutele kehtestatud nõuetega ning lisatakse kohustus esitada koos sihtasutuse registrist kustutamise avaldusega ka likvideerimise lõpparuanne.

Paragrahvi 59 muutmine

Vt selgitusi ÄS-i 122 muutmise juures.

Lisaks lihtsustatakse dokumentide hoidja vahetamise korda. Kui seni on sihtasutuse dokumentide hoidja muutmine toimunud kohtumäärusega, siis edaspidi piisab dokumentide üleandja avaldusest ja uueks dokumentide hoidjaks määratava isiku allkirjast, millega ta kinnitab oma nõusolekut olla dokumentide hoidja.

§ 12. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse muudatused

Paragrahvi 38 muutmine

TsÜS-i § 38 lõikes 2 tehakse kaks muudatust. Esiteks täpsustatakse kehtiva lõike 2 esimese lause sõnastust. Täpsustus on seotud asjaoluga, et otsuseid võetakse sõltuvalt juriidilise isiku organist vastu kas koosolekul või ka koosolekut kokku kutsumata. Muudatuse eesmärk on näha ette alus otsuse tühisuseks nii juhul, kui rikutakse oluliselt kas koosoleku kokkukutsumise kui ka koosolekut kokku kutsumata otsuse eelnõu saatmise korda. Mõlemal juhul kahjustab rikkumine osaniku, aktsionäri või liikme osalemisõigust organi otsuste vastuvõtmisel. Kehtiv sõnastus, mis seab otsuse tühisuse selle vastuvõtmise korra olulise rikkumisega, ei ole piisavalt täpne. Muudatuse tulemusena jääb välja § 38 lõike 2 teine lause, kuna tekitab ebaselgust ega vasta otsuse tühisusele tuginemise kehtivale kontseptsioonile. Nimetatud säte näeb ette, et huvitatud isik saab otsuse tühisusele tugineda, kui kohus on otsuse tühisuse tuvastanud. See ei ole täpne, kuna õigustatud isik saab ka juba kehtiva õiguse kohaselt tühisusele tugineda vastuväite esitamisega kohtumenetluses. Seega ei pea tühisusele tuginemiseks olema kohus otsuse tühisust tuvastanud. Samuti ei ole vajadust pöörduda kohtu poole juhul, kui juriidilise isiku organi kõik liikmed on nõus, et vastuvõetud otsus on tühine. Kui juriidilise isiku liikmed võtavad vastu tühise otsusega samasisulise uue otsuse olukorras, kus tühisuse alus on kõrvaldatud, peaks juriidilisel isikul olema võimalus vältida varasema otsuse suhtes kohtuvaidlust sellisel, et juriidilise isiku organi kõik liikmed kinnitavad varasema otsuse tühisust.

TsÜS-i § 38 lõike 5 esimese lause muutmise eesmärk on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana. Ka otsuse tühisusele tuginemine on seotud õigust lõpetava tähtajaga (TsÜS § 38 lg 7) (vt ka põhjendusi ÄS § 178 lg 1 muudatuse

kohta). Muudatuse järel ei kohaldu kehtetuks tunnistamise nõudele enam aegumistähtaega, st ei kohaldata aegumise peatumist või katkemist. Selliselt on otsuse kehtetuks tunnistamise tähtaega käsitletud ka kohtupraktikas ja mõistlik on sama arusaam sätestada ka seaduses.

TsÜS-i § 38 lõike 7 kehtiva teise lause kohaselt lõpeb õigus tugineda puudustega otsuse tühisusele, kui puudustega otsuse alusel on tehtud kanne registrisse ja registrikandest on möödunud kaks aastat. Muudatusega nähakse ette, et kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist tühise otsuse alusel kande tegemisest registrisse on esitatud kohtule juriidilise isiku organi otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb eelnimetatud kahe aasta pikkune tähtaeg kuni vastavas kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. See peaks tagama otsuse tühisusele tuginemise õigust omavate isikute selgema kaitse.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.2.5.

Paragrahvi 46 muutmine

Muudatusega asendatakse dokumentide hoidja elu- või asukoha äriregistrisse kandmise nõue isiku- või registrikoodi märkimise nõudega. Enamik dokumente on tänapäeval elektroonilises vormis ja nendega tutvumiseks on oluline võimalus kontakteeruda dokumentide hoidjaga elektronposti vahendusel, dokumentide hoidja füüsiline asukoht ei oma selles kontekstis tähendust. Küll aga on oluline võimaldada dokumentide hoidja isiku ühest tuvastamist.

§ 13. Tulundusühistuseaduse muudatused

Paragrahvi 5 muutmine

Audiitortegevuse seaduse § 7 lõike 1 järgi osutab vandeaudiitor kutseteenust audiitorettevõtja kaudu. Sama paragrahvi lõigete 2 ja 3 järgi võib audiitorettevõtja olla nii äriühing kui ka füüsilisest isikust ettevõtjana (FIE) tegutsev vandeaudiitor. Seega võib tulundusühistule audiitorteenust osutada nii äriühing kui ka FIE ning audiitori isikukoodi ja elukoha märkimise nõue ei ole asjakohane.

Kuivõrd § 5 lõike 2 punktist 8 jäetakse välja nõue märkida asutamislepingus audiitori nimi, isikukood ja elukoht, lisatakse samasse lõikesse punkt 8¹, mis sätestab kohustuse märkida asutamislepingus tulundusühistule audiitorteenust osutava audiitorettevõtja nimi ja registrikood. Audiitortegevuse seaduse § 2 lõige 1 võimaldab jätkata eriseadustes audiitori mõiste kasutamist audiitorettevõtja tähenduses, mistõttu TÜS-is tervikuna audiitori mõistet ei muudeta.

Paragrahvi 7 muutmine

Audiitortegevuse seaduse § 7 lõike 1 järgi osutab vandeaudiitor kutseteenust audiitorettevõtja kaudu. Sama paragrahvi lõigete 2 ja 3 järgi võib audiitorettevõtja olla nii äriühing kui ka füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsev vandeaudiitor. Seega võib tulundusühistule audiitorteenust osutada nii äriühing kui ka FIE ning äriregistrile audiitori isikukoodi esitamise nõue ei ole asjakohane.

Kuivõrd § 7 lõike 1 punktist 3 jäetakse välja nõue lisada avaldusele audiitori nimi ja isikukood, lisatakse samasse lõikesse punkt 3², mis sätestab kohustuse lisada avaldusele tulundusühistule audiitorteenust osutava audiitorettevõtja nimi ja registrikood.

Paragrahvi 15 muutmine

Paragrahvi 15 lõike 1 punkti 1 täiendatakse liikme elektronposti aadressiga. See tähendab, et tulundusühistu juhatus, kes peab liikmete nimekirja, kannab sinna ka liikme elektronposti aadressi. Liikmel on kohustus see juhatusele esitada ning elektronposti aadress saab peamiseks kanaliks üldkoosoleku teate saatmisel.

Tulundusühistuseaduse § 15 lõikest 5 jäetakse välja viide sama seaduse § 8 punktile 7. Nimetatud punkt on alates 01.02.2023 kehtetu ja sama küsimust reguleerib ÄRS-i § 16 punkt 3.

Paragrahvi 28 muutmine

Tulundusühistu liikme teabeõiguse sätted erinevad praegu põhjendamatult teiste eraõiguslike juriidiliste isikute liikide teabeõigust reguleerivatest sätetest. Samuti ei ole ühistu liikme teabeõigust reguleerivad sätted piisavalt õiguselged. Sellele on oma lahendis tähelepanu juhtinud ka Riigikohus, märkides, et TÜS-i § 28 lõiked 2 ja 4 reguleerivad ühistu liikme teabeõigust vastuoluliselt.

Nimelt näeb kehtiva TÜS-i § 28 lõige 1 ette, et ühistu liikmel on õigus saada juhatuselt üldkoosolekul teavet ühistu tegevuse kohta. See säte on põhimõtteliselt sarnane aktsiaseltsi praeguse üldreegliga ja seda põhimõtet ka ei muudeta. Lõikesse 1 lisatakse liikmele õigus tutvuda ka ühistu dokumentidega.

Ühistu liikme õigust tutvuda dokumentidega reguleerib TÜS-i § 28 lõige 2 ja selle kohaselt on liikmel praegu õigus tutvuda ühistu dokumentidega üldkoosoleku otsusel, kui see ei kahjusta ühistu majanduslikke huve. Lõige 3 sätestab lisaks, et põhikirjaga võib ette näha liikmete suuremad õigused teabele. Teabeõiguse kohtuliku teostamise näeb ette TÜS-i § 28 lõige 4 ja selle järgi võib liige juhatuse keeldumise korral teabe andmisest või dokumentide tutvumiseks esitamisest nõuda, et tema nõudmise õiguspärasuse üle otsustaks üldkoosolek, või esitada üldkoosoleku toimumisest kahe nädala jooksul hagita menetluses kohtule avaldus juhatuse kohustamiseks teavet andma või dokumente esitama. Seega näeb kehtiv seadus ette, et teavet võib liige saada juhatuselt üldkoosolekul, kuid dokumentidega tutvumise õiguse üle peab esmalt otsustama üldkoosolek. Tegemist on põhjendamatult erinevusega osaühingu osaniku teabeõiguse sätetest. Mõistlik on näha ka tulundusühistus dokumentidega tutvumise õigus ette selliselt, et selle lubatavuse üle otsustab juhatus. Seetõttu näeb TÜS-i § 28 lõike 1 muudatus ette, et ühistu liikmel on õigus saada juhatuselt üldkoosolekul teavet ühistu tegevuse kohta ja tutvuda ühistu dokumentidega.

TÜS-i § 28 lõikega 2 nähakse juhatusele ette samasugune õigus keelduda dokumentide esitamisest ja teabe andmisest, nagu see on reguleeritud ka osaühingu puhul (ÄS § 166 lg 2). Nimelt võib juhatus keelduda liikmele teabe andmisest ja dokumentide esitamisest, kui on alust eeldada, et see võib tekitada olulist kahju ühistu huvidele.

Ühtlasi tunnistatakse TÜS-i § 28 lõige 3 kehtetuks, kuna teabeõigus on ühistu liikmete omavahelisi suhteid puudutav küsimus, mida võibki liikmete kasuks põhikirjaga teisiti reguleerida.

Kuna ühistu liikmele teabe andmise või dokumentide näitamise lubatavuse üle otsustab muudatuste kohaselt TÜS-i § 28 lõigete 1 ja 2 kohaselt juhatus, siis on muudetud ka § 28 lõiget 4 selliselt, et kohtusse pöördumise tähtaeg ei ole enam seotud üldkoosoleku toimumisega, vaid juhatuse keeldumisega või asjaoluga, et juhatus ei ole liikme taotlusele vastanud. Kui liige pöördub juhatuse poole ja juhatus teatab, et liikmele antakse teavet üldkoosolekul, kuid üldkoosolekul teavet ei anta, on see võrdsustatud keeldumisega ning lõikes 4 sätestatud kohtu poole pöördumise kolme kuu pikkune tähtaeg hakkab kulgema üldkoosoleku toimumisest.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 9.4.1.

Paragrahvi 39 muutmine

Paragrahvi 39 on kavandatud üks muudatus. Kui kehtiva § 39 lõike 1 punkt 8 sätestab, et üldkoosoleku pädevuses on juhatuse või nõukogu liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses ühistu esindaja määramine, siis muudatuse järel on nimetatud punkt täpsustatud kujul järgmises sõnastuses: „üldkoosoleku pädevuses on juhatuse või nõukogu liikmega tehingu tegemise otsustamine, tehingu tingimuste määramine, õigusvaidluse pidamise otsustamine ning selles tehingus või vaidluses, samuti nõukogu või juhatuse liikme ühistu vastu algatatud õigusvaidluses ühistu esindaja määramine“. Muudatuse eesmärk on sätte sõnastuse täpsustamine.

Vt ka analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.3.

Paragrahvi 40 muutmine

Paragrahvi 40 on kavandatud muudatused kahes lõikes. Esiteks, § 40 lõiget 3 täiendatakse ja nähakse ette, et lisaks konkreetsete aluste esinemisele (TüS § 40 lg 3 punkt 1 jj) tuleb juhatusel erakorraline üldkoosolek kutsuda kokku igal juhul, kui see on ühingu huvides vajalik. Ühingu huvi peab olema keskselt aluseks (lisaks seaduses ja põhikirjas sätestatud muudele alustele), mil ühingu juhatus peaks liikmete koosoleku kokku kutsuma.

Paragrahvi 40 lõike 4 muudatuse eesmärk on täpsustada ja muuta õigusselgemaks üldkoosoleku kokkukutsumise õiguse kolmandale õigustatud isikule üleminekut olukorras, kus ühingu juhatus ei kutsu üldkoosolekut seaduses ettenähtud kujul ja viisil kokku.

Lõiget 4 täpsustatakse õigusselguse huvides, lisades, et üldkoosolek kutsutakse kokku nõutava päevakorraga, st juhatus peab kolmanda isiku nõude korral koosoleku kutsuma kokku just sellise päevakorraga, nagu seda kolmandad õigustatud isikud nõuavad. Eesmärk on vältida selle reegli võimalikke kuritarvitusi, tagades, et korraldataval koosolekul tuleksid ka arutamisele need küsimused, mida kolmandad õigustatud isikud soovivad arutada. Kehtiva sõnastuse kohaselt ei ole tagatud, et koosoleku kokkukutsumise nõude esitanud organi või isiku soovitud küsimus saaks kajastatud koosoleku kokkukutsumise teates.

Lisaks on muudatuse eesmärk tõkestada juhatuse võimalikke kuritarvitusi üldkoosoleku toimumise aja määramisel. Selleks täpsustatakse TüS-i § 40 lõiget 4 ajavahemikuga, mille jooksul peab kõnealune nõutud päevakorraga üldkoosolek olema kokku kutsutud ning ka toimuma. Muudatuse kohaselt peab koosolek olema kutsutud kokku kahe nädala jooksul ja toimuma ühe kuu jooksul arvates alates hetkest, mil juhatus asjakohase t nõude sai.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkti 7.2.1.2.

Paragrahvi 40¹ muutmine

Paragrahvi 40¹ täiendatakse lõikega 2¹ mille kohaselt juhul, kui üldkoosolek kutsutakse kokku nõukogu, audiitori või liikmete nõudel, võivad nad selle nõude esitamisega samal ajal nõuda küsimuste võtmist koosoleku päevakorda. Muudatuse eesmärk on eelkõige jätta sättest välja põhjendamatu erisus. Nii tulundusühistu kui ka mittetulundusühingu kohta sätestatud täiendatakse AS-i § 293 lõikes 2¹ sätestatud sarnase põhimõttega: koosoleku kokkukutsumise nõude esitanud isikutel on õigus nõuda samal ajal ka küsimuste võtmist koosoleku päevakorda.

Paragrahvi 41 muutmine

Paragrahvis 41 täpsustatakse lõiget 1. Kehtiva sõnastuse kohaselt saadab juhatus üldkoosoleku toimumise teate kõigile liikmetele. Teade saadetakse liikmete nimekirja kantud aadressil. Kui

ühistu teab või peab teadma, et liikme aadress erineb liikmete nimekirja kantust, tuleb teade saata ka sellel aadressil. Teade peab olema saadetud selliselt, et see jõuaks saaja aadressile tavalise edastamise korral vähemalt üks nädal enne üldkoosoleku toimumist. Muudatuse kohaselt asendatakse lõikes 1 juhatus kokkukutsujaga, kuna kõrgeima juhtimistasandi liikmete koosoleku kokkukutsumise õigus võib seaduse kohaselt minna juhatuselt üle isikule või organile, kes on esitanud nõude koosoleku kokkukutsumiseks (ÄS § 171 lg 3; § 292 lg 2; TüS § 40 lg 4; MTÜS § 30 lg 4). Seega ei ole õige siduda teate edastamise kohustust üksnes juhatusel. Lisaks nähakse ette, et üldkoosoleku kokkukutsuja saadab teate koosoleku kokkukutsumise kohta liikmete nimekirja kantud elektronposti aadressil, kui põhikirjas ei ole teate saatmiseks nähtud ette liikmete nimekirja kantud teistsugust aadressi. Kehtetuks tunnistatakse lõige 1¹, kuna peamiseks kanaliks üldkoosoleku teate saatmiseks saab elektronposti aadress ja enam ei ole liikmel tarvis eraldi sellekohast avaldust teha.

Lõikes 1² asendatakse teate üleriigilises ajalehes avaldamise kohustus teate avaldamise kohustusega väljaandes Ametlikud Teadaanded. See muudatus arvestab huvigruppide tagasisidet selle kohta, et teadete avaldamine üleriigilise levikuga päevalehes ei täida enam oma eesmärki ja on kujunenud ühingutele ebamõistlikult kulukaks. Olukorras, kus tegelikult puudub üleriigilise levikuga päevaleht, mida kõik loeksid, on oluline, et tulundusühistud saaksid oma üldkoosoleku toimumise teated liikmetele mõistlikult ja tänapäevaselt kätte toimetada. Teate avaldamine väljaandes Ametlikud Teadaanded tagab teate usaldusväärsuse, teate avaldamise kuluks on riigilõiv (praegu 7 eurot, RLS § 85). Lisaks on liikmetel võimalus tellida väljaande Ametlikud Teadaanded veebilehelt teavituse tulundusühistu poolt avaldatud teadete kohta oma e-posti aadressile. Nii suureneb ka tõenäosus, et avaldatud teade jõuab adressaatideni.

Paragrahvi 46 muutmine

Paragrahvi 46 kehtiv lõige 1 sätestab, et üldkoosolek võib vastu võtta otsuseid, kui kohal või esindatud on üle poole ühistu liikmetest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema esindatuse nõuet.

Paragrahvi 46 lõike 1 muudatusega laiendatakse tulundusühistu otsustusvabadust. Kehtiva TüS § 46 lg 1 kohaselt on tulundusühistu liikmete koosolek otsustusvõimeline juhul, kui sellel on esindatud üle poole osadega esindatud häälest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema esindatuse nõuet. Uue sõnastuse kohaselt säilib küll seaduses koosolekul esindatuse nõue, milleks on üldjuhul üle poole osadega esindatud häälest, kuid edaspidi võib põhikirjas ette näha teisiti, mis tähendab, et senise võimaluse asemel näha ette seaduses sätestatust suurem esindatuse nõue, võib see olla põhikirjas ette nähtud ka väiksem. Osanikud on vabad otsustama, kui suure või väikese esindatuse korral on osanike koosolek otsustusvõimeline.

Paragrahvi 51 muutmine

Paragrahvi 51 lõikes 2 sätestatakse üheselt, et üldkoosolekul osalevate liikmete nimekirja allkirjastavad üksnes seal füüsiliselt viibivad liikmed. Samuti võib üldkoosoleku protokollile lisada nimekirja jt dokumentide ära kirjad, mitte tingimata originaalid. Muudatusega ühtlustatakse tulundusühistutele ja mittetulundusühingutele kehtestatud nõuded (MTÜS § 21).

Paragrahvi 51 lõikes 3 asendatakse volikirjad esindusõigust tõendavate dokumentidega. TulÜ ja MTÜ liikmete esinduse regulatsioonide sõnastusi tuleb ühtlustada. Kuna volikiri on volituse kohta antud kirjalik dokument, mida saab n-ö originaalis tagastada (TsÜS § 125 lg 5), siis volikirja mõistest tuleks loobuda. Korrektsem on kasutada terminit „esindusõigust tõendav dokument“.

Paragrahvi 52 muutmine

Paragrahvi 52 lõiget 1 täpsustatakse. Lõike 1 kehtiv sõnastus näeb ette, et otsuse kehtetuks tunnistamise nõude aegumistähtaeg on kolm kuud alates otsuse vastuvõtmisest. Muudatuse kohaselt võib otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitada kolme kuu jooksul alates osanike otsuse vastuvõtmisest, kui seadusest ei tulene lühemat tähtaega. Muudatuse eesmärk on kehtestada juriidilise isiku organi otsuste kehtetuks tunnistamise tähtaeg õigust lõpetava tähtajana. Teisisõnu ei kohaldu kõnealusele tähtajale enam aegumistähtaaja peatamist ega katkemist.

Vt lisaks analüüs-kontseptsiooni punkt 7.2.2.5.

Paragrahvi 52¹ muutmine

Paragrahvi 52¹ on kavandatud kolm muudatust. Paragrahvi 52¹ lõike 1 punkti 3 kehtiva sõnastuse kohaselt on ühistu üldkoosoleku otsus tühine juhul, kui „oluliselt oli rikutud otsuse teinud üldkoosoleku kokkukutsumise korda“. Muudatuse kohaselt on sõnastus järgmine: „üldkoosoleku kokkukutsumisel või otsuse eelnõu saatmisel koosolekut kokku kutsumata on oluliselt rikutud selleks ettenähtud korda“. Teisisõnu nähakse õigusselguse eesmärgil ette, et säte kohaldub ka juhul, kui otsus tehakse koosolekut kokku kutsumata. TsÜS-i organi otsuse tühisuse reegel peab hõlmama otsuste menetluslikke puudusi nii koosoleku kokkukutsumise korra kui ka otsuste tegemise korra rikkumise puhul.

Teise muudatusena täiendatakse § 52¹ lõiget 1 punktiga 4, mille kohaselt on ühistu üldkoosoleku otsus tühine ka juhul (olukorras), kui liikmete üldkoosoleku protokoll ei ole seaduses ettenähtud juhul notariaalselt tõestatud. Võttes arvesse koosoleku protokollide notariaalse tõestamise nõude seost eelkõige vähemuse efektiivse kaitse abinõudega, siis näeb kavandatav muudatus nii OÜ kui ka TulÜ puhul ette kõrgeima otsustustasandi liikmete koosoleku tühisuse alusena olukorra, kus nende koosoleku protokoll ei ole seaduses sätestatud juhtudel notariaalselt tõestatud.

Paragrahvi 52¹ kolmas muudatus on lõike 4 täiendamine järgmise põhimõttega: kui enne kahe aasta pikkuse tähtaja möödumist on esitatud kohtule otsuse tühisuse tuvastamise hagi või kohtumenetluses tühisuse vastuväide, pikeneb tähtaeg kuni vastavas kohtumenetluses tehtava kohtulahendi jõustumiseni. Muudatuse eesmärk on täpsustada otsuse tühisusele tuginemist piiravat kahe aasta pikkust tähtaega (kui otsuse alusel on tehtud kanne registrisse). Tühisusele tuginemiseks nõutakse, et kohus oleks tühisuse otsusega tuvastanud (st otsus on jõustunud). Seega tuleks asuda seisukohale, et nimetatud kahe aasta pikkuse perioodi jooksul arvates avalikku registrisse kande tegemisest peab olema esitatud juriidilise isiku vastu tühisuse tuvastamise hagi või esitatud käimasolevas menetluses vastuväide. Muudatuse kohaselt pikeneb tähtaeg kuni otsuse tühisuse kohtulahendi jõustumiseni, kui kahe aasta pikkuse tähtaja jooksul on esitatud kohtule tühisuse tuvastamise hagi või vastuväide, millega tuginetakse otsuse tühisusele.

Vt lisaks analüüs kontseptsiooni punkti 7.2.2.5.

Paragrahvi 57 muutmine

Kehtiva korra järgi võib juhul, kui tulundusühistu majanduslik olukord halveneb oluliselt ja juhatuse liikmele määratud või temaga kokkulepitud tasude edasimaksimine või muude hüvede jätkuv võimaldamine oleks tulundusühistu suhtes äärmiselt ebaõiglane, tulundusühistu nõuda tasude ja muude hüvede vähendamist. Kehtiva õiguse kohaselt on tulundusühistul nõudeõigus, mille kasutamiseks tuleb tulundusühistul pöörduda juhatuse liikme vastu kohtusse. Säte on kohmakas ja ebaefektiivne, mistõttu on mõistlik sätestada see kujundusõigusena, mille teostamine sarnaselt muude kujundusõigustega toimub kohtuväliselt avalduse tegemise teel. Juhatuse liikme tasu vähendamiseks peab tulundusühistu edaspidi esitama sellekohase avalduse juhatuse liikmele.

Vt täiendavaid selgitusi äriseadustiku § 180¹ juures.

Paragrahvi 60 muutmine

Paragrahvi 60 lõike 2 muudatuse eesmärk on samuti tulundusühistu regulatsiooni ühtlustamine osaühingu sätetega ning võimaldada juhatuse liikmete tähtajatut määramist. Loomulikult on võimalik seda küsimust põhikirjaga ka teisiti reguleerida. Eriti väikeste ühistute puhul puudub vajadus nõuda tähtajaliselt juhatuse ümbervalimist, vaid usaldada tuleks ühistu sisedemokraatiat.

Paragrahvi 61 muutmine

Paragrahvi 61 lõike 5 viide äriregistri seaduse §-le 51 asendatakse viitega sama seaduse §-le 53, mis reguleerib avalduseta kande tegemist. Sellega parandatakse äriregistri seaduse vastuvõtmisel tekkinud normitehniline viga.

Lõikesse 5 lisatakse juhatuse liikme kande ebaõigeks muutumise ühe põhjusena ka juhatuse liikme ametiaja lõppemine, mis on ekslikult loetelust välja jäänud.

Paragrahvi 66 muutmine

Audiitortegevuse seaduse § 7 lõike 1 järgi osutab vandeaudiitor kutseteenust audiitorettevõtja kaudu. Sama paragrahvi lõigete 2 ja 3 järgi võib audiitorettevõtja olla nii äriühing kui füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsev vandeaudiitor. Seega võib tulundusühistule audiitorteenust osutada nii äriühing kui ka FIE ning audiitorite nimekirja, audiitori isikukoodi ja elukoha äriregistrile esitamise nõue ei ole asjakohane.

Kuigi vastavalt audiitortegevuse seaduse § 2 lõikele 1 käsitletakse teistes seadustes kasutatud arvestusalaga seotud mõistet „audiitor“ audiitortegevuse seaduse tähenduses audiitorettevõtjana, asendatakse õigusselguse eesmärgil TÕS § 66 lõikes 3 mõiste „audiitor“ mõistega „audiitorettevõtja“. See muudatus aitab üheselt mõista, et äriregistrile esitatakse audiitorettevõtja, mitte füüsilisest isikust vandeaudiitori andmed. Niisiis TÕS § 66 lõiget 3 selliselt, et edaspidi ei esitata registripidajale mitte füüsilisest isikust vandeaudiitorite andmeid vaid juriidilisest isikust audiitorettevõtja või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseva vandeaudiitori andmeid. Seega ei kogu äriregister enam vandeaudiitorite andmeid ja puudub vajadus vandeaudiitorite nimekirjade esitamiseks. Äriregistrile esitatakse audiitorettevõtja nimi ja registrikood koos audiitorettevõtja nõusolekuga auditeerida seda ühingut.

Äriregistri seaduse § 45 lõike 2 kohaselt on juriidiline isik kohustatud registripidajale esitamisele kuuluvate andmete ja dokumentide muutumisest viivitamata registripidajale teatama, samuti esitama muudetud dokumendid. Seetõttu puudub vajadus reguleerida TÕS § 66 lõikes 3 äriregistri teavitamist andmete muutumisest ja lõike 3 praeguse sõnastuse teine lause on sättest välja jäetud.

Paragrahvi 89 muutmine

01.02.2023 jõustunud äriregistri seaduse muudatused asendasid suuresti ühinguõigust käsitlevates seadustes mõiste „lõppbilanss ja vara jaotusplaan“ mõistega „likvideerimise lõpparuanne“. Nii ka tulundusühistuseaduses, mille § 88 sätestab likvideerijatele likvideerimise lõpparuande koostamise kohustuse (varasem lõppbilansi ja vara jaotusplaani koostamine). Paraku on §-s 89 jäänud see muudatus tegemata. See viga nüüd parandatakse.

Paragrahvi 93 muutmine

01.02.2023 jõustunud äriregistri seaduse muudatused asendasid suuresti ühinguõigust käsitlevates seadustes mõiste „lõppbilanss ja vara jaotusplaan“ mõistega „likvideerimise lõpparuanne“. Nii ka

tulundusühistuseaduses, mille § 88 sätestab likvideerijatele likvideerimise lõpparuande koostamise kohustuse (varasem lõppbilansi ja vara jaotusplaani koostamine). Paraku on §-s 93 jäänud see muudatus tegemata. See viga nüüd parandatakse.

Paragrahvi 94 muutmine

Vt selgitusi ÄS-i § 122 muutmise kohta.

Lisaks lihtsustatakse dokumentide hoidja vahetamise korda. Kui seni on tulundusühistu dokumentide hoidja muutmine toimunud kohtumäärusega, siis edaspidi piisab dokumentide üleandja avaldusest ja uueks dokumentide hoidjaks määratava isiku allkirjast, millega ta kinnitab oma nõusolekut olla dokumentide hoidja.

§ 14. Väärtpaberite registri pidamise seaduse muudatused

Väärtpaberite registri pidamise seaduse § 18 täiendatakse lõikega 4¹. Täienduse eesmärk on (koos ÄS § 356 täiendamisega) lihtsustada väärtpaberite registris ajutistel kontodel olevate aktsiate kustutamist, kui hoolimata üleskutsest kanda sellised aktsiad aktsionäride isiklikele väärtpaberikontodele ei ole seda ettenähtud tähtaja jooksul tehtud. Aastaid ajutistel kontodel olevad aktsiad võivad aktsiaseltsile kaasa tuua olulised kulud, samuti on see koormav väärtpaberite registri pidajale. Üle 20 aasta tagasi loodud ajutised kontod olidki mõeldud ajutise lahendusena üleminekul isiklike väärtpaberikontode kasutamisele. Paraku ei ole siiani kõik aktsionärid aktsiaid enda isiklikele väärtpaberikontodele üle kanda lasknud ning nende ajutistel kontodel olevate aktsiate omanikud on praeguseks teadmata. Kehtiva õiguse kohaselt on küll väärtpaberite registri pidamise seaduse § 18 lõikes 4 ette nähtud üleskutsemenetlus ja selle järel väärtpaberite registrist aktsiate kustutamine, kuid reguleerimata on see, kuidas tulemuseta üleskutsemenetluse järel peaks aktsiaid kustutama ja aktsiakapitali vähendama. Väärtpaberite registris ning äriregistris olevad andmed aktsiakapitali kohta peavad olema omavahel kooskõlas. Äriregistris aktsiakapitali vähendamiseks on vajalik üldkoosoleku otsus, kuid kehtiva õiguse kohaselt vajab see ka tühistatavate aktsiate omajate nõusolekut. Eelnõuga sellest nõusolekunõudest loobutakse, kui tegemist on ajutistel väärtpaberikontodel olevate aktsiatega, mida ei ole üleskutse tulemusena väärtpaberite omaja isiklikule väärtpaberikontole kantud. Seega saab aktsiaseltsi üldkoosolek otsustada aktsiate tühistamise ja aktsiakapitali vähendamise. Seejärel esitatakse äriregistri pidajale asjakohane kandeavaldus. Väärtpaberite registri pidaja kustutab ajutistel kontodel olevad aktsiad pärast seda, kui aktsiakapitali muutmine on äriregistrisse kantud. Sama kehtib ka osaühingu kohta, mille tarvis täiendatakse analoogselt ÄS-i §-ga 356 ka ÄS-i § 197 lõikega 1².

30.04.2025 seisuga on väärtpaberite registris 512 ajutist väärtpaberikontot, kus hoitakse 87 emitendi väärtpabereid (86 aktsiaseltsi ja 1 osaühing). ISIN-e (*International Securities Identification Number*, mis on väärtpaberi unikaalne tunnuscode, mis vastab rahvusvahelisele ISO 6166 standardile) on kokku 92 (mõnel emitendil on kaks erinevat väärtpaberit). Ajutistel kontodel hoitavate väärtpaberite koguväärtus on 14,9 miljonit eurot. Kokku on väärtpaberite registris 2118 aktsiaemitenti ja 3406 osaühingut.

Justiits- ja Digiministeeriumi poole on EVKS § 18 lõike 4 rakendusprobleemidega seoses pöördunud kahel korral õiguskantsler (29.04.2024 nr 6-1/240537/2402500; 15.08.2024 nr 6-1/240537/2404626), samuti Kaubandus-Tööstuskoda (02.10.2024 nr 4/158).

Lisaks on Justiits- ja Digiministeerium tellimas analüüsi, kuidas lahendada äriregistris peetavas osanike nimekirjas nähtuvate, kuid palju aastaid tagasi surnud osanike küsimus.

§ 15. Äriregistri seaduse muudatused

Paragrahvi 10 muutmine

Lõigete 1 ja 2 muutmisel tõstetakse seni ÄRS § 10 lõikes 2 sisaldunud lause sama paragrahvi lõikesse 1. § 10 lg 2 reguleerib edaspidi Eesti isikukoodi puudumisel avalikustatavaid andmeid, mistõttu kohustus esitada registripidajale andmed välismaise isikukoodi või seda asendava muu tunnuse andnud riigi kohta esitatakse lõikes 1. Lõike 2 muudatusega sätestatakse, et kui isikul ei ole Eesti isikukoodi, avalikustatakse äriregistris tema sünniaeg. Muudatus lähtub andmekaitsekaalutlustest. Andmekaitse Inspeksiooni hinnangul ei saa kohelda Eesti isikukoodi ja välismaist isikukoodi andmekaitse vaatest võrdselt. Nimelt võib välismaiste isikukoodide staatus olla välisriigis Eesti isikukoodist erinev ning kuna Eesti äriregister on väga kaasaegne ja internetis kergesti avalikkusele ligipääsetav, tuleks välisriikide isikute huvisid arvestades nende riigi isikukoodi avalikustamist piirata. Viidatud on kuritarvituste võimalikkusele, internetipettustele just nimelt seetõttu, et välisriigi isikukood ei ole välisriigis avalik ning selle teadmise korral võib tekitada isikukoodi tegelikule omajale suuri õiguslikke probleeme (tema isikukoodi abil laenu võtmine jne). Seetõttu piirdatakse välisriigi isikute puhul, kellel pole Eesti isikukoodi, üksnes sünniaja äriregistris avalikustamisega.

Paragrahvi 10 lõiget 3 muudetakse ja lisatakse lõige 3¹ eesmärgiga eristada selgelt äriregistrile esitatavad andmekoosseisud. Olenevalt sellest, kas registripidajale tuleb esitada isiku aadress või isiku elu- või asukoht, on nõutavad andmekomplektid erinevad.

Praktikas on tekkinud probleem, kus registripidajale esitatakse isiku elu- või asukohana isiku aadress hooneosa koha-aadressi (nt korteri numbri) täpsusega. Nõute mitmeti mõistetavust suurendab see, et erinevates õigusaktides kasutatakse ühte mõistet erinevas tähenduses. Nimelt kasutatakse tsiviilseadustiku üldosa seaduses elukoha mõistet aadressi tähenduses, kuid äriregistrile piisab elu- või asukohana kohaliku omavalitsuse üksuse andmete esitamisest. Lisaks on füüsilise isiku aadressi puhul tegemist isikuandmetega, mida andmekaitse kaalutlustel äriregistris ei avalikustata. Selline segadus mõistetes on registripidajale ja andmete esitajatele lisanud tarbetut lisakoormust, sest registripidaja tagastab liiga täpsete andmetega dokumendid puuduste kõrvaldamiseks. Näiteks mittetulundusühingute seaduse § 6 lg 2 punktide 2 ja 4 kohaselt peab mittetulundusühingu asutamislepingusse märkima asutajate ja juhataste liikmete elu- või asukohad. Kui asutamislepingusse on märgitud inimeste täpsed aadressid, seab see ohtu inimeste privaatsuse, sest äriregistri seaduse § 26 lg 1 punkti 8 alusel hoitakse asutamislepingut ühingu avalikus toimikus ja see on igaühele vabalt kättesaadav (ÄRS § 30).

Õigusselguse eesmärgil ja mõistesegadusest tekkinud halduskoormuse vähendamiseks lisatakse elu- ja asukoha mõiste eraldi äriregistri seadusesse. Muudatus ei mõjuta kehtivaid nõudeid aadressi ja elu- või asukoha andmete esitamisel. Olukordades, kus siiani on pidanud esitama täpse aadressi, peab seda tegema ka edaspidi.

Kui füüsilise isiku aadress on kantud rahvastikuregistrisse, ei pea inimene oma elukoha või aadressi andmeid esitama. Sel juhul neid andmeid äriregistrisse ei lisata ja registripidaja kasutab vajadusel rahvastikuregistri andmeid.

Paragrahvi 13 muutmine

Eelnõuga viiakse osanike andmed äriregistri registrikaardilt äriregistri avalikku toimikusse, seega tuleb need ka ÄRS § 13 punktist 4 välja jätta, kuna säte reguleerib osaühingu ja aktsiaseltsi täiendavaid andmeid registrikaardil.

Paragrahv 14 kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 14 tunnistatakse kehtetuks, kuna see sätestab, millised andmed kantakse äriregistrisse osaühingu registrikaardile osanike nimekirja. Eelnõu muudatustega viiakse osanike nimekiri registrikaardilt avalikku toimikusse.

Paragrahv 16 kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 16 tunnistatakse kehtetuks, kuna see sätestab, milliseid andmeid kantakse äriregistrisse hooneühistu registrikaardile hooneühistu liikmete nimekirja. Eelnõu muudatustega viiakse hooneühistu liikmete nimekiri registrikaardilt avalikku toimikusse.

Paragrahv 25 muutmise

Äriregistri seaduse § 25 lõike 1 kohaselt avalikustatakse registrikaardi andmete kõrval ka muud andmed ja dokumendid, mille juriidiline isik on registripidajale esitanud. Need moodustavad avaliku toimiku, milles sisalduvad muu hulgas asutamisleping või -otsus ning majandusaasta aruanded (§ 26 lg 1 p 8 ja p 14). Avaliku toimiku andmetega saab tutvuda igaüks (§ 30). Registritoimikus säilitatakse seevastu andmeid ja dokumente, mida ei kanta registrikaardile ega avalikustata avalikus toimikus (§ 27 lg 1). Registritoimikuga saavad tutvuda ainult juriidiline isik ise, pädev riigiasutus ning isik, kellel notar on tuvastanud õigustatud huvi (§ 31 lg 3).

Paragrahvi 25 muudatuse kohaselt säilitatakse erasihtasutuse poolt esitatud dokumente, sh majandusaasta aruannet, asutamisotsust, põhikirja jne, registritoimikus (mitte avalikus toimikus). Seevastu § 26 lõikes 1 nimetatud andmed, sh ka asutajate andmed, säilitatakse endiselt avalikus toimikus ja on sealtkaudu ka üldsusele kättesaadavad.

Paragrahv 26 muutmise

Paragrahvi 26 lõige 1 punkti 2 muudetakse, kuna edaspidi on kõigi osaühingute osanike nimekirjad äriregistri avalikus toimikus, mitte enam ainult nende osaühingute, mis on loobunud ÄS § 149 kõike 6 alusel osa võõrandamise käsutustehingu notariaalse vormi nõudest või andnud osanike nimekirja pidamise üle Eesti väärtpaberite registri pidajale.

Paragrahv 30 muutmise

Muudatusega sätestatakse seaduse tasandil äriregistris andmete, sh isikuandmete avalikustamise eesmärk. Samas tuleb arvestada, et andmekaitsereeglid kehtivad äriregistri pidamisele olenemata sõnaselgest sätttest äriregistri seaduses ning registrikaardi ja avaliku toimiku avalikkuse põhimõte ei välista kohustust täita avaliku teabe seaduse nõudeid.

Paragrahv 31 täiendamine lõigetega 4 – 6

Paragrahvi täiendatakse lõikega 4. Kehtiva õiguse kohaselt otsustab notar, kas isikul on piisav õigustatud huvi tutvuda registri dokumentidega. Praktikas on see sageli keeruline hinnanguline küsimus, eriti erasihtasutuste puhul, kus dokumentide avalikustamine võib mõjutada nii asutaja kui soodustatud isikute eraelu puutumatust. Kuna notaril ei pruugi olla piisavalt teavet sihtasutuse sisulise tegevuse ja eesmärgi kohta, on õigustatud huvi olemasolu hindamine pelgalt taotluse ja dokumentide põhjal ebaadekvaatne ning võib viia kas põhjendamatult laia või liiga kitsendava tõlgenduseni. Et tagada õiglane ja läbimõeldud otsus, on otstarbekas, et sihtasutuse juhatus kuulatakse võimaluse korral ära enne dokumentidega tutvumise õiguse andmist. Juhatus saab selgitada, kas taotletav teave sisaldab tundlikke andmeid või on seotud üksnes vara haldamisega, samuti kas taotleja huvi on tegelikult õigustatud.

Paragrahvi 31 täiendamine lõigetega 5 ja 6. Andmekaitse kaalutlustel piiratakse eelnõuga ligipääsu välismaistele isikukoodidele ja isikukoodi asendavatele muudele tunnustele. Seepärast on vajalik kehtestada regulatsioon selle kohta, kellel ja millistel tingimustel on õigus saada ligipääs välismaistele isikukoodidele või neid asendavatele muudele tunnustele. Eelnõuga antakse neile andmetele ligipääs asutustele, kellele on ligipääs vajalik oma seaduslike ülesannete täitmiseks. Samuti on võimalik üldine ligipääs saada eraõiguslikel isikutel, kui neil on õigustatud huvi neid andmeid saada (nt pangad, kindlustusettevõtted). Täpsema korra õigustatud huvi hindamise, lepingu sõlmimise ja ligipääsu andmise kohta kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Lõikega 6 sätestatakse erisus, mille kohaselt on igaühel võimalik e-äriregistrist kontrollida, kas talle teada olev välismaine isikukood või isikukoodi asendav muu tunnus on esitatud äriregistrile kui seda ühingut esindama õigustatud isiku kood või tunnus. Oluline on siinkohal märkida, et võimalik on ka olukord, kus vastaval isikul on küll õigus ühingut esindada, kuid ta on jätnud oma välismaise isikukoodi või tunnuse äriregistrile esitamata, mistõttu e-äriregistri otsing ei saa anda kinnitust, et need andmed on seotud vastava ühingu esindusõigusega.

Paragrahvi 40 muutmine

Paragrahvi 40 täiendatakse lõigetega 5¹ ja 5² tulenevalt sellest, et osanike nimekirja andmed avalikustatakse edaspidi äriregistri avalikus toimikus automaatselt notari teate alusel. Tingimusliku tehingu korral edastab notar teate alles siis, kui notar on veendunud, et käsutustehingus väljendatud tingimus on saabunud. See on vajalik, kuna notari teate alusel saabunud osanike nimekirja andmed avalikustatakse viivitamata ja automaatselt äriregistri avalikus toimikus ning registripidaja ei kontrolli notari teadet ega tehingu võimalikku tingimuslikkust.

Paragrahvi 41 muutmine

Paragrahvi 41 lõikest 2 jäetakse välja sõna „juriidiliselt“, sest lisadokumente peab registripidaja saama nõuda ka seadusesse lisatava § 37¹ alusel füüsilistelt isikutelt.

Paragrahvi 42 muutmine

Audiitortegevuse seaduse § 7 lõike 1 järgi osutab vandeaudiitor kutseteenust audiitorettevõtja kaudu. Sama paragrahvi lõigete 2 ja 3 järgi võib audiitorettevõtjaks olla nii äriühing kui ka füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsev vandeaudiitor. Seega on audiitorettevõtja juriidiline isik, kellel ei ole isikuandmeid, vaid on registriandmed.

Lõike 3 punktist 4 jäetakse välja pankade pakutava n-ö stardikonto teenuse kasutamise võimalus (vt selgitus eelnõu § 7 kohta).

Paragrahvi 43 muutmine

Muudatusega lisatakse registripidajale võimalus kasutada registrikannete kinnitamiseks e-templi, mis loob eeldused vajaduse korral äriregistri protsesside automatiseerimiseks.

Paragrahvi 46 muutmine

Muudatusega jäetakse välja nõue, mille kohaselt tuleb määruskaebuse läbi vaatamine suunata menetlemiseks määruse teinud kohtunikuabile, sest praktikas ei ole alati võimalik (nt puhkuse või töölt lahkumise tõttu) määruskaebuse läbivaatamine sama kohtunikuabi poolt, kes tegi esialgse määruse.

Paragrahvi 47 muutmine

Muudetakse ÄRS-i § 47 lõike 3 punkti 3 sõnastust. Kui praegu on seaduses ette nähtud, et registripidaja teeb Euroopa Liidu äriregistrite sidestamise süsteemi kaudu viivitamata kättesaadavaks teabe piiriülese ühinemise jõustumise kohta, siis praktikas vahetab registripidaja nimetatud süsteemi kaudu tõendeid piiriüleste ühinemiste, jagunemiste ja ümberkujundamiste kohta.

Paragrahvi 53 muutmine

Muudatusega laiendatakse ÄRS-i § 53 lõigete 2 ja 3 kehtivust lisaks juriidilistele isikutele ka füüsilistele isikutele. Enne 01.02.2023 kehtinud samasisuline säte äriseadustiku §-s 61 võimaldas teha avalduseta kande ka füüsilisest isikust ettevõtjate ja välismaa äriühingute filiaalide puhul, kasutades „juriidilise isiku“ asemel mõistet „ettevõtja“. Vastavasisulise sätte viimisel äriregistri seadusse ei olnud eesmärk piirata registripidaja poolt järelevalvatavate isikute ringi üksnes juriidiliste isikutega. Seepärast asendatakse äriregistri seaduse §-s 53 mõiste „juriidiline isik“ laiemaga „isik“, mille all mõistetakse nii juriidilisi kui ka füüsilisi isikuid.

Paragrahvi 53 lisatakse lõige 4, mille kohaselt saab kohtunikuabi parandada õiguslikku tähendust mitteomavad kirjavead ja muud ilmsed eksimused ametiülesande korras, sealjuures peab menetlustarkvarasse jääma sellest ka jälg. Mõnikord on kohtunikuabid inimliku eksituse tõttu valinud äriregistri tarkvara kasutamisel vale kandeliiği vms, mille tulemuseks on ekslikud muudatused äriregistris (nt valitakse valed ühingud jaotuvateks ühinguteks jne), mis on ka ekslikena jõustunud. Sarnaselt kinnistusraamatuseaduse analoogsele põhimõttele (vt KRS § 63¹) ei kohaldata TsMS § 597 lõiget 4 ehk viga parandavat määrust kätte ei toimetata, sest parandada saab üksnes ilmselgelt tehnilisi vigu, millel ei tohikski õiguslikke tagajärgi olla (parandatakse nt kandeid, kus on märgitud valed ühingud jagunevateks vms).

Paragrahvi 54 muutmine

Seadust täiendatakse täpsemate põhimõtetega selle kohta, mida tähendab kande eelduste kontrollimine ja kande tegemine „automatiseeritult“, milline mõiste on juba kehtivas õiguses äriregistri regulatsioonis pikemalt kehtinud, aga sisuliselt seda avatud ei ole.

Tagamaks maksimaalset õiguskindlust ja automatiseerimise läbipaistvust, tuleks kehtestada täpsemad automatiseerimise põhimõtted seadusega ning lahenduste väljatöötamisel üksikjuhtudel neist lähtuda. Automatiseerimine on juba mainimisi kehtivas ÄRS-is olemas (§ 41 lg 2; § 54), ent praktikas on tekkinud mitmeid olukordi, kus automatiseerimine ja selleks vajalik tehniline võimekus on jõudnud regulatsioonist ette ning hiljem on selgunud, et otsest alust automatiseerimiseks kehtiv õigus ette ei näe.

Vastavalt ÄRS §-le 51 on registripidajal andmete ja dokumentide esitamise ja nõuetekohasuse tagamiseks üldine järelevalvekohustus. Selleks võib registripidaja kohustada trahvi ähvardusel nii juriidilist isikut kui ka selle nimel andmete ja dokumentide esitamiseks kohustatud isikuid esitama andmeid ja dokumente või teha kandeid omal algatusel. Keskmiselt viivad kohtunikuabid aastas järelevalvemenetlusi läbi ca 27 000 (2024. a 27 867, 2023. a 27 638).

Hiljuti võeti ette majandusaasta aruande esitamise järelevalve tõhustamine – varemgi sai juriidilisi isikuid trahvida või registrist kustutada aruande esitamata jätmise eest. Uue äriregistri seadusega menetlust lihtsustati (sh lühemad tähtajad), sest varasem registripraktika oli majandusaasta aruande esitajate osas suhteliselt ebaefektiivne (ei jõutud piisavalt juriidilisi isikuid kontrollida). Uue regulatsiooni järgi ei saa kustutada neid juriidilisi isikuid, kellel on registrist (kinnistusraamat, äriregister, EVR) nähtuvat vara või on pooleli mõni kohtumenetlus – seda nõuet varem ei olnud ning pahatihti sattusid kustutamisele ka sellised juriidilised isikud, kes olid seotud

kohtumenetlusega või kellel oli vara. Juhul kui isikut siiski saab kustutada, avaldab äriregister kolm kuud enne kustutamist teate kustutamise kavatsuse kohta Ametlikes Teadaannetes. Kustutamise korral on seaduses ette nähtud ka leevendavad meetmed: kustutatud juriidilistel isikutel on lihtsa menetluse abil võimalik taotleda enda registrisse ennistamist 3 aasta jooksul (tuleb esitada ka majandusaasta aruanne), võlausaldajate nõuete aegumine ennistamiseni peatub.

Majandusaasta aruannete esitamata jätmise tõttu juriidiliste isikute kustutamine registrist muutus äriregistri ja RIK-i koostöös automatiseerituks alates 2023. a sügisest. Eesmärk oli anda aruandekohuslastele signaal, et majandusaasta aruande esitamine on oluline tsiviilkäibe läbipaistvust tagav kohustus, millesse tuleb suhtuda tõsiselt. Äriregister on kustutanud vahemikus 2023-2025 ca 26 000 juriidilist isikut majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu. Ennistatud on samas ajavahemikus aga 2120 juriidilist isikut (sh ka muud ennistamise juhud). Näiteks 2024. a kustutati aruande esitamata jätmise tõttu 31 055 juriidilist isikut, ennistati 1544. 2022. a ja 2023. a majandusaasta aruannete statistika näitab, et nende esitamine kasvas ca 10%. Ühest küljest on register tõesti oluliselt „puhtam“. Samuti, nagu ülal märgitud, oli kõigil kustutatud juriidilisel isikutel võimalik lihtsustatult lasta end registrisse ennistada.

N-ö masskustutamine on siiski saanud negatiivseid reaktsioone. Heidetakse ette¹², et masskustutamise positiivse tulemi (puhtam register) juures ei ole piisavalt arvestatud selle negatiivset mõju: kustutamise tagajärjel on ootamatult osutunud keerukaks muud õigussuhted (üürilepingu pool, tööandja jne kustutatakse registrist, laiemalt kõik võlausaldajad peavad leidma kohtu kaudu oma õigustele kaitset). Samuti on viidatud, et tegemist on ebaõiglase võimalusega lasta registril lihtsustatud korras kustutada juriidilised isikud, kes tegelikult peaksid läbima palju ajamahukama, ent võlausaldajate vaatest usaldusväärsema likvideerimismenetluse. Olgu siinjuures märgitud, et juriidiline isik registrist kustutamisega lõppeda ei pruugi: tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 45 lg 2 kohaselt lõpeb registrist kustutamisega üksnes varatu eraõiguslik juriidiline isik. Küll aga on võlausaldajate jaoks märksa keerulisem oma õigusi kaitsta registrist kustutatud juriidilise isikuga seotult võrreldes olukorraga, kus juriidiline isik siiski ka registrist nähtub.

Õigustatult on ette heidetud ka seda, et võlausaldajatel ei ole kindlust, millal võlgnikust juriidiline isik ootamatult kustutatakse. Selle probleemi leevendamiseks saab huviline e-äriregistrist tellida endale kindlate juriidiliste isikute kohta tehtud registrimuudatuste teavitusi (sh ka kustutamisega seotut), mis tähendab, et huvitatud isikud saavad paremini jälgida nendega seotud juriidiliste isikute staatust äriregistris. Masskustutamise osas kehtivast seadusest automatiseerimisele tegelikult selget alust ei leia (ÄRS § 61 lg 1 2. lauses reguleeritakse üksnes kustutamise hoiatuste automatiseeritult saatmist) ning see tuleks sõnaselgelt kehtestada, kui jätkuvalt leitakse, et masskustutamine on kohane ja proportsionaalne meede registri "puhtana" hoidmisel ja juriidiliste isikute seaduskuulekale käitumisele suunamisel. Käesolevas eelnõus aga sellist lahendust välja ei pakuta just põhjusel, et kustutamisel on kaugeleulatuvad tagajärjed, mistõttu on oluline, et registripidaja võtab juriidilise isiku kustutamise otsustamisel arvesse kõiki asjaolusid konkreetse juriidilise isiku kohta.

Lisaks automatiseeriti alates 2023. aasta sügisest majandusaasta aruande esitamata jätmise eest määratavad trahvid. Kohtupraktika aga ei ole sellisel viisil trahvimist õigeaks pidanud. Tartu Ringkonnakohus (2-24-14415/3) on leidnud, et automaatsed trahvid ei ole seaduslikud, sest kohtunikuabidel tuleb antud juhul siiski rakendada neile antud kaalutusõigust ÄRS § 57 lg 1 ja 2

¹² Ajakirjanduses on süsteemi kitsaskohtadele juhtinud tähelepanu Sorainen:

<https://www.sorainen.com/et/valjaanded/karin-madisson-registri-puhastamine-aitab-kaasa-ebaausate-aritavade-levikule/>; audiitorbüroo Grant Thornton Baltic OÜ: <https://majandus.postimees.ee/7995350/eesti-audiitorid-toimivaid-ettevotteid-ei-peaks-kergekaeliselt-kustutama>.

ning TsMS § 46 lg 1 järgi ning trahvi määramise määruhes peavad olema kirjas kõik asjaolud, mida kohtunik või kohtunikuabi on trahvi määramisel kaalunud (TsMS § 465 lg 2 p 8). Käesoleval ajal enam automaatselt ei trahvita. Samuti on kaheldav sellise sanktsiooni tõhusus (teatud isikud jätavad järjekindlalt trahvid maksmata, riik kulutab ebamõistlikult palju ressursse nende sissenõudmiseks).

Niisiis ei saa kergekäeliselt äriregistri tegevust ilma asjakohase õigusliku aluseta automatiseerida. Tuleb arvestada, et äriregister suurendab Eesti majanduskeskkonna läbipaistvust ja on kohtuliku registrina taganud juriidiliste isikute põhiliste andmete usaldusväärsuse. Kuigi lõppastmes peavad juriidilised isikud ise hoolitsema, et andmed oleksid äriregistris korrektsed, on registripidajal järelevalvepädevus täiendavate dokumentide küsimise õigusest kuni võimaliku sundlõpetamise algatamiseni. Lisaks on võimalik isegi karistusõiguslik vastutus kui registripidajale esitatakse ebaõigeid andmeid – karistusseadustiku § 281 kohaselt karistatakse sellisel juhul rahalise karistuse või kuni kaheaastase vangistusega, juriidiliste isikute puhul sama teo eest rahalise karistusega. Iga äriregistrit puudutava suurema muudatuse lubamise, sh ka suurema automatiseerimise puhul tuleb arvestada, et mõjutatud on ka äriregistri laiem usaldusväärsus. Samuti tuleb arvestada, et kui andmete muutused tekivad automaatselt, on äriregistril üksnes järelevalve võimalus, mis võib kujuneda ajamahukaks ja aeglaseks. Täiendavalt võib sellisel juhul muutuda küsitavaks, kas üldsus saab registriandmetele enam senisel määral tugineda.

Näiteks on Soomes (mille Eesti äriregistri vaste on üles ehitatud teisiti, sellele kohalduvad haldusmenetluse reeglid) seadusega¹³ reguleeritud üldised põhimõtted, mis tagavad kogu automatiseerimise läbipaistvuse ja hoolitsevad, et isikute õigused oleksid ka sellisel juhul kaitstud.

Soomes on ette nähtud, et:

- automatiseerida saab üksnes kandeid, mis ei nõua juhtumipõhist kaalutlemist või kui juhtumipõhist kaalutlemist nõudvaid asjaolusid on ametnik või muu menetleja juba hinnanud;
- keelatud on automatiseerida kande parandamise avaldusi;
- igal juhul peab isikule jääma täielik kaebeõigus ka automatiseeritud toimingute suhtes;
- automatiseerimine peab isikute jaoks olema läbi viidud tasuta;
- automatiseeritud otsuses tuleb näidata, et otsus tehti automaatselt;
- kogu protsessi peab olema võimalik ka tagantjärele kontrollida, seetõttu tuleb automatiseerimises osalevad etapid/isikud dokumenteerida;
- automatiseerimisega ei tohi kedagi diskrimineerida.

Soome õiguse ja käesoleval ajal Eesti haldusmenetluse seaduse muutmise seaduse eelnõu eeskujul nähakse äriseadustikus ette konkreetseid printsiibid, millele peab automatiseerimine vastama. Niisiis esmalt määratletakse „automatiseerimise“ tähendus (kandemääruse vormistamine või kande eelduste kontrollimine infosüsteemi vahendusel ilma äriregistri nimel tegutseva isiku vahetu sekkumiseta automatiseeritult). Kande eelduste kontrollimise võimalikkus on ette nähtud juba kehtiva ÄRS § § 41 lg 2 teises lauses. Vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 596 lõikele 1 lahendatakse registriasjas avaldus kandemäärusega, mille alusel tehakse kanne. Juhul, kui kohus

¹³ Hallintolaki. Kättesaadav:

https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2003/434#part_2_chp_8bv20230487_sec_53ev20230487_heading

rahuldab kandemääruse täielikult, teeb ta registrisse kande kandemäärust eraldi vormistamata, sellise juhul loetakse kandemääruseks kande sisu. Seega eelkõige tuleks reguleerida just kandemääruse automatiseerimist, mis rakendub nii juhul kui tehakse ka reaalne kandemäärus kui ka juhul, kui selleks loetakse kande sisu. Äriregistri menetlus on eelkõige formaalne menetlus ning sellest lähtuvalt võiks järeldada, et automatiseerida on võimalik üsna palju registri tegevusest. Samas on keeruline kitsendada automatiseerimise võimalikkust sarnaselt Soomega selliselt, et üksnes otsused, mis ei nõua kaalutlust, on automatiseeritavad. Nimelt on registriandmete õigsuse tagamise eesmärgil registril laialdane järelevalvekohustus, muuhulgas on tal vastavalt ÄRS §-le 51 õigus kohustada trahvi ähvardusel nii juriidilist isikut kui ka selle nimel andmete ja dokumentide esitamiseks kohustatud isikuid esitama andmeid ja dokumente või teha kandeid omal algatusel. Samuti kontrollib sama paragrahvi lõike 2 alusel registripidaja äriregistrile esitatud andmete ja dokumentide nõuetekohasust ja vajaduse korral laseb neid täpsustada või parandatult esitada. Niisiis on registripidajal paljudes küsimustes õigus otsustada üksikjuhtumite põhisel, milliseid meetmeid registriandmete parandamiseks kasutada, mistõttu on Soome eeskuju antud küsimused keeruline järgida.

Küll aga nähakse Soome eeskujul ette, et otsesõnu tuleb kandemääruses ka näidata, et see on tehtud automaatselt ja sealjuures tuleb määruses näidata registripidaja kontaktandmed (võimaldamaks puudutatud isikul registriga ühendust võtta). Määrus, mis on tehtud automatiseeritult, kinnitatakse registripidaja kvalifitseeritud e-templiga. Isikuandmete kaitse eesmärkidel nähakse ette ka põhimõte, et automaatse kandemääruse tegemisel või kande eelduste kontrollimisel tuleb avaldada nende andmekogude nimetused, milles sisalduvaid isikuandmeid kande eelduste kontrollimisel või kandemääruse tegemisel kasutati ning andmed kasutatud infosüsteemi kohta, samuti peab infosüsteemis olema võimalik automatiseeritud menetlust tagantjärele kontrollida. Automaatsele kandemäärusele lisatakse kasutatud otsustuspõhimõtete ja kriteeriumide selgitus sellises ulatuses, mis võimaldab menetlusosalisel mõista otsuse aluseid – tagamaks, et menetlusosalisel oleks selge info, miks ja kuidas automatiseerimiseni jõutakse. Infosüsteemis peab jääma jälg iga automatiseerimise etapi kohta, st peab olema selgelt tuvastatav ka tagantjärele, kas ja kuidas on iga menetluse etapiga seotud mõni võimalik isik, et kuritarvituste puhul oleks üheselt arusaadav, kuidas automatiseerimise teel teatud kandemuudatusteni on jõutud. Määruskaebuse menetlemine automatiseeritult ei ole sealjuures lubatud. Edasi jääb kehtima põhimõte, et automatiseerida saab üksnes seaduses nimetatud menetlusi – kehtivas õiguses on loetelu, milliseid muutmiskandeid võib automatiseerida. Sellise lähenemisega tuleks jätkata – kui on tuvastanud mingid kindlad andmete muutmised/tegevused, mis on siiski väärt automatiseerimist – saab loetelu seaduses täiendada. Eelnõus on mõnevõrra täiendatud loetelu, millal võib määruisi teha automatiseeritult: lisaks senisele õigusele nt muuta juriidilise isiku e-maili aadressi võib automatiseerida ka nimekontrolli juhtudel, kui osahingu asutatakse kiirmenetluses. Selliselt on Eesti OÜ asutamine veelgi kiirem ning seeläbi tõuseb Eesti ärikeskkonna atraktiivsus veelgi. Käesoleval ajal kontrollib nime nõutele vastavust selleks määratud eraldi nimekorraldaja, kes muuhulgas kontrollib ka nime häälde sarnasust. Selle saab asendada täisautomaatse kontrolliga OÜ kiirasutamisel. Nimekontroll muudel juhtudel säilib endisel kujul, sest muudel juhtudel protsessi kiirus vältimatult kriitiline ei ole. Lihtsustamaks likvideerimismenetlust, saab eelnõu kohaselt automatiseerida ka selle tegemise etappe e-äriregistris. Täpsemad põhimõtted nähakse ette justits- ja digiministri määruses.

ÄRS-i § 54 lõigetest 5 ja 6 jäetakse välja teave kande riigilõivuvabastuse kohta, sest riigilõivud ei kuulu äriregistri seaduse reguleerimisalasse. ÄRS-i § 54 lõikes 5 sisalduv füüsilise isiku nime ja isikukoodi parandamise riigilõivuvabastus on lisatud riigilõivuseaduse § 23 lõike 1 punktidesse 13 ja 14. Riigilõivuvabastus juriidilise isiku nime, õigusliku vormi ja registrikoodi parandamise eest on lisatud riigilõivuseaduse § 23 lõike 1 punkti 3¹.

Paragrahvi 60 muutmine

Paragrahvi 60 täiendatakse lõikega 2¹. Praktikas on tekkinud probleem, kus Tartu Maakohtu registriosakonna poolt määratud trahvi sissenõudmine täitemenetluses on saanud ainsaks takistuseks juriidilise isiku kustutamisel. Muudatusega antakse registripidajale õigus kustutada juriidiline isik ka juhul, kui tal on tasumata registripidaja enda poolt määratud trahv.

ÄRS-i § 60 lõiget 4 täiendatakse lausega, mille kohaselt võib juriidilise isiku kustutamiseks anda nõusoleku ka juhul, kui ainus nõue juriidilise isiku vastu on Tartu Maakohtu registriosakonna poolt määratud trahv. See täiendus annab Maksu- ja Tolliametile võimaluse otsustada, kas lugeda nimetatud trahv juriidilise isiku kustutamist takistavaks asjaoluks või mitte.

§ 16, 17. Rakendussätted ja seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras.

Infotehnoloogiliste arenduste tegemise vajadusest tingituna on osade muudatuste jõustumisel järgmised, hilisemad tähtajad:

1) erakonna liikmete nimekirjade avalikustamise muudatused (EKS § 8¹ lõike 5 muutmine ja lõigete 5¹ ja 5² lisamine) – **1. november 2027**;

2) välismaa isikukoodidega seotud muudatused (ÄRS § 10 ja 31; HÜS § 5 muutmine) vajavad arendusi samuti, kuid kuna tegemist on isikuandmete kaitse tõhustamisega, on nimetatud muudatused määratud jõustuma **1. aprillil 2027. a**;

3) väärtpaberite registri pidamise seaduse muutmisega (ÄS § 197 lg 1², § 356 lg 2², väärtpaberite registri pidamise seaduse § 18) seotud sätted jõustuvad **1. veebruaril 2028**. Rakendusaeg annab isikutele, kes hoiavad oma aktsiaid ajutistel kontodel, aega teha vajalikud muudatused;

4) osanike nimekirjaga ja hooneühistu liikmete nimekirjaga seotud muudatused (ÄS § 149, 150, 151, 182 muutmine, § 182¹ kehtetuks tunnistamine; HÜS § 5, 6, 8, 9 muutmine, ÄRS § 13, 14, 16, 26 lg 1, § 40 muutmine) vajavad samuti arendustöid ning normiadressaatide jaoks uue regulatsiooni jaoks tehtavaid ümberkorraldusi, seetõttu jõustuvad need samuti **1. veebruaril 2028. a**.

§-s 15 on ette nähtud ka rakendussätted, osanike nimekirja ja hooneühistu liikmete nimekirja andmed tõstetakse uue regulatsiooni jõustumise ajaks registrikaardilt äriregistri avalikku toimikusse automatiseeritult ning isikud ise midagi regulatsioonist lähtuvaid muutusi äriregistri vaatest tegema ei pea.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga luuakse sihtasutuse alaliik „erasihtasutus“, sellega ka uus termin „erasihtasutus“, mida kehtivas seaduses käibel ei ole. Erasihtasutus on lahti seletatud eelnõuga lisatava sihtasutuste seaduse § 1 lõikes 1¹. Erasihtasutus on erahuvides asutatud sihtasutus, mille tegevus seisneb vara hoidmises, haldamises või kogumises põhikirjas määratud soodustatud isikute või isikute ringi huvides ja millel puudub muu majandustegevus.

Eelnõus täpsustatakse juba käibes oleva „automatiseerimise“ õiguslikku tähendust äriregistri menetluse raames („Kandemääruse vormistamine või kande eelduste kontrollimine infosüsteemi vahendusel ilma äriregistri nimel tegutseva isiku vahetu sekkumiseta).

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Euroopa Liidu õigusega on puutumus eraõiguslikest juriidilistest isikutest äriühingutel ning valdavalt reguleeritakse äriühinguõigust Euroopa Liidu tasandil direktiividega. Üksnes ühenduseüleseid ühingu vorme reguleeritakse määrustes. Muudatused ei ole vastuolus vastava EL regulatsiooniga.

6. Seaduse mõjud

6.1. Ülevaade muudatustest

Eelnõuga on kavas hulk muudatusi, mis puudutavad eri liiki juriidiliste isikute asutamist, juhtimist, lõpetamist, ümberkorraldamist või muul moel isiku tegutsemist reguleerivaid norme. Eelnõukohaste muudatuste koondmõju juriidiliste isikute põhitegevusele – äriühingute puhul äritegevusele – on siiski väike ning muudatusi ühinguõiguses eelnõuga ei kavandata. Olulise mõjuga on osaühingute osanike nimekirja režiimi muutmise sätted.

Suur osa muudatusi on sellised, millega parandatakse normide õigusselgust või ühtlustatakse eri ühinguliikide nõudeid. Kumulatiivselt tõhustatakse muudatustega ühinguõiguse rakendamist ning ennetatakse võimalikke kohtuvaidlusi. Peamised mõjutatud sihtrühmad on eraõiguslikud juriidilised isikud ja nende juhtorganid, registripidaja (Tartu Maakohtu registriosakond) ning ühinguõiguse vaidlusi lahendavad kohtud.

Tabel 1. Lihtsustatud kokkuvõte eelnõuga kavandatud sisulistest muudatustest.¹⁴

Muudatus	Muudatusest puudutatud ühinguliigid
Asutamine	
Ühingusisestes suhetes seaduse dispositiivsuse põhimõtte rõhutamine - Sätestatakse põhimõtte, et TÜ osanike vahelised suhted määratakse ühingulepinguga, seaduses sätestatud kohaldatakse üksnes juhul, kui ühingulepinguga ei ole kokku lepitud teisiti	TÜ
Kaotatakse nõue märkida asutamislepingusse ja osakapitali või aktsiakapitali suurendamise otsusesse osade/aktsiate eest tasumise koht.	OÜ, AS
OÜ-del, kes on välja lasknud eriliigilisi osasid, tuleb nende tähistamisel kasutada eesti-ladina tähestikku.	OÜ
Audiitorettevõtja nimetamisel ja registrisse kandmisel kaotatakse nõue esitada audiitori isikukood.	OÜ, AS, SA, TulÜ
Välja jäetakse e-äriregistri kaudu ajutise maksekonto avamist reguleerivad sätted äriühingu asutamisel sissemakse tegemiseks.	OÜ
Juhtimine	
Laiendatakse osanike, aktsionäride või liikmete pädevust esindaja määramiseks juhatuse või nõukogu liikme poolt ühingu vastu algatatud õigusvaidluses.	OÜ, AS, MTÜ, TulÜ

¹⁴ Tabeli koostamisel on tehtud mitmeid sõnastuslikke lihtsustusi ning muudatuste täpsel tõlgendamisel tuleks lähtuda eelnõust. Lisaks ei sisalda tabel tehnilist või täpsustavat laadi muudatusi, mille mõju on praktikas äärmiselt marginaalne.

Muudetakse prokuura lõpetamise aluseid, nähes ette, et prokurist võib prokuura lõpetada sõltumata põhjusest.	Äriühingud
Võimaldatakse juhatuse liige valida tähtajatult, kui põhikirjaga ei ole tähtaega ette nähtud.	MTÜ, TulÜ
<p>Koosolekute pidamine</p> <ul style="list-style-type: none"> - Võimaldatakse koosolekul esindatuse nõuet põhikirjas teisiti ette näha, kui seadusest tulenev esindatuse nõue (senini oli võimalik põhikirjas suuremat, nüüd ka väiksemat koosolekul esindatust ette näha) - Muudetakse kohustust avaldada AS-i üldkoosoleku toimumise teade üleriigilise levikuga päevalehes, edaspidi avaldab kokkukutsuja teate väljaandes Ametlikud Teadaanded. - SA nõukogu koosolekust peab edaspidi ette teatama vähemalt ühe päeva ning nõukogu liiget ei või koosolekul ega otsuse tegemisel edaspidi esindada teine nõukogu liige ega kolmas isik. - Laiendatakse aluseid, millal TulÜ juhatus peab kokku kutsuma üldkoosoleku, sätestades, et erakorraline üldkoosolek tuleb kokku kutsuda, kui see on ühistu huvides vajalik - Kui kõrgeima juhtorgani koosolek kutsutakse kokku kolmanda isiku (osaniku, nõukogu või audiitori) nõudel, peab see toimuma tema nõutud päevakorraga ja kindla aja jooksul. - Samaaegselt juriidilise isiku organi koosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega võib see, kelle nõudel koosolek kokku kutsutakse, nõuda küsimuste võtmist koosoleku päevakorda. - Täpsustatakse tingimusi, millisel juhul läheb AS-i erakorralise üldkoosoleku või AS-i nõukogu koosoleku kokkukutsumise õigus üle kolmandale isikule (aktsionäridele, nõukogule, audiitorile jt). - Täpsustatakse SA nõukogu koosoleku kokkukutsumise õiguse üleminekut kolmandale isikule, kui koosolek ei toimu nõutava aja jooksul. - Lisatakse kohustus kanda MTÜ üldkoosoleku protokoll üldkoosolekul osalenud liikmete arv ning muudetakse protokoll notariaalse tõestamise nõudeõigust. - Kaotatakse nõue, et AS-i nõukogu koosoleku protokoll peavad allkirjastama kõik koosolekul osalenud nõukogu liikmed, piisab vaid koosoleku juhataja ja protokollija allkirjast. Lisaks lihtsustatakse nõukogu koosoleku hääletusprotokoll nõudeid, kui otsus võetakse vastu koosolekut kokku kutsumata. - Vähendatakse äriühingu nõukogu koosoleku pidamise kohustuslikku sagedust, varasema kord kolme kuu jooksul asemel nähakse ette kohutus pidada koosolekut vähemalt kord poolaastas. - Sätestatakse üheselt, et TulÜ üldkoosolekul osalejate nimekirja allkirjastavad üksnes seal füüsiliselt viibivad liikmed, ning kaotatakse üldkoosoleku protokoll notariaalse tõestamise vorminõue, kui üldkoosoleku otsus on nõukogu liikme valimise või tagasikutsumise või nõukogu kohta põhikirjas muudatuse tegemise aluseks. - Kehtestatakse kohustus lisada korteriühistu üldkoosoleku protokollile esindajate esindusõigust tõendavad dokumendid või nende ärakirjad. 	<p>OÜ, AS, TulÜ</p> <p>AS</p> <p>SA</p> <p>TulÜ</p> <p>Juriidilised isikud</p>

- Täpsustatakse, et kui AS-i üldkoosolek ei ole otsustusvõimeline, ei või uus üldkoosolek toimuda varem kui kahe nädala möödumisel eelmisest üldkoosolekust	
Otsuse tegemisel koosolekut kokku kutsumata tuleb tagada seisukoha kujundamiseks mõistlik aeg.	OÜ, AS
Lihtsustatakse SA nõukogu otsuse vastuvõtmist koosolekut kokku kutsumata – kui kõik nõukogu liikmed otsusega nõustuvad ja selle allkirjastavad, pole vaja koostada hääletusprotokolli ning liikmetel esitada kirjalikke seisukohti.	
Otsuse tühisust puudutavad muudatused <ul style="list-style-type: none"> - Kehtestatakse osanike/liikmete otsuse tühisus muu hulgas olukorras, kui koosoleku protokoll ei ole seaduses sätestatud juhul notariaalselt tõstatud. - Otsus on tühine muu hulgas siis, kui otsuse tegemisel koosolekut kokku kutsumata rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. - Täpsustatakse tähtaega, millal võib kohtumenetluses tugineda otsuse tühisusele. - Kehtestatakse otsuste kehtetuks tunnistamise nõude tähtaeg õigust lõpetava tähtajana. 	OÜ, TulÜ OÜ, AS, MTÜ Juriidilised isikud
Juriidilise isiku majandusliku olukorra halvenemisel võib juriidiline isik vähendada juhatuse liikmele makstavaid tasusid või hüvesid, selleks ei pea edaspidi juhatuse liikme vastu kohtusse pöörduma.	
Teabeõiguse laiendamine <ul style="list-style-type: none"> - Osanikele ja aktsionäridele antakse sõnaselge õigus saada juhatuselt teavet ühingu tütarettevõtjate kohta. - Osanik võib edaspidi nõuda, et vandeaudiitori aruande andnud audiitor annaks vandeaudiitori aruande kohta kirjalikke selgitusi, kui otsus tehakse koosolekut kokku kutsumata. - AS-i aktsionäriale antakse õigus nõuda erikontrolli aruande äraakiri. - Täpsustatakse liikmete teabeõigust dokumentidega tutvumisel. Juhatusel on õigus keelduda dokumentide esitamisest. 	OÜ, AS OÜ AS MTÜ, TulÜ
Osad, aktsiad, osa- või aktsiakapitali muutmine	
OÜ osakapitali suurendamisel kuni 50 000 euro ulatuses tuleb juhatuse liikmetel äriregistrile kinnitada, et sissemaksed on OÜ-le tasutud.	OÜ
AS-i vahetusvõlakirjade väljalaskmise otsustamisel peab üldkoosolek samaaegselt otsustama aktsiakapitali tingimusliku suurendamise või andma nõukogule õiguse suurendada aktsiakapitali. Lisaks suurendatakse vahetusvõlakirjade mahupiirangut.	AS
Lõpetamine, ümberkorraldamine	
Dokumentide hoidja elu- või asukoha äriregistrile esitamise nõue asendatakse elektronposti aadressi märkimise nõudega.	TÜ, OÜ, AS, MTÜ, SA, TulÜ

Kaotatakse kohustus ühingu ümberkujundamisel lisada äriregistrile esitatavale avaldusele juhatuse liikmete allkirjanäidised.	TÜ, OÜ, AS, MTÜ, SA, TulÜ
Kaotatakse nõue, et vähemalt poolte juriidilise isiku likvideerijate elukoht peab olema Eestis.	MTÜ, SA
Koos registrist kustutamise avaldusega tuleb edaspidi äriregistrile esitada ka likvideerimise aruanne.	MTÜ, SA
Registripidajale antakse õigus kustutada juriidiline isik juhul, kui registripidaja poolt määratud trahvi sissenõudmisega seotud täitemenetlus on käimas. Samuti võimaldatakse anda MTA-l nõusolek kustutamiseks, kui ainus nõue juriidilise isiku vastu on registripidaja poolt määratud trahv.	Juriidilised isikud
Registripidamine ja muud muudatused	
Kaotatakse nõue registripidajale edastada välisriigi asutusele dokumendid sellise äriregistrisse kantud äriühingu kohta, kes osaleb piiriüleses ühinemises ühendatava ühinguna.	
Registriosakonnale antakse õigus märkida erakonna liikmete nimekirja liikmelisuse lõppemine sellise asjaolu tõttu, et isik ei ole täielikult teovõimeline. Märke tegemisel tuginetakse rahvastikuregistri andmetele.	
Laieneb registriosakonna kohustus teavitada asjaomast isikut, kui tema liikmelisus erakonnas lõppes väljaastumise avaldusega või teovõime puudumise tõttu.	
Seaduse tasandil sätestatakse erakonda kuuluvate isikute isikuandmete avalikustamise eesmärk ning sätestatakse, et erakonna liikmete nimekirja säilitatakse tähtajatult.	
Riigilõivust vabastatakse mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse e-posti aadressi kandmine ja selle muutmine.	
Kui taotletakse e-posti aadressi muutmise kande tegemist äriregistris kindlal kuupäeval, siis ei ole see kanne edaspidi riigilõivuvaba ning kohaldub seda liiki äriühingute kannete kindlal kuupäeval muutmise eest tasutava riigilõivu summa.	
Kehtestatakse õiguslik alus Rahapesu Andmebüroole anda äriregistrile nõusolek (või sellest keelduda) piiriülese ühinemise, jagunemise ja ümberkujundamise tõendi tarbeks.	
Võimaldatakse registriosakonnal parandada õiguslikku tähendust mitteomavad kirjavead ja muud ilmsed eksimused registris ametiülesande korras.	
Muudetakse paindlikumaks osanike nimekirja pidamise korda – edaspidi ei lähe osa üle mitte registrikandega, vaid vastavalt tehingus ettenähtule (kohaldub üldine õiguste võõrandamise kord). Samas säilitatakse osauhingute, mis ei ole loobunud osa võõrandamise notariaalse tõestamise vorminõudest, andmete avalik usaldusväärsus, aga mitte registrikaardil, vaid avalikus toimikus.	OÜ, HÜ
Kaotatakse õiguslikult ebaselge olukord ning määratletakse täpselt, mida tähendab äriregistri pidamine ehk kannete tegemine automatiseeritult ning nähakse ette juhud, mil kandeid võib automatiseeritult teha.	

Täiendatakse kehtivat sihtasutuste regulatsiooni uue erasihtasutuse liigiga, mille suhtes nähakse ette lihtsam juhtimisstruktuur ning piiratakse äriregistris selliste sihtasutuste teatud andmete ligipääsetavust.

SA

6.2. Mõju juriidilistele isikutele

Sõltuvalt muudatusest on eelnõust puudutatud kõik eraõiguslikud juriidilised isikud – äriühingud, mittetulundusühingud ja sihtasutused. Sihtrühm on seega suur ning hõlmab eri tegevusaladel ning erinevate eesmärkidega tegutsevaid juriidilisi isikuid.

Kokku on äriregistris registreeritud 295 357 äriühingut, 23 568 mittetulundusühingut, 25 531 korteriühistut, ning 781 sihtasutust.¹⁵

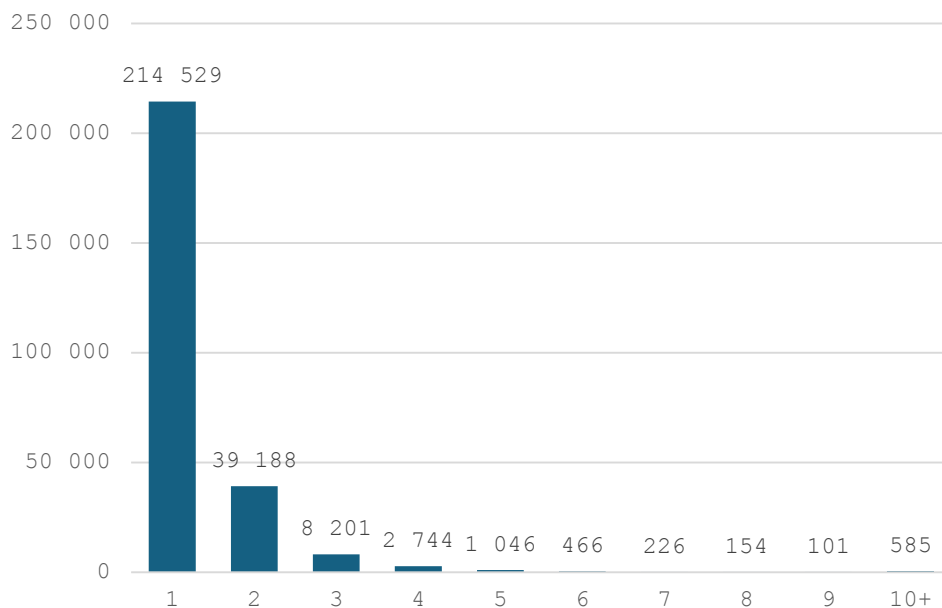
Õigusliku vormi järgi moodustavad enam kui 70% juriidilistest isikutest osaühingud. Aastatel 2014-2023 oli osaühingute arv pidevas kasvutrendis, ulatudes enam kui 260 000 isikuni 2023. aasta lõpus (joonis 1). 2023. aastal jõustunud äriregistri seaduse tõttu, mis andis registripidajale õiguse juriidiline isik registrist kustutada, kui too ei täida majandusaasta aruande esitamise kohustust, hakkas 2024. aastal osaühingute arv vähenema.

Tabel 2. Äriregistris registreeritud juriidilised isikud.¹⁶

Juriidiline isik	Arv
Osaühing	287 001
Aktsiaselts	2 069
Usaldusühing	3 645
Tulundusühistu	1 530
Täisühing	1 120
Korteriühistu	25 531
Ametiühing	164
Erakond	14
Maaparandusühistu	57
Mittetulundusühingud	23 568
Sihtasutused	781
Euroopa majandushuviühing	19
Euroopa äriühing	14

¹⁵ Äriregistri andmed seisuga 28.05.2026, [Registri seis | e-Äriregister](#).

¹⁶ Äriregistri andmed seisuga 28.05.2026.

Joonis 2. Äriregistrisse kantud osaühingud osanike arvu järgi, N = 267 240

Vaadates osaühingute jaotust osanike arvu järgi, siis 80% on sellised, millel on vaid üks osanik. Kahe osanikuga osaühingud moodustavad umbes 15% (joonis 2). Eelnõu koostamise ajal oli registrisse kantud 585 osaühingut, millel oli vähemalt 10 osanikku, ning 35 osaühingut, mille osanike arv oli üle 100. Aktsiaseltside aktsionäride arvu jaotumist ei ole võimalik registriandmete põhjal kirjeldada.

Mitu kavandatud muudatust lihtsustavad juriidilise isiku juhtimist. Näiteks lubatakse juhatuse liige valida tähtajatult (MTÜ, TulÜ), lihtsustatakse koosolekute protokollide allkirjastamist, kaotatakse nõue esitada audiitori nimetamisel tema isikukood, lihtsustatakse SA nõukogu otsuste vastuvõtmist koosolekut kokku kutsumata jne.

Aktsiaseltside jaoks aitab kulusid kokku hoida muudatus, millega kaotatakse kohustus avaldada üldkoosoleku toimumise teade üleriigilise levikuga päevalehes ning asendatakse see Ametlikes Teadaannetes avaldamise kohustusega. Muudatus puudutab aktsiaseltse, millel on üle 50 aktsionäri. Üleriigilisi päevalehti ilmub Eestis kolm ning neile tähendab muudatus mõningast reklaamitulude vähenemist.

On ka muudatusi, millega juhatuse koormus suureneb, kuid mis aitavad paremini tagada juriidilise isiku liikmete huve. Näiteks laiendatakse juhatuse kohustusi liikmetele teabe esitamisel, näiteks sätestatakse selgelt osaniku või aktsionäri teabeõigus tüdarettevõtjate suhtes. Mitu muudatust on suunatud suurema paindlikkuse loomisele. Näiteks kaotatakse nõue, et vähemalt poolte SA või MTÜ likvideerijate elukoht peab olema Eestis.

Otsesed kulud kaasnevad sellega, et edaspidi ei ole riigilõivust vabastatud e-posti aadressi muutmise kande tegemine kindlal kuupäeval. RLS-i § 63 kohaselt on FIE, TÜ ja UÜ kohta äriregistrisse kantud andmete muutmise või täiendamise eest tasutav riigilõiv 10 eurot ning OÜ, AS-i, TulÜ ja välismaa äriühingu filiaali puhul 25 eurot. Kui kannet soovitakse teha kindlal kuupäeval, siis tuleb riigilõiv tasuda kahekordses määras. Riigilõivust vabastatakse mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse e-posti aadressi kandmine ja selle muutmine.

Osaühingu osanikel ja pandipidajatel on võimalik edaspidi **paindlikumalt osa võõrandada ja pantida**, sest kaotatakse osaühingu nimekirja pidamine registrikaardil ning osa üleminek ei sõltu edaspidi registrikandest. Samas säilitatakse andmete usaldusväärsus võimalikult suurel määral seeläbi, et edaspidi äriregistri avalikus toimikus peetav nimekiri on usaldusväärne ja neile andmetele tuginedes on võimalik osa heauskselt omandada. Sama loogika kehtib ka osa pantimisele ning hooneühistu liikmete nimekirja osas.

Automatiseerimine aitab muuta **majanduskeskkonda efektiivsemaks**. See võimaldab juriidilistel isikutel kokku hoida aega ja kulusid, kuna menetlused toimuvad kiiremini ja lihtsamalt. Kiirem andmetöötlus võimaldab teha kiiremini tehinguid ning uute juriidiliste isikute asutamine muutub lihtsamaks, mis omakorda võib soodustada ettevõtluse kasvu. Samuti muutub järelevalve tõhusamaks – register on ajakohasem ja peegeldab paremini tegelikku olukorda. Ettevõtjad võivad hakata aktiivsemalt täitma kohustusi (nt majandusaasta aruannete kogemus) ning halduskoormus ettevõtjate jaoks väheneb. Samas on automatiseerimisel ka riske – kui kontroll väheneb, võib see ohustada registri usaldusväärsust ja andmete kvaliteeti. Kanded, mis tehakse ilma kohtunikuabi kontrollita, võivad sisaldada vigu või luua võimalusi pahatahtlikeks tegevusteks. Äriregistri usaldusväärsuse tagamiseks tuleb senisest enam kontrollida andmete õiguspärasust ning see võib suurendada vajadust registri kvaliteedikontrolli ja auditeerimise järele. Valdavalt on üksikute muudatuste mõju juriidilise isiku **halduskoormusele** marginaalne. Eelnõu sisaldab nii halduskoormust vähendavaid ja paindlikkust suurendavaid muudatusi kui ka paari muudatust, millega juhtorganite, eelkõige juhatuse halduskoormus vähesel määral kasvab. Kogumis vähendavad eelnõuga kavandatud muudatused aga märkimisväärselt juriidiliste isikute halduskoormust, lihtsustades ühingu juhtimisele kehtestatud nõudeid.

Eraihtasutuse uue regulatsiooni puhul tuleb märkida, et hinnanguliselt kasutab praegu välisriikide erasihtasutusi ja muid vara valitsemise lahendusi vara hoidmiseks 100–300 Eesti resident, kuid täpne arv on teadmata, kuna välismaiste struktuuride kohta puudub Eestis statistika. Potentsiaalsete asutajate hulka, keda uue alaliigi kasutuselevõtt mõjutab, on keeruline täpselt määratleda, sest see sõltub vara mahust, perekondlikest asjaoludest ja asutaja huvist pikaajalise vara planeerimise vastu. Kui võtta arvesse hetkel välismaal kasutatavaid varahalduse lahendusi, võib prognoosida kuni 700 asutajat.

Esile võib tuua mõju võrdsetele võimalustele: praegu saavad oma vara kaitseks ja põlvkondade üleseks haldamiseks kasutada välisriikide (nt Liechtenstein, Šveits, Küpros, Holland) õigussüsteeme vaid need isikud, kellel on piisavalt suuri varasid ja ressursse, et katta nende struktuuride välisriikides loomise ja haldamise kulud. Selliste struktuuride asutamise kulud algavad tavaliselt tuhandetest eurodest, lisaks tulevad audiitori- ja varahaldusteenuste tasud ning muudest välisriigi nõuetest tulenevad kulud (nt minimaalne sissemakse või residendist juhatuse). Eesti õiguses reguleeritud ja madala asutamise- ning halduskuluga eraõiguslik sihtasutus looks võrdsemad võimalused perekondliku vara kaitseks, põlvkondade üleseks planeerimiseks ja haavatavate pereliikmete ülalpidamise korraldamiseks.

Asutajatele ja soodustatud isikutele tekitab uue alaliigi loomine peamiselt positiivset mõju, kuna nende käsutuses on senisest selgem ja õiguskindlam kodumaine instrument vara pikaajaliseks valitsemiseks. Asutamine eeldab notari juurde minekut, asutamiseotsuse ja põhikirja koostamist ning erasihtasutuse registreerimist äriregistris. Ühekordsed asutamiskulud (notaritasu, õigusnõu, riigilõiv) jäävad hinnanguliselt vahemikku 2100 – 5 000 eurot sõltuvalt struktuuri keerukusest. Need kulud on olulised, kuid märkimisväärselt madalamad kui samaväärse struktuuri loomine välisriigis (näiteks Liechtensteinis 15 000 – 30 000 eurot). Kuna tegemist on suhteliselt suurte ühekordsete kuludega, on see oluline filter, mis tagab, et instrumenti kasutavad vaid

sihtotstarbelised ja piisava kapitaliga asutajad – eeldatavasti need, kelle hallatav vara väärtus on vähemalt 100 000 – 500 000 eurot.

Aktiivse majandustegevuse keeld piirab asutajate vabadust kasutada erasihtasutust mitmekülgse ettevõtluse vahendina, kuid samas tagab vormi selguse ja eristumise tavasihtasutusest ning vähendab oluliselt rahapesu ning ebaausa konkurentsi riske. Asutajatele jääb täielik vabadus paigutada erasihtasutuse vara aktsiatesse, võlakirjadesse, investeerimisfondidesse, kinnisvarasse ja muudesse passiivset tulu tootvatesse varadesse. Soodustatud isikutele on positiivne mõju eelkõige seotud sellega, et nad saavad pikaajalise ja prognoositava materiaalse kindlustatuse, mille kasutamise tingimused on selgelt määratletud asutamisdokumentides ja mida ei saa kergesti muuta ega tühistada. Eriline kasu on haavatavatel soodustatud isikutel (alaealistel, erivajadustega täiskasvanutel), kellele erasihtasutus tagab elukestva hoolduse ka pärast asutaja surma.

Konfidentsiaalsus on üks peamisi põhjusi, miks Eesti residendid valivad praegu välisriikide struktuurid. E-äriregistri täielik avalikkus tähendab, et sihtasutuse asutaja nimi, vara väärtus, sissemaksete suurus ja muud tundlikud andmed on praegu nähtavad igale soovijale. See on perevara planeerimise jaoks sageli vastuvõetamatu, kuna avalikustamine võib põhjustada peresisesed pingeid, soovimatut tähelepanu meedia või kuritegelike elementide poolt ning kahjustada soodustatud isikute (eriti laste) privaatsust. Piiratud juurdepääs erasihtasutuse andmetele võimaldab planeerida perevara ilma avaliku tähelepanuta ning hoida ära vara väärtuse ja struktuuriga seotud info levimist. See on otsene stiimul tuua välismaal hallatav vara tagasi Eestisse. Soodustatud isikutele tagab muudatus, et nende isikuandmed (sealhulgas haavatavate isikute, näiteks erivajadustega laste andmed) ei ole avalikult kättesaadavad, mis vähendab nende ärakasutamise ja diskrimineerimise riski. Samas säilib soodustatud isikute õigus saada täielikku teavet erasihtasutuse tegevuse kohta.

Ettevõtjatele ja teistele isikutele, kellel ei ole õigustatud huvi, tekib mõningane mõju ärilise vastaspoolte taustakontrolli osas – näiteks lepingupartneri vastaspoole tegelike kasusaajate kontrollimine võib muutuda mõnevõrra keerulisemaks. Samas tuleb arvestada, et keerukust tasakaalustab sellise varastruktuuri Eestisse toomine. Kui tehingut tahab teha osaühing, kelle osa haldab erasihtasutus, siis nimetatud osaühing peab ikka kasusaajad registrisse kandma. Ja arvestades, et seni ei ole Eestis erasihtasutusi erinevatel põhjustel asutatud, vaid on loodud vastavaid struktuure Eestist väljaspool, siis teisalt läheb taustakontrolli tegemine siiski ka lihtsamaks – saab Eesti notarilt või sihtasutuse juhatuselt või äriregistrilt küsida infot õigustatud huvi korral. Riski maandab ka asjaolu, et RahaPTS § 9 kohaselt on krediidi- ja finantseerimisasutustel ning teistel kohustatud isikutel õigustatud huvi taustakontrolli teostamiseks ning nad saavad andmetele juurdepääsu notari kaudu või otse äriregistri piiratud liidese kaudu. Lisaks ei muutu erasihtasutuse juhatuse liikmete andmed konfidentsiaalseks – juhatuse koosseis ja äriregistris registreeritud juriidilise isiku põhiaandmed (nimi, registrikood, asukoht, esindusõigus) jäävad avalikuks samamoodi nagu teiste juriidiliste isikute puhul.

Kodumaise regulatsiooni olemasolu suurendab ka õiguskindlust. Kui vara haldamiseks kasutatakse välisriigi sihtasutusi, võivad vaidlused alluda välisriigi õigusele ja kohtusüsteemile, mis muudab õiguskaitse kulukamaks ning vähem ettenähtavaks. Eesti õigusele alluv erasihtasutus võimaldab lahendada võimalikud vaidlused Eesti kohtutes ning suurendab õigusselgust nii asutajate, soodustatud isikute kui ka võlausaldajate jaoks.

Täiendavalt võib muudatus vähendada ettevõtjate vastavus- ja tehingukulusid. Välismaiste *offshore*-struktuuride kasutamine toob sageli kaasa kõrgendatud hoolsusmeetmete kohaldamise pankade ja teiste kohustatud isikute poolt, mis muudab menetlused ajamahukaks ning nõuab välisriigi dokumentide regulaarset esitamist, tõlkimist ja legaliseerimist. Kodumaise erasihtasutuse

kasutamisel on vajalik teave kohustatud isikutele kättesaadav Eesti õiguskeskkonnas, mis lihtsustab tegelike kasusaajate kontrolli ja vähendab halduskoormust.

Audiitori hinnangu nõude mõju asutajatele on kahetine. Ühelt poolt suurendab kohustuslik audit jooksvaid halduskulusid ja näeb ette teatud läbipaistvusnõude (audiitorile kättesaadavate andmete osas). Teisalt suurendab audiitorülevaatus erasihtasutuse usaldusväärsust kõigi sidusrühmade silmis, sealhulgas pankade, lepingupartnerite, soodustatud isikute ja järelevalveasutuste silmis.

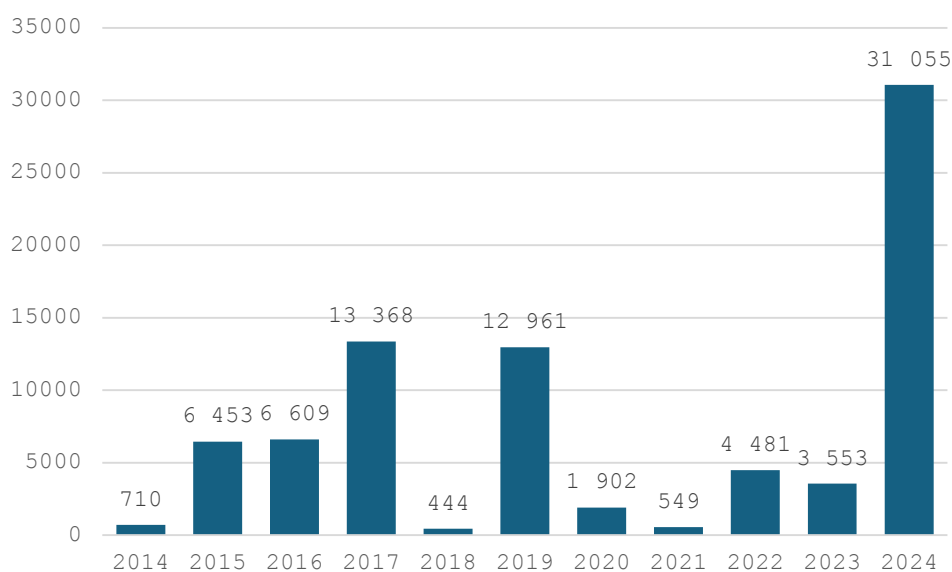
6.3. Mõju registripidajale ja e-äriregistri haldajale

Äriregistrit, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrit ning kommertspandiregistrit peab Tartu Maakohtu registriosakond. Registriosakonnas töötab 25 kohtunikuabi ja kantseleis 23 registrisekretäri ja muud ametnikku. Äriregistri elektroonilist keskandmebaasi peab Registrite ja Infosüsteemide Keskus.

Registripidajale antakse õigus kustutada juriidiline isik majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, kui registripidaja poolt määratud trahvi sissenõudmine täitemenetluses on ainus takistus juriidilise isiku kustutamisel.

Äriregistri statistika kohaselt oli aruandluskohustuslaste arv, kes pidid esitama majandusaasta aruande 2023. aasta kohta, 269 799. Neist 8% aruannet ei esitanud ning 23% esitas hilinenult.¹⁷ 2024. aastal määras registripidaja 26 720 esmakordset trahvi aruande esitamata jätmise eest ning 16 464 korduvat aruandetrahvi.

2024. aastal kustutati registrist 31 055 juriidilist isikut majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu (joonis 3).

Joonis 3. Majandusaasta aruande esitamata jätmise põhjusel registrist kustutatud juriidiliste isikute arv aastatel 2014–2024 (äriregistri andmed).

Võib eeldada, et majandusaasta aruande esitamata jätmise eest määratud trahvide arv ning sellega seotult registrist kustutamine järgnevatel aastatel siiski vähenevad.

¹⁷ Äriregistri statistika, [Aruandluskohustuslased](#) | e-Äriregister.

Registripidaja töökorraldust tõhustab oluliselt ka muudatus, mille kohaselt edaspidi äriregister osaühingu osade ja hooneühistu liikmete konstitutiivset nimekirja ei pea – kaob kohustus kontrollida kande tegemise eeldusi ning menetleda osa võõrandamise/pantimise, liikmesuse ülemineku avaldusi ja teha neist lähtuvaid kandeid või nendega seotud määrusi.

Registripidaja töökorraldust tõhustab ka muudatus, millega antakse registripidajale õigus parandada õiguslikku tähendust mitteomavad kirjavead ja muud ilmsed eksimused registris ametiülesande korras. Automatiseerimine vähendab käsitsi tehtavate toimingute vajadust äriregistri pidamisel (nt kandeavalduste/andmete sisestamine, kontrolltoimingud, teavitamine). See võimaldab riigil tegeleda keerukamate juhtumite menetlemisega.

Lihtsamad toimingud, näiteks aadressimuudatus ja kontaktisiku lisamine saaksid toimuda registri otsese sekkumiseta ning see kiirendab menetlust ja hoiab kokku riigi kulusid.

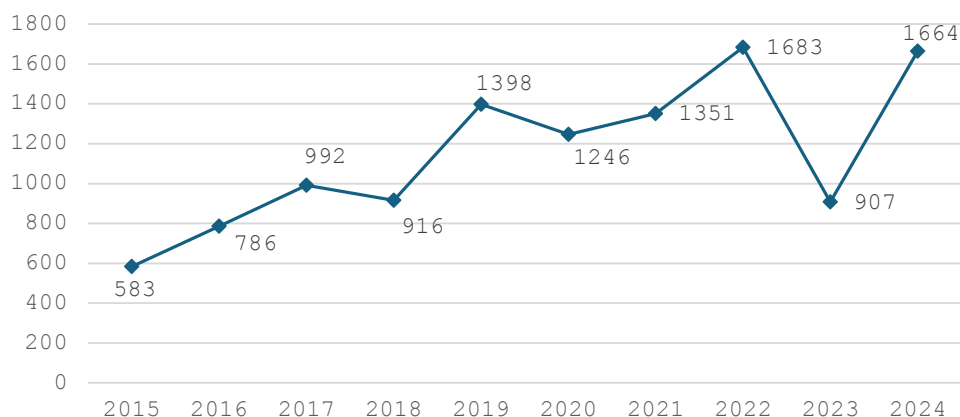
Samas võib automatiseerimisega kaasneda riske. Kui kontroll väheneb, võib see ohustada registri usaldusväärsust ja andmete kvaliteeti. Kanded, mis tehakse ilma registripoolse kontrollita, võivad sisaldada vigu või luua võimalusi pahatahtlikeks tegevusteks. Äriregistri usaldusväärsuse tagamiseks tuleb senisest enam kontrollida andmete õiguspärasust ning see võib suurendada vajadust tihendada registri kvaliteedikontrolli ja auditeerimist.

Vähesel määral suureneb registripidaja töökoormus kavandatavate erakonnaseaduse muudatuste tõttu. Registripidajale lisandub kohustus kontrollida rahvastikuregistri põhjal, kas erakonna liikmete nimekirjas olevad isikud on täielikult teovõimelised. Samuti laiendatakse registripidaja kohustust teavitada isikut, kui tema liikmelisus erakonnas lõppes väljaastumisega või puuduva teovõime tõttu. Mõlemad toimingud on võimalik teostada täiel määral automatiseeritult. 2024. aastal lahkus erakondadest 3997 inimest. Uusi liitujaid oli 1767.

6.4. Mõju kohtupidamisele

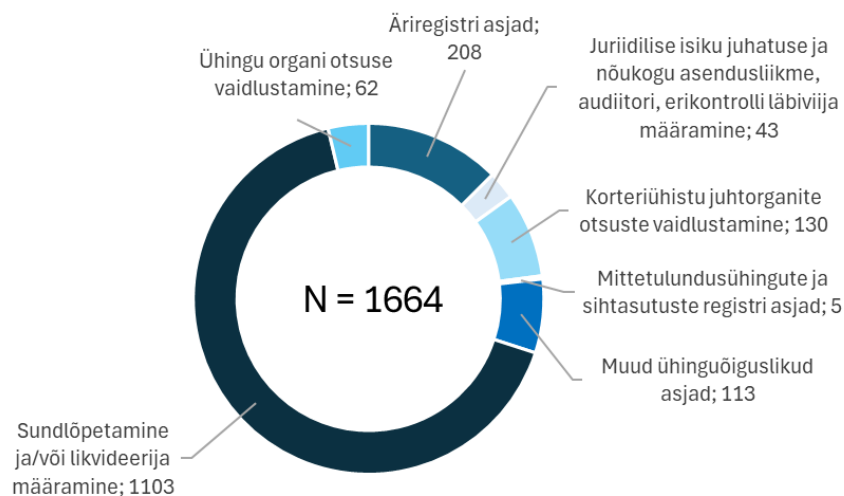
Mitu eelnõuga kavandatud muudatust on suunatud parema õigusselguse tagamisele ja võimalike vaidluste ennetamisele. Vaidlusi on põhjustanud näiteks osanike ja aktsionäride teabeõigus tütarettevõtjate tegevuse kohta, ning koosoleku kokkukutsumise õiguse üleminek juhatuselt kolmandatele isikutele.

Mõjutatud sihtrühma kuuluvad maakohtutes, ringkonnakohtutes ja Riigikohtus tsiviilasju lahendavad kohtunikud ja neid abistavad kohtuametnikud. Samuti menetlusosalised ja nende esindajad.

Joonis 4. Maakohtusse saabunud ühinguõiguse asjad aastatel 2015–2024

Ühinguõigust puudutavad vaidlused moodustavad umbes 5% maakohtutesse saabunud tsiviilasjadest – 2024. aastal saabus maakohtutesse 35 267 tsiviilasja, millest 1664 olid ühinguõiguse asjad. Vaidlusi, mis puudutasid KÜ juhtorgani otsuse vaidlustamist, oli 130 ning muude ühingute organite otsuste vaidlustamisi 62. Äriregistrit puudutas 208 ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrit viis vaidlust (joonis 5).

Joonis 5. 2024. aastal maakohtutesse saabunud ühinguõiguse asjad kategooriate kaupa.

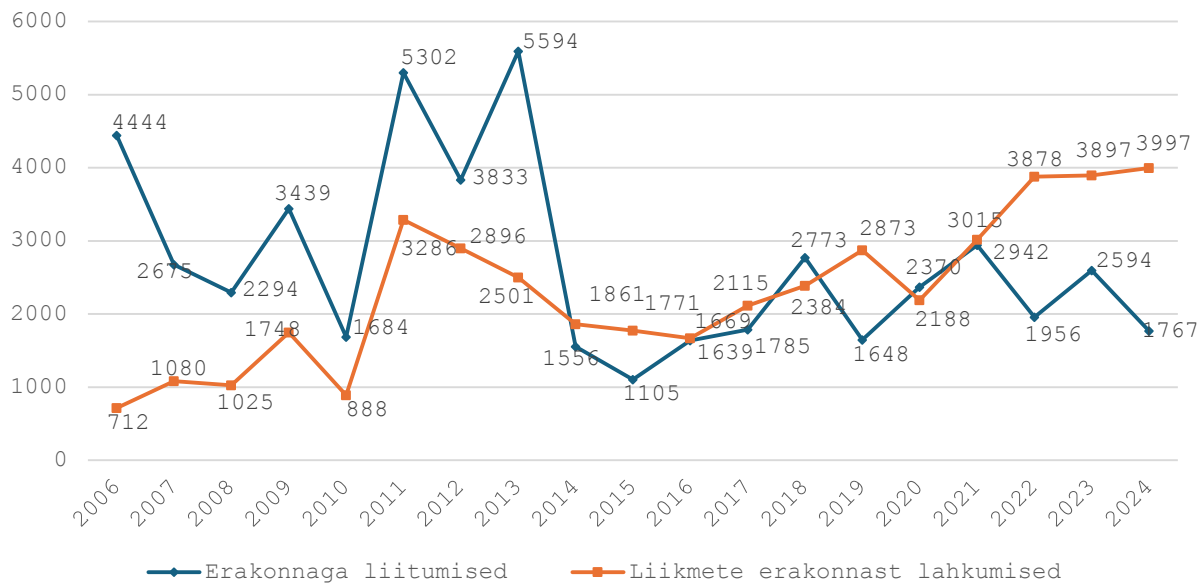
Kavandatud muudatuste mõju kohtutele on kaudne. Kuigi võib eeldada, et kohtuvaidluste hulk mõnevõrra väheneb, on keeruline prognoosida, kas ja kuidas see kohtunike töökoormust mõjutab.

6.5. Mõju erakondadele ja nende liikmetele

Kõik erakonnad on registreeritud mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris ning andmed erakondade ja nende liikmete kohta on avalikud e-äriregistris.

Vähesel määral mõjutab erakondade liikmeid ka muudatus, millega laiendatakse registripidaja teavitamiskohustust, kui isiku liikmelisus erakonnas lõppeb. Edaspidi on registripidajal kohustus teavitada ka juhul, kui liikmelisus lõppes erakonnast väljaastumise või teovõime puudumise tõttu.

Praeguse seisuga on registrisse kantud 13 erakonda, lisaks on üks erakond likvideerimisel. Kokku kuulub mõnda erakonda 47 816 inimest ehk ligikaudu 3,5% Eesti elanikest. Viimastel aastatel on erakondadest lahkunud rohkem inimesi, kui on nendega liitunud (joonis 6).

Joonis 6. Erakonnaga liitunud ja erakonnast lahkunud inimeste arv aastatel 2006–2024.

6.6. Mõju notaritele ja muudele õiguskutsetele

Notarite töökoormus märkimisväärselt muutuda ei tohiks – kuigi osanike nimekirja ja hooneühistu liikmete nimekirja pidamise loogikat muudetakse, ei muutu sisuliselt notari tegevus – jätkuvalt tuleb osa võõrandamise/pantimise ja hooneühistu liikmesuse võõrandamise tehingud notariaalselt tõestada ja sellest äriregistri pidajale teada anda. Küll aga mõjutab notarite tööd osa võõrandamisest, pantimisest või hooneühistu liikme osa võõrandamisest teatamise tähtaegade muutus – kui varem oli selleks aega alates kahest tööpäevast tehingu tõestamisest, siis uuenduste alusel tuleks vastavad teated saata viivitamatult. Samas kavandatakse eelnõu seadusena vastuvõtmise järel eelnõu jõustumise ajani oleval perioodil välja töötada/täiustada olemasolevat tarkvara, et notaritel oleks hõlbus vastavaid teateid äriregistrile saata ja tehingu tegemise ja avalikus toimikus andmete muutumine peaks muutuma praktiliselt üheaegseks protsesside automatiseerimise tagajärjel.

Erahihtasutuse uue regulatsiooni mõju kohta saab välja tuua, et paljud õiguselukutsed on muudatustest mõjutatud. Notarite Koda andmetel on Eestis 84 notarit¹⁸, Eesti Advokatuuri andmetel¹⁹ 2025 aasta lõpus oli ainuüksi Eesti Advokatuuril kokku 1173 liiget, neist 829 vandeadvokaati ja 341 vandeadvokaadi abi ning Audiitorkogu andmetel ca 500 audiitorit ja audiitorettevõtjat. Samuti on mõjutatud ka õigusbüroode juristid ja laiemalt raamatupidajad. Erahihtasutuste asutamine ja haldamine loob kõikidele nendele kutsealadele tööd (vt ülal). Varahalduritele ja pankadele avaneb võimalus pakkuda erahihtasutustele varahaldusteenuseid, mis praegu on suures osas välisriikide finantsasutuste käes. Eesti pangad ja investeerimisühingud saavad hakata haldama erahihtasutuste investeerimisportfelle. See suurendab kodumaiste finantsteenuste pakkujate käibe- ja varamahtu ning tugevdab Eesti finantssektorit ja tõstab Eesti õigusteenuste ja finantssektori professionaalset taset, suurendades tööturu kvalifikatsiooni ja rahvusvahelist konkurentsivõimet. Aktiivse majandustegevuse keeld erahihtasutusele ei mõjuta

¹⁸ Värsket statistika: Eestis jääb notareid aina vähemaks, aga toimingute arv tõuseb | Notarite Koda

¹⁹ Eessõna | Eesti Advokatuuri aastaraamatud

negatiivselt teenusepakkujaid, sest see ei keela neil pakkuda investeerimis- ja varahaldusteenuseid erasihtasutusele kui kliendile.

Lisaks asutamisotsuse tõestamisele hakkavad notarid potentsiaalselt menetlema taotlusi erasihtasutuse dokumentidele juurdepääsuks, ent arvestades prognoositavat sihtasutuste arvu, ei tohiks töökoormuse tõus olla märkimisväärne. Samas suureneb notarite päringutele vastamise eest võetavate tasude osakaal. Teisalt väheneb notarite ning muude RahaPTS alusel kohustatud isikute töökoormus seoses sellega, et kui kasutatakse vähem välismaiseid struktuure, on lihtsam teha kindlaks tegelikke kasusaajaid ja täita muid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud kohustusi. Advokaatidele ja õigusnõustajatele tähendab muudatus uut nõustamisvaldkonda, mis on seotud konfidentsiaalsuse piiride selgitamise ja õigustatud huvi taotluste ettevalmistamisega.

Audiitori sõltumatu arvamuse nõue tagab, et erasihtasutus on tegutsenud seaduses sätestatud piirides, mis kaitseb asutajat ja juhatuse liikmeid hilisemate vaidluste eest. Audiitor on RahaPTS § 49 kohaselt kohustatud teatama kahtlastest tehingutest Rahapesu Andmehüroole, mis on oluline kuritarvituste ennetamise meede. Eestis on Audiitorkogu andmetel ligikaudu 500 audiitorit ja audiitorettevõtjat, kellele kohustuslik audiitorilevaatus loob stabiilse ja prognoositava töömahu kasvu. See on positiivne mõju, mis aitab tugevdada Eesti audititurgu ja toetab erialade arengut. Samas tekib audiitoritele uus erialane väljakutse – kujundada välja üldine praktika küsimuses, kuidas hinnata sihtasutuse vastavust aktiivse majandustegevuse keelule.

Audiitori sõltumatuse risk – kuna audiitor on erasihtasutuse poolt palgatud, võib tekkida surve jätta rikkumised märkimata – on maandatav audiitoritegevuse seaduse (AudS) sätetega, mis kehtestavad ranged nõuded audiitori sõltumatusele ja erapooletusele, samuti Audiitorkogu kvaliteedikontrolli- ja distsiplinaarjärelevalvega ning audiitori seadusejärgse tsiviil- ja kriminaalvastutusega teadvalt vale arvamuse andmise eest.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad tulud ja kulud

Eelnõu rakendamisega seotud peamised kulud tulenevad äriregistri infosüsteemi arendamisest. Arendustööd teeb RIK äriregistri tiim tööplaaniliste ülesannetena ja nendega ei kaasne lisakulusid.

8. Rakendusaktid

8.1. Muudetavad rakendusaktid

Eelnõu seadusena vastuvõtmisel tuleb muuta järgmisi määruseid:

- 1) justiitsministri 19.12.2012. a määrus nr 60 „[Kohtu registriosakonna kodukord](#)“;
- 2) justiitsministri 19.06.2009. a määrus nr 23 „[Notariaadimäärustik](#)“;
- 3) justiitsministri 28.12.2005. a määrus nr 59 „[Kohtule dokumentide esitamise kord](#)“.

8.2. Kehtetuks muutuvad rakendusaktid

Seaduse jõustumisel volitusnormi kehtetuks muutumise tulemusena muutuvad kehtetuks järgmised rakendusaktid:

- [Vabariigi Valitsuse 06.11.1996. a määrus nr 274](#) „Riigile kuuluvate ettevõtete, riiklike fondide ja rendiettevõtete ümberkujundamise, ühinemise ja jagunemise korra kinnitamine“;
- [Vabariigi Valitsuse 04.02.1998. a määrus nr 25](#) „Riigiettevõtte jagunemisel tema valduses oleva vara äriühingu omandisse ülemineku korra kinnitamine“.

9. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks järgmistele ministeeriumidele:

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium, Sotsiaalministeerium.

Eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks järgmistele asutustele ja huvirühmadele:

Eesti Ametiühingute Keskliit, Arenguseire Keskus, Avatud Eesti Fond, Eesti Juristide Liit, Eesti Liikluskindlustuse Fond, Eesti Kindlustusseltside Liit, Eesti Kirikute Nõukogu, Eesti Kohtunikuabide Ühing, Eesti Korterühistute Liit, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Pank, Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA, Harju Maakohus, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda, Pärnu Maakohus, Riigikohus, Riigikontroll, Tallinna Ringkonnakohus, TalTechi õiguse instituut, Tallinna Ülikooli ühiskonnateaduste instituut, Tartu Maakohus, Tartu Ringkonnakohus, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, Teenusmajanduse Koda, Viru Maakohus, Õiguskantsleri Kantselei, Eesti Äriinglite Assotsiatsioon, Eesti Era- ja Riskikapitali Assotsiatsioon, Tehnopol, Garage48, Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Koostöö Kogu, Eesti Võlausaldajate Liit, Eesti Pereettevõtjate Liit, Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik, Eesti Väikeaktsionäride Liit, Startup Estonia, Kodanikuühiskonna Sihtkapital, Tartu Maakohtu registriosakond, Registrate ja Infosüsteemide Keskus, Tööinspeksioon, Sotsiaalkindlustusamet, Finantsinspeksioon, Maksu- ja Tolliamet, Eesti Advokatuuri äriõiguse komisjon, Andmekaitse Inspeksioon, Rahvusrhiiv, Audiitorkogu, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Pangaliit, Eesti Suurettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Väike- ja Keskmete Ettevõtjate Assotsiatsioon, Nasdaq CSD, Vabaühenduste Liit, Notarite Koda, Raamatupidamise Toimkond, Coop Pank AS, AS LHV Pank, AS SEB Pank, AS Swedbank, Eesti Keskerakond, Eesti Vasakliit, Eesti Rahvuslased ja Konservatiivid, Eesti Reformierakond, Eesti Vabaduspartei – Põllumeeste Kogu, EKRE – Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, Erakond Eesti 200, Erakond Eestimaa Rohelised, Erakond Parempoolsed, ISAMAA Erakond, KOOS organisatsioon osutab suveräänsusele, Sotsiaaldemokraatlik Erakond, Vabaerakond Aru Pähe, Rahva Ühtsuse Erakond.

Oma arvamuse esitasid Advokatuuri äriõiguse komisjon, Andmekaitse Inspeksioon, Audiitorkogu, COOP Eesti Keskühistu, Eesti idu- ja tehnoloogiaettevõtted ja investorid, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Kindlustusseltside Liit, Eesti Korterühistute Liit, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Pangaliit, Notarite Koda, Rahvusrhiiv, Registrate ja Infosüsteemide Keskus, Sotsiaalkindlustusamet, Tartu Maakohtu registriosakond, Tartu Ringkonnakohus, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, Tööinspeksioon ja Vabaühenduste Liit.

Teistkordselt konsulteeriti Advokatuuri äriõiguse komisjoni, Notarite Koja, Kaubandus-Tööstuskoja, Tartu Ülikooliga, Vabaühenduste Liiduga.

Algatab Vabariigi Valitsus2026. a nr

(allkirjastatud digitaalselt)